

რელიგიის საკითხთა
სახელმწიფო სააგენტო

**„ინტერრელიგიური დიალოგი
მშვიდობისათვის“
III კონფერენცია
„რელიგიების როლი საქართველოში“
1918-2018**

“Interreligious Dialogue For Peace”
III Conference
“The Role of Religions in Georgia - 1918-2018”

თბილისი
17 ივლისი, 2018 წელი

მთავარი რედაქტორი: ზაზა ვაშაკმაძე
Editor-in-chief: Zaza Vashakmadze

რედაქტორი: ნატო ონიანი
Editor: Nato Oniani

©რელიგიის საკითხთა სახელმწიფო სააგენტო
©State Agency for Religious Issues

სარჩევნო

შესავალი	5
ზაზა ვაშაყმაძე - რელიგიების როლი საქართველოში, 1918-2018 წ.წ.	7
ლევან მათეშვილი - საქართველო და მართლმადიდებელი ეკლესია 1918-2018 წ.წ.	18
ოქტაი ისაევი - მუსლიმთა თემი საქართველოში (1918-2018 წ.წ.).....	24
ედუარდ პალაგაშვილი - ვიღვანოთ ჩვენი საერთო სამშობლოს გასაძლიერებლად.....	30
ვაზგენ მირზახანიანი - რელიგიების როლი საქართველოში, 1918-2018 წ.წ.	36
ნუგზარ ბარდაველიძე - საქართველოს დამოუკიდებლობის გამოცხადების 100 წელი და კათოლიკე ეკლესია.....	41
მარკუს შოხი - სახელმწიფო და რელიგია ერთმანეთისგან გამიჯნულია	47
დიმიტრი ფირბარი - საქართველოს ეზიდური თემის ისტორიიდან	52
გურამ იმერლიშვილი - ვცდილობთ, ახალგაზრდაობაში დავნერგოთ მომავლის სტანდარტები	56
გია კანდელაკი - ჩვენ გვაქვს შესაძლებლობა, ავაშენოთ განვითარებული ქვეყანა	61
ჩარლზ ჰობლიცი - საქართველოს აქვს სარწმუნო მომავლის განჭვრეტის უნარი	65
შმაგი ჭანკვეტაძე - ინტერრელიგიური დიალოგი მშვიდობისათვის	67

Table of contents

Introduction	5
Zaza Vashakmadze - Welcome Speech	7
Levan Mateshvili - Georgian Orthodox Church in 1918-2018	18
Oktai Isaev - The Muslim Community in Georgia (1918-2018)	24
Eduard Palagashvili - Let's Strengthen our Common Homeland	30
Vazgen Mirzakhanyan - The Role of Religions in Georgia in 1918 - 2018	36
Nugzar Bardavelidze - Catholic Church and 100 Years of Declaring Independence of Georgia	41
Markus Schoch - The State and Religion are Separated from Each Other	47
Dimitry Phirbar - From the History of the Yezidi Community of Georgia	52
Guram Imerlishvili - We Strive to Introduce the Younger Generation to Future Standards.....	56
Gia Kandelaki - We Have the Opportunity to Build a Developed Country	61
Charles Hoblitz - Georgia has Ability to Foresee Faithful Future	65
Shmagi Chankvetadze - "Inter-religious Dialogue For Peace"	67

ინტერრელიგიური დიალოგი მშვიდობისათვის
III კონფერენცია
„რელიგიების როლი საქართველოში - 1918-2018 წ.წ.“

2018 წელს ჩვენმა ქვეყანამ საქართველოს პირველი რესპუბლიკის საუკუნოვანი იუბილე იზეიმა. რელიგიის საკითხთა სახელმწიფო სააგენტომ დამოუკიდებლობის გამოცხადების 100 წლისთავს მიუძღვნა უკვე ტრადიციად ქცეული კონფერენცია **ინტერრელიგიური დიალოგი მშვიდობისათვის - თემაზე „რელიგიების როლი საქართველოში - 1918-2018 წ.წ.“**

რელიგიის სააგენტომ ინტერრელიგიური ფორმატის კონფერენციას მესამედ უმასპინძლა: 2016 წლის კონფერენცია მშვიდობის განმტკიცებაში რელიგიების როლს მიეძღვნა; 2017 წლის კონფერენციაზე იმსჯელეს ისეთ აქტუალურ თემებზე, როგორებიცაა: რელიგიური ტოლერანტობა და მისი ტრადიციები საქართველოში, ურთიერთობა რელიგიურ თემებს შორის, ტოლერანტობა და ქართული შემწყნარებლობის ტრადიციები; წლევიანდელი კონფერენციის თემა კი იყო რელიგიურ კონფესიათა როლი და მნიშვნელობა საქართველოს უახლეს ისტორიაში.

საქართველოში არსებული რელიგიური ორგანიზაციების, კერძოდ: საქართველოს სამოციქულო მართლმადიდებელი ავტოკეფალური ეკლესიის, საქართველოს მუსლიმთა სამმართველოს, ებიდთა სასულიერო საბჭოს, სომეხთა სამოციქულო ეკლესიის საქართველოს ეპარქიის, საქართველოს ებრაელთა კავშირის, ლათინ კათოლიკეთა კავკასიის სამოციქულო ადმინისტრაციის, საქართველოს ევანგელურ-ლუთერული, საქართველოს ევანგელურ-პროტესტანტული, საქართველოს სახარების რწმენის, თბილისის საერთაშორისო ბაპტისტური ეკლესიების, საქართველოს სახარების ქრისტიან ბაპტისტთა ეკლესიების კავშირის, საქართველოს ხელისუფლების, საერთაშორისო ორგანიზაციებისა და დიპლომატიური კორპუსის წარმომადგენლები შეეხნენ ბოლო 100 წლის მანძილზე არსებულ ისტორიულ კონტექსტს, მის გავლენას კონკრეტულ რელიგიურ ორგანიზაციებზე და დამოუკიდებელი ქართული სახელმწიფოს როლს საქართველოში ტოლერანტული გარემოს ჩამოყალიბებაში.

მათ მაღალი შეფასება მისცეს და მხარდაჭერა აღუთქვეს სააგენტოს მიერ ჩატარებულ კონფერენციას და ზოგადად, სააგენტოს საქმიანობას. მათი თქმით, უმნიშვნელოვანესია რელიგიებისა და სახელმწიფოს ურთიერთობის ის ფორმატი, რომელიც საშუალებას აძლევს რელიგიებს, არა მხოლოდ სახელმწიფოსთან, არამედ ერთმანეთთან მჭიდრო და მრავალმხრივი თანამშრომლობით გადანაცვით მათ წინაშე არსებული ნებისმიერი პრობლემა.

კრებულში **ინტერრელიგიური დიალოგი მშვიდობისათვის III კონფერენცია - „რელიგიების როლი საქართველოში - 1918-2018 წ.წ.“** წარმოდგენილი მოხსენებები მოიცავს არა მხოლოდ ისტორიულ მასალას კონკრეტული რელიგიური თემების არსებობის შესახებ საქართველოში, არამედ რელიგიური ლიდერების მოსაზრებებს გლობალიზაციის ეპოქაში რელიგიური მრავალფეროვნებისა და მაღალი რელიგიური თვითიდენტიფიკაციის შენარჩუნების თაობაზე. ამდენად, ის მნიშვნელოვანი და საინტერესო იქნება რელიგიის საკითხებით დაინტერესებული მკითხველისთვის.

Interreligious Dialogue For Peace
Conference III
“The Role Of Religions In Georgia - 1918-2018”

In 2018 our country celebrated the centenary jubilee of the first Republic of Georgia. The State Agency for Religious Issues dedicated the conference - Interreligious Dialogue For Peace - “Role of Religions in Georgia - 1918-2018” to the 100th anniversary of the declaration of independence.

The State Agency for Religious Issues hosted the conference of the interreligious format for the third time. The conference held in 2016 was dedicated to the role of religions in promoting peace; at the Conference conducted in 2017 such topics were discussed as religious tolerance and its traditions in Georgia, relationship between religious communities, tolerance and tradition of Georgian tolerance; the theme of this year’s conference was the role and importance of confessions in the recent history of Georgia.

Religious organizations of Georgia, in particular, the Georgian Apostolic Autocephalous Orthodox Church, Administration of Muslims of All Georgia, Georgian Jews Union, the Diocese of the Armenian Apostolic Orthodox Holy Church in Georgia, Apostolic Administration of the Caucasus, Evangelical-Lutheran Church in Georgia, Spiritual Assembly of Yazidis of Georgia, Evangelical Faith Church of Georgia, Union of Evangelical Christian Baptist Church of Georgia, International Baptist Church of Tbilisi, Evangelical-Protestant Church in Georgia, the representatives of the Georgian authority, international organizations and diplomatic corps touched the historic context of the last 100 years, its influence on specific religious organizations and the role of an independent Georgian state in the formation of a tolerant environment in Georgia. They highly appreciated and supported the conference held by the agency and the agency’s activities in general. According to them, the format of relationship between the religions and the state is the most important. It allows the representatives of the religions to solve any problems they face not only with the state but also in close and multifaceted cooperation with each other.

The reports presented in the miscellany, Interreligious Dialogue For Peace, the Third Conference - “Role of Religions in Georgia - 1918-2018” includes not only historic material about the existence of specific religious communities in Georgia but also the opinions of the religious leaders on maintaining religious diversity and high religious self-identification in the era of globalization. Thus, it will be important and interesting for the reader engaged in religious issues.

რელიგიების როლი საქართველოში, 1918-2018 წ.წ.

მოგესალმებით, პატივცემულო რელიგიური ლიდერებო, საქართველოს პარლამენტისა და მთავრობის წევრებო, დიპლომატიური კორპუსის, საერთაშორისო ორგანიზაციების წარმომადგენლებო, პატივცემულო საზოგადოებავ!

რელიგიის საკითხთა სახელმწიფო სააგენტოს ტრადიციული კონფერენციის - „ინტერრელიგიური დიალოგი მშვიდობისათვის“ წლევეანდელი თემა - „რელიგიების როლი საქართველოში -1918-2018 წ.წ.“ - შემთხვევით არ შეგვირჩევია: საქართველოს პირველი რესპუბლიკის საუკუნოვანი იუბილე ჩვენი ქვეყნისთვის მნიშვნელოვანი, საეტაპო მოვლენაა და მის აღნიშვნას ჩვენც ვეხმიანებით. მით უფრო, რომ სათქმელიც გვაქვს.

საქართველო, თავისი გეოგრაფიული მდებარეობიდან გამომდინარე, არაერთი კულტურისა და რელიგიის მასპინძელია. ქრისტიანობა, მართლმადიდებლობა, ჩვენი კულტურის შემოქმედი და განმსაზღვრელია, რელიგიური მრავალფეროვნება კი - სიმდიდრე. საქართველოს ისტორიასა და კულტურაში, ეროვნული თვითმყოფადობის შენარჩუნებაში განუვლი ღვაწლის გამო, სახელმწიფო აღიარებს მართლმადიდებლობის განსაკუთრებულ როლსა და დამსახურებას ქართული სახელმწიფოს წინაშე; მაგრამ ქართულ სახელმწიფოს, მართლმადიდებლებთან ერთად, სხვადასხვა რწმენის ადამიანები ქმნიდნენ, რომელთათვისაც ჩვენი ქვეყანა უზრუნველყოფდა და უზრუნველყოფს დამოუკიდებელ განვითარებას, უნიკალური ეთნიკური თუ რელიგიური იდენტობის შენარჩუნებას. რელიგიის საკითხთა სახელმწიფო სააგენტოც, დღევანდელი კონფერენციით, სწორედ ამ ტრადიციას განაგრძობს.

გლობალიზაციით გამოწვეული მსოფლიო მიგრაციის პირობებში, რელიგიური მრავალფეროვნება და საზოგადოების მაღალი რელიგიური თვითიდენტიფიკაცია სახელმწიფოს პოლიტიკური და სოციალური ცხოვრების მნიშვნელოვანი ფაქტორია. ვხედავთ რა უკანასკნელ ათწლეულში რელიგიურ ნიადაგზე მსოფლიოში არსებულ გამოწვევებს გვწამს, რომ ინტერრელიგიური დიალოგი არის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი გზა ურთიერთცნობადობის ამაღლებისა და ურთიერთპატივისცემის გაღრმავებისათვის. რელიგია თავისუფლების, აქედან გამომდინარე - უფლებებისა და პასუხისმგებლობების სივრცეა. შესაბამისად, აღიარებასა და სოლიდარობაზე დაფუძნებული, პასუხისმგებლობის გრძნობით აღსავსე ურთიერთობები თავად რელიგიური განცდის საფუძველშივე დევს. ასეთია სახელმწიფოს რელიგიური პოლიტიკა, ესაა საფუძველი იმისა, რომ ჩვენი ქვეყანა სეკულარულია და ასეთია რელიგიის საკითხთა სახელმწიფო სააგენტოს საქმიანობის ძირითადი პრინციპიც.

ქართული სახელმწიფოს დამოუკიდებლობისა და მისი მოქალაქეების რელიგიური უფლებების ხარისხი ერთმანეთს განაპირობებენ - როცა თავისუფალი და დამოუკიდებელია საქართველო, დაცულია მისი მოქალაქეების რელიგიური თავისუფლებაც; და პირიქით, ათეიზმის ზეობის ხანამ ყველა რელიგიური კონფესია მნიშვნელოვნად დააზარალა.

გასულ საუკუნეში ეკლესიის დამოუკიდებლობა წინ უძღოდა ქვეყნის დამოუკიდებლობას: 1917 წლის 12 მარტს აღდგა საქართველოს ეკლესიის ავტოკეფალია, 1918 წლის 26 მაისს

კი გამოცხადდა საქართველოს დამოუკიდებლობის აქტი. საქართველოს ეროვნული საბჭოს ისტორიული სხდომის მუშაობაში, რომელმაც დამოუკიდებლობის დეკლარაცია მიიღო, მონაწილეობდნენ სასულიერო პირები: თბილელი მიტროპოლიტი ლეონიდი და არქიმანდრიტი ნაზარი (ლეჟავა), რომელიც 1924 წელს დახვრიტეს. იქამდე კი, 1918 წლის 2 ივნისს, თავისუფლების მოედანზე გადახდილ სამადლობელ პარაკლისზე შეკრებილთ, უწმინდესი და უნეტარესი კირიონ II დამოუკიდებლობის აღდგენას ასე მიულოცავს: „აღარ ვარ მონა, არამედ აზნაურ“. რამდენიმე თვეში საქართველოს ეკლესიის იურისდიქცია ქართული სახელმწიფოს მთელ ტერიტორიაზე აღდგება.

საქართველოს პირველი დამოუკიდებელი რესპუბლიკის კონსტიტუციაში სახელმწიფოსა და რელიგიის ურთიერთდამოკიდებულება სამართლებრივად გაფორმდა. კერძოდ: კონსტიტუციამ აღიარა სეკულარიზმის პრინციპი (თავი 6, მუხლი 142). მიუხედავად იმისა, რომ მართლმადიდებლობა საუკუნეების მანძილზე სახელმწიფო რელიგია იყო, იგი მუდამ ტოვებდა სხვა რელიგიებთან თანაარსებობის სივრცეს. შემწყნარებლური ბუნება პირველი ქართული რესპუბლიკის კონსტიტუციაშიც აისახა: „არცერთ სარწმუნოებას არა აქვს უპირატესობა“ - ნათქვამია კონსტიტუციის 143-ე მუხლში. პარალელურად, გადაწყდა ყველა სასწავლებლის, მათ შორის - სასულიერო სასწავლებლების ეკლესიისაგან იზოლაცია და ისინი განათლების სამინისტროს დაუქვემდებარეს. სასწავლებლებში გააუქმეს საღვთო სჯულის სწავლება - ათეიზმით ნასაზრდოებმა სოციალ-დემოკრატიულმა პარტიამ ინტერნაციონალიზმის პრინციპების გატარება დაიწყო.

1921 წლიდან, საქართველოს ოკუპაციის შემდეგ, სახელმწიფოსა და რელიგიას შორის ურთიერთობა ათეიზმის პრინციპებით გაგრძელდა. მართალია, კომუნისტური პარტია ოფიციალურად აღიარებდა რწმენისა და სინდისის თავისუფლებას, მაგრამ ფაქტობრივად, რელიგიის წინააღმდეგ ყველა შესაძლო მეთოდით იბრძოდა. ამის ნათელი მაგალითია კათალიკოს-პატრიარქ ამბროსი ხელაიას ცნობილი მიმართვა 1922 წლის გენუის საერთაშორისო კონფერენციისადმი, რომელსაც ათეულობით ქვეყნის, მათ შორის, რუსეთის წარმომადგენლებიც ესწრებოდნენ: „ოკუპანტები მართალია, ლამობენ შინ და გარეთ ყველანი დაარწმუნონ, რომ მათ გაათავისუფლეს და გააბედნიერეს ქართველები, მაგრამ რამდენად გრძნობს თავს ბედნიერად ქართველი ერი ეს ყველაზე უკეთ ვუწყი მე, მისმა სულიერმა მამამ და დღესდღეობით ერთმა ნამდვილმა წინამძღვარმა.... საშუალება მიეცეს ქართველ ერს თვითონ, სხვათა ძალდაუტანებლივ და უკარნახოდ მოაწყოს ისეთი ფორმები სოციალ-პოლიტიკური ცხოვრებისა, როგორც მის ფსიქიკას, სულისკვეთებას, მნე-ჩვეულებებსა და ეროვნულ კულტურას შეესაბამება“ - წერდა პატრიარქი. ბოლშევიკურმა მთავრობამ ეკლესიის საჭეთმპყრობელს მხილება არ აპატია და დააპატიმრა. პატრიარქი და მისი თანამებრძოლები სულიერად ვერ გატეხეს, თუმცა, შეძლეს სხვა მღვდელმთავრების დაშინება.

შემდგომ რეპრესიები კიდევ უფრო მწვავედება - ხელისუფლებამ ეკლესიების დახურვა დაიწყო. ისტორიული მნიშვნელობის მქონე საეკლესიო განძეულობა სამუზეუმო დაწესებულებებს გადაეცა, დანარჩენი საეკლესიო განძეული და ქონება კი ადგილობრივ აღმასრულებელ კომიტეტებს. გაზრდილი გადასახადების გამო, 1940 წლის ბოლოს სიონის ტაძარშიც შეწყდა ღვთისმსახურება. ძლიერდებოდა იდეოლოგიური ფრონტიც: იბეჭდებოდა ათეისტური ჟურნალები („ღვთის წინააღმდეგ“, „ეკლესია და რევოლუცია“). 1928 წელს შეიქმნა „მებრძოლ უღმერთოთა კავშირი“, რომელშიც 10.000-მდე უღმერთო ირიცხებოდა. 1930 წელს კი თბილისში ანტირელიგიურ მუშათა უნივერსიტეტი გაიხსნა, რომლის მიზანი ანტირელიგიური

პროპაგანდის ლექტორების მომზადება იყო.

საბჭოთა ათეისტურ სახელმწიფოში არა მხოლოდ მართლმადიდებლობის, არამედ ყველა რელიგიისა და აღმსარებლობის ბედი მძიმე იყო, თუმცა, ოფიციალური მოსკოვი 1936 წლის საბჭოთა კონსტიტუციაში ჰუმანური პრინციპებისადმი ერთგულებას ადასტურებდა: „მოქალაქეებისთვის სინდისის თავისუფლების უზრუნველსაყოფად, საბჭოთა კავშირში ეკლესია გამოყოფილია სახელმწიფოსაგან, სკოლა კი ეკლესიისგან. აღიარებულია ყველა ადამიანის თავისუფლება რელიგიურ კულტმსახურებასა და ანტირელიგიურ პროპაგანდაში“ (მუხლი 124). მოგვიანებით, 1977 წლის კონსტიტუციაში საბჭოთა ხელისუფლება კიდევ უფრო ჰუმანურ პოზიციას აცხადებს: „საბჭოთა მოქალაქეებს ეძლევათ სინდისის თავისუფლების გარანტია, ანუ უფლება აღიარონ ნებისმიერი რელიგია, ან არ აღიარონ არცერთი, ყველა ადამიანი თავისუფალია რელიგიურ კულტმსახურებასა და ათეისტურ პროპაგანდაში“ (მუხლი 52). ამგვარი განცხადებების პარალელურად, საბჭოთა უშიშროება დევნიდა რელიგიურ თემებს. რელიგიურ დღესასწაულებზე კონტროლდებოდა სამლოცველოები, საზოგადოებაში ლამის, სამარცხვინო საქმიანობად იყო შერაცხული სასულიერო მოღვაწეობა, მორწმუნე ადამიანებს არ ჰქონდათ სამსახურებრივი წინსვლის პერსპექტივა, ისინი მეორეხარისხოვან მოქალაქეებად მიიჩნეოდნენ. საქართველოში ისტორიულად არსებული თუ ახალგაზრდა რელიგიები დაზარალდა როგორც მატერიალურად, ისე - მორალურად.

მიუხედავად ამგვარი დევნა-შევიწროებისა, განსხვავებული რწმენის ადამიანების თანაცხოვრების ისტორიამ ბევრი ისეთი ამბავი დაიტია, მომავალ თაობებს მუდამ საამაყოდ რომ ექნებათ.

გამორჩეული ქართველების, ქართველი მუსლიმების - მემედ და ჰაიდარ აბაშიძეების, გულო კაიკაციშვილის, ჰადირ შერვაშიძის, ზია აბაშიძის, რეჯებ ნიჟარაძის, სულეიმან ბეჟანიძის, სულეიმან და ქემალ დიასამიძეების, ჯემალ ქიქავას, ხასან ლორთქიფანიძის, აბდულ მიქელაძის და კიდევ მრავალი ერისკაცის დიდი ძალისხმევით, პოლიტიკური გამჭრიახობის, რისკის და უპირველესად, ქვეყნის უპირობო სიყვარულის დამსახურებაა ის, რომ დამოუკიდებლობის წლებში აჭარა დედასამშობლოს დაუბრუნდა. მნიშვნელოვან როლს ასრულებდნენ ქვეყნის მშენებლობაში ეთნიკურად არაქართველი მუსლიმი მოქალაქეები. აქ განსაკუთრებულად უნდა ითქვას ისეთ მოვლენაზე, როგორცაა აზერბაიჯანელი ქალი - ფარი-ხანუმ სოფიევა, რომელიც 1918 წელს, პირველი რესპუბლიკის პირობებში გახდა ერობის ხმოსანი თბილისის მაზრიდან; ანუ - თანამედროვე ენაზე რომ ვთქვათ, ადგილობრივი თვითმმართველობის დეპუტატი. ფარი-ხანუმი მუსლიმი ქალის შესახებ დამკვიდრებულ სტერეოტიპებს ანგრევდა, მის რჩევებს სოფლის უხუცესებიც ითვალისწინებდნენ.

საქართველოს კათოლიკურ სამყაროსთან ურთიერთობის მრავალსაუკუნოვანი ისტორია აქვს. 1918-1919 წლებში, სამხრეთ საქართველოში, ქართველი და სომეხი კათოლიკეები ერთად იბრძოდნენ საქართველოს ტერიტორიული მთლიანობისათვის. ქართველ კათოლიკეებს დიდი წვლილი მიუძღვით ქვეყნის კულტურულ თუ ეკონომიკურ ცხოვრებაში. ყველასათვის ცნობილი და სათაყვანო სახელებია: თეოლოგი მიხეილ თამარაშვილი, სწორედ დამოუკიდებელ საქართველოში დაარსებული ქართული უნივერსიტეტის პირველი რექტორი, პეტრე მელიქიშვილი, ქართული ბიზანტინოლოგიური სკოლის დამფუძნებელი, სიმონ ყაუხჩიშვილი, ქართული ეროვნული საკომპოზიტორო სკოლის ფუძემდებელი, ზაქარია ფალიაშვილი, ცნობილი თეატრალური მხატვარი, პეტრე ოცხელი, ცნობილი მეცენატები:

სტეფანე, პეტრე და იაკობ ზუბალაშვილები, ქართული კონიაკის წარმოების ფუძემდებელი, დავით სარაჯიშვილი. აღსანიშნავია, რომ ვატიკანმა ერთ-ერთმა პირველმა აღიარა საქართველოს დამოუკიდებლობა 1992 წელს. ჩვენი ურთიერთობების კიდევ ერთი, ნათელი დასტურია დამოუკიდებელ საქართველოში რომის პაპების, იოანე-პავლე მეორისა (1999 წ.) და ფრანცისკეს (2016 წ.) ვიზიტები.

საქართველოს პირველი რესპუბლიკის პირობებში, 1919 წელს დარეგისტრირდა მსოფლიოში პირველი ეზიდური ორგანიზაცია „ეზიდთა ეროვნული საბჭო“ და ასევე, დამოუკიდებელ საქართველოში აიგო 2013 წელს პოსტსაბჭოთა სივრცეში ეზიდთა პირველი კულტურის ცენტრი და სალოცავი. ქართველმა ეზიდებმა საკუთარი წვლილი შეიტანეს ქვეყნის აღმშენებლობაში: მწერლები ბახჩოე ისკო; პოეტი და „ღირსების ორდენის“ კავალერი, აზიზე ისკო; „ვეფხისტყაოსნის“ მთარგმნელი ჯადროე ასადი, ცნობილი მხატვრები, მეცნიერები, სპორტსმენები ჩვენთან ერთად ქმნიდნენ და ქმნიან ქართულ სახელმწიფოს.

საქართველოს ებრაული თემი 27-ე საუკუნეა, ჩვენთან ერთად ინანილებს ჭირსაც და ლხინსაც, გვესაუბრებიან ქართულად, პატივს სცემენ ჩვენს წეს-ჩვეულებებს და ამაღვდროულად, ინარჩუნებენ საკუთარს. ისინი საქართველოს ინტერესებს იცავდნენ საზღვრისპირა რეგიონებშიც, სადაც რუსეთი მუდამ ცდილობდა შუღლის ჩამოგდებას. ამიტომაც იყო, რომ ქართველებს, ერთი მხრივ, გვიხაროდა მათი ალია ისტორიულ სამშობლოში, მეორე მხრივ კი გული გვწყდებოდა, რომ ებრაელები ტოვებდნენ საქართველოს.

საქართველოს პირველი რესპუბლიკის წლებში, 1918 წლის იანვარში, თბილისში დაარსდა ნაციონალური საქმეების ებრაული კომისარიატი. 1918 წლის 26 მაისს საქართველოს დამოუკიდებლობის აქტს ხელი მოაწერა სამმა ებრაელმა (ი. ელიგულაშვილმა, მ. დავარაშვილმა, ი. გოლდმანმა); ქართველ ებრაელთა ლიდერებმა ბევრ ქნესეთის (სამლოცველო სინაგოგის) ოქროს მარაგის ნაწილი საქართველოს ხაზინაში შეიტანეს ქვეყნის პოლიტიკური დამოუკიდებლობის ეკონომიკური საფუძვლის განსამტკიცებლად.

ჩვენმა საერთო ისტორიამ იცის ფაქტები, როცა მეოცე საუკუნის დასაწყისში, ქუთაისლებმა ორჯერ გააპროტესტეს რუსული თეატრების ანტისემიტური წარმოდგენები, ხოლო პოლიციასთან შეხლა-შემოხლის გამო, გამოჩენილი ქართველი მწერალი და საზოგადო მოღვაწე, ნიკო ლორთქიფანიძე და ქართული თეატრის ლეგენდა, მსახიობი და რეჟისორი ლადო მესხიშვილი დააკავეს; როცა 1950-ანი წლების დასაწყისში, ებრაელმა და ქართველმა დედებმა, საკუთარი შვილების სიცოცხლის რისკის ფასად, ერთად გადაარჩინეს განადგურებას ონის უნიკალური სინაგოგა, რომლის 120 წლის იუბილეს სამი წლის წინ, ერთად ვიზეიმეთ; და ერთი დეტალიც: ცნობილი ებრაელი სასულიერო და საზოგადო მოღვაწის, დავით ბააზოვის ვაჟი, ქართველი მწერალი, გერცელ ბააზოვი. ქართული თეატრის ერთ-ერთმა ფუძემდებელმა, კოტე მარჯანიშვილმა მიიწვია და მისი პიესა „მუნჯები ალაპარაკდნენ“ დადგა, დეკორაციები სპექტაკლისთვის გამოჩენილმა ქართველმა მხატვარმა და სცენოგრაფმა, კათოლიკე პეტრე ოცხელმა შექმნა. სიმბოლურია, რომ სამივე მათგანი 30-იანი წლების საბჭოთა რეპრესიებმა იმსხვერპლა.

გასული საუკუნის უმნიშვნელოვანესმა მოვლენამ, საბჭოთა კავშირის რღვევამ, რელიგიურ თემებს ახალი ასპარეზი გაუხსნა. საქართველოში ამჯერადაც, რელიგიური დამოუკიდებლობა პოლიტიკურს წინ უძღოდა: სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქის, ილია II-ის

დაუღალავი მოღვაწეობით, მსოფლიოს საპატრიარქომ 1990 წელს, ოფიციალურად ცნო და აღიარა საქართველოს ეკლესიის ავტოკეფალურობა.

საბჭოთა კავშირის რღვევამ დღის წესრიგში დამოუკიდებელი ქართული სახელმწიფოს აღდგენის აუცილებლობა დააყენა. 1991 წლის 9 აპრილს, 1918 წლის 26 მაისის დამოუკიდებლობის აქტის საფუძველზე, მიღებულ იქნა საქართველოს სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენის აქტი.

დამოუკიდებლობის გამოცხადებისთანავე, საქართველოს ხელისუფლებამ ახალ კონსტიტუციაზე ზრუნვა დაიწყო. დამოუკიდებელი საქართველოს 1995 წლის კონსტიტუციით გარანტირებულია სინდისის, აღმსარებლობისა და რწმენის თავისუფლება და დაუშვებელია ამ ნიშნით დევნა; დაუშვებელია ისეთი საზოგადოებრივი და პოლიტიკური გაერთიანების შექმნა, რომელიც აღვივებს რელიგიურ შუღლს; ეკლესია გამოყოფილია სახელმწიფოსაგან - სახელმწიფო აცხადებს რწმენისა და აღმსარებლობის სრულ თავისუფლებას, ამასთან ერთად, აღიარებს საქართველოს სამოციქულო ავტოკეფალური მართლმადიდებელი ეკლესიის განსაკუთრებულ როლს საქართველოს ისტორიაში და მის დამოუკიდებლობას სახელმწიფოსაგან (მუხლი 9).

2002 წლის 14 ოქტომბერს, სახელმწიფოსა და ქართულ მართლმადიდებელ ეკლესიას შორის კონკორდატი გაფორმდა, რომლის საფუძველი თავად კონკორდატშივე განმარტებული: „მართლმადიდებლობა, ევროპის ერთ-ერთი ტრადიციული აღმსარებლობა, საქართველოში ისტორიულად სახელმწიფო რელიგია იყო, რომელმაც ჩამოაყალიბა მრავალსაუკუნოვანი ქართული კულტურა, ეროვნული მსოფლმხედველობა და ფასეულობები.“

დამოუკიდებლობა აღდგენილი საქართველოს სულ რაღაც, 27 წლიანი ისტორია მრავალ ტრაგიკულ ფურცელს მოიცავს: თავსმოხვეული პოლიტიკური კონფლიქტები, ომები, ოკუპირებული ტერიტორიები, ეკონომიკური ბლოკადა, მწვავე სოციალური პრობლემები, რომლებიც საქართველოს მოქალაქეებმა, ეთნიკური თუ რელიგიური კუთვნილების მიუხედავად, ერთად გადავიტანეთ, ერთად ვქმნიდით და ვქმნით ახალი სახელმწიფოს საძირკველს.

ნამდვილი რელიგიური გრძნობა გამორიცხავს სიძულვილს და ყოველთვის კეთილგანწყობით ხასიათდება. უახლესი საქართველოს საზოგადოებრივ და პოლიტიკურ ცხოვრებაშიც უძველესი მეხსიერება არსებობს და ცოცხალია. ეს მორალური პრინციპები ქართულმა სახელმწიფომ იმითაც გაამაგრა, რომ უკვე ოთხი წელია, რაც არსებობს რელიგიის საკითხთა სახელმწიფო სააგენტო, რომელიც ყველა რელიგიური ორგანიზაციის საზრუნავსა და საფიქრალს ქართული სახელმწიფოს შესაძლებლობების ფარგლებში აგვარებს.

საქართველოს სახელმწიფოსთვის თუ მისი მოქალაქეებისთვის, საქართველოში მცხოვრები ყველა ეთნიკური თუ რელიგიური უმცირესობა საქართველოს შვილები არიან. ეს ერთ-ერთი ფუნდამენტური ფასეულობაა, რომელმაც ერთი მხრივ, საშუალება მისცა ჩვენი ქვეყნის სხვადასხვა ეთნიკური და რელიგიური წარმომავლობის მოსახლეობას, სამშობლოდ აღექვა საქართველო და მეორე მხრივ, უზრუნველყო სწორედ ამ ქვეყანაში მათი დამოუკიდებელი განვითარება და უნიკალური იდენტობის გაძლიერება ქართველ ერთან ასიმილაციის გარეშე.

პირველი რესპუბლიკის საუკუნოვან იუბილეს ქართული სახელმწიფო იმ ფასეულობების ერთგულებით ხვდება, რაც ჩვენთვის ორგანული და ტრადიციულია: შემწყნარებლობა,

რელიგიური და ეთნიკური იდენტობის შენარჩუნება და კულტურული განვითარების საშუალება.

ჩვენ ერთად გავიარეთ რთული გზა - 1918-დან 2018-მდე. იყო ბევრი ტკივილი და იმედგაცრუება, იყო წარმატება და აღმაფრენაც. ჩვენ, სხვადასხვა რწმენის ადამიანები, ერთად ვაშენებდით ქვეყანას, რომელიც ჩვენი საერთო სამშობლოა. სწორედ ეს განცდა გვაერთიანებს დღესაც და გვაძლევს რწმენას, რომ ერთად შევძლებთ ახალ გამოწვევებთან გამკლავებას, თანამედროვე მსოფლიო რომ გვთავაზობს.

ისტორიამ აჩვენა, როცა ჩვენი ქვეყანა თავისუფალი და დამოუკიდებელი იყო, თავისუფლება ჰქონდა ყველა რელიგიას; ხოლო როცა თავისუფლება დავკარგეთ, დაიკარგა რელიგიური თავისუფლებაც. სწორედ ამიტომ, თითოეული ჩვენგანის ვალია, გავუფრთხილდეთ საქართველოს დამოუკიდებლობასა და თავისუფლებას, რადგან, თუკი თავისუფალი იქნება ქვეყანა, დაცული იქნება თითოეული რელიგიის უფლებები და პირიქით. ამდენად, მონოდება: საქართველო - უპირველეს ყოვლისა! - დღეს სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანია როგორც საერო, ისე სასულიერო პირთათვის და ეს თითოეულმა ჩვენგანმა სათანადოდ უნდა გაიაზროს.

Zaza Vashakmadze

State Agency for Religious Issues chairman

ROLE OF RELIGIONS IN GEORGIA - 1918-2018

Welcome Dear Religious Leaders!

The Members of the Parliament of Georgia and the Government of Georgia!

The Representatives of the Diplomatic Corps and the International Organizations!

The Distinguished Guests!

This year's topic of the traditional conference held by the State Agency for Religious Issues "Interreligious Dialogue for Peace" - "The Role of Religions in Georgia - 1918-2018" - has not accidentally been chosen: the century-old jubilee of the first Republic of Georgia is an important event, a landmark for our country and we also join its celebration. Moreover, we have something to say.

Georgia based on its geographical location is a host of many cultures and religions. Christianity, Orthodoxy is a creator and determinant of our culture, religious diversity – the wealth. In the history and culture of Georgia, due to the contribution to the preservation of the national identity, the state recognizes the special role and merits of Orthodoxy before the Georgian state. But the Georgian state, along with the Orthodox people, has been creating by the people of different faiths, for whom our country has provided and provides independent development, preservation of a unique ethnic or religious identity. The State Agency for Religions Issues continues this tradition with today's conference.

In the context of the world migration caused by the globalization, religious diversity and high religious self-identification of the society are important factors in the political and social life of the state. Considering the challenges of the world on religious grounds in the last decade, we believe that interreligious dialogue is one of the most important ways to raise mutual awareness and deepen mutual respect. Religion is freedom, hence the space of rights and responsibilities. Consequently, the relationships based on recognition and solidarity, full of sense of responsibility, are based on the religious feeling. This is the religious policy of the state, this is the basis of the fact that our country is secular and such is the basic principle of the activity of the State Agency for Religious Issues.

The quality of independence of the Georgian state and religious rights of its citizens is determined by each other - when Georgia is free and independent religious freedom of its citizens is protected too; and on the contrary, during the reign of atheism all religious confessions were significantly damaged.

In the last century independence of the Church preceded the independence of the country: on March 12, 1917 the autocephaly of the Georgian Church was restored, and on May 26, 1918 the Independence Act of Georgia was declared. In the working process of the historical session of the Georgian National Council, which adopted the Declaration of Independence, participated the clergy: Tbilisi Metropolitan Leonid and Archimandrite Nazari (Lezhava), who was shot in 1924.

Until then, on June 2, 1918 His Holiness and Beatitude Kirion II congratulated the people gathered at the Freedom Square for the thanksgiving prayer on the restoration of independence: "I am no longer a slave but nobleman." Within a few months, the jurisdiction of the Georgian Church restored on the whole territory of the Georgian state.

In the Constitution of the First Independent Republic of Georgia, the relationship between the state and religion was ratified. In particular: the constitution recognized the principle of secularism (Chapter 6, Article 142). Although Orthodoxy has been the state religion for centuries, it always left the space of coexistence with other religions. The tolerant nature was reflected in the Constitution of the First Georgian Republic: "No religion has the advantage", says Article 143 of the Constitution. At the same time it was decided to isolate all the institutions, including the theological schools from the Church and they were subordinated to the Ministry of Education; teaching of the Divine Law was also abolished at schools - the social-democratic party nourished by the atheism began to pursue the principles of internationalism.

Since 1921, after the occupation of Georgia, the relationship between the state and religion continued with the principles of atheism. Although the Communist Party officially recognized the freedom of religion and conscience, but in fact, was fighting against religion with all possible means. The clear example of it is the Catholicos-Patriarch Ambrosi Khelaia's famous appeal to the Genoa International Conference in 1922, which was attended by the representatives of dozens of countries, including Russia: "Although the occupants are trying to convince everyone at home and abroad that they have released and made Georgians happy but how happy the Georgian nation is I know the best, their spiritual father and a true leader of the present day ... let the Georgian nation organize unobtrusively and without a prompt such forms of social and political life, which is in line with their psyche, spirit, morals and national culture" - wrote the patriarch. The Bolshevik government did not forgive the head of the church and arrested him. They couldn't break the Patriarch's and his co-fighters' spirit, but they could intimidate other priests.

The repressions are even more acute - the authorities began closing the churches. The ecclesiastical treasure of historical significance was handed over to the museum institutions and the rest of it as well as the property was given to local executive committees. Due to the increased taxes, in the late 1940s, worship was stopped in the Sioni Cathedral. The ideological front line was also intensifying: Atheist magazines ("Against God", "Church and Revolution") were printed. In 1928, the "Union of Godless Fighters" was formed, which included about 10.000 godless people. In 1930 the Antireligious Workers University was opened in Tbilisi the aim of which was to prepare lecturers for anti-religious propaganda.

In the Soviet Atheist State the fate of not only Orthodoxy but of all religions and confessions was hard, however official Moscow confirmed the commitment to humane principles in the Soviet Constitution of 1936: “In order to ensure freedom of conscience for citizens in the Soviet Union the church is separated from the state and the school is separated from the church. The freedom of all human beings is recognized in worship of religious cults and anti-religious propaganda” (Article 124). Later, in the constitution of 1977, the Soviet government is even more humane: “Soviet citizens are guaranteed freedom of conscience, i.e. the right to acknowledge any religion or not to recognize none, all people are free to worship religious cults and atheist propaganda” (Article 52). In parallel to such statements, the Soviet security persecuted religious communities. The chapels were controlled at Religious holidays, in the society a religious activity was almost treated as a shameful activity, and religious people did not have the prospect of career advancement, they were considered as second-class citizens. In Georgia historically existing or young religions were affected both materially and morally.

Despite such persecution, the history of living together with people of different faiths contained a lot of such stories that the future generations would always be proud of.

The fact that Adjara was returned back to the motherland in the years of independence was first of all a merit of unconditional love of the country, risk and political discernment and great effort of the distinguished Georgian people - Georgian Muslims - Memed and Haydar Abashidze, Gulo Kaikatsishvili, Hadir Shervashidze, Zia Abashidze, Rejeb Nizharadze, Suleiman Bezhanidze, Suleiman and Kemal Diasamidze, Jemal Kikava, Khasan Lortkipanidze, Abdul Mikeladze and many more great people. Ethnically non-Georgian Muslim citizens played an important role in the construction of the country. Here in particular should be mentioned an Azeri woman, Fari-Khanum Sofieva, who in 1918, in the conditions of the first republic, became “a voter zemstva” from Tbilisi County (uyezd) i.e. in the modern language, the local self-government deputy. Fari-Khanum was destroying the stereotypes of Muslim women. The elders of the village took her advices into account.

Georgia has a centuries-old history of relationship with the Catholic world. In 1918-1919, Georgian and Armenian Catholics in southern Georgia fought together for Georgia’s territorial integrity. Georgian Catholics have contributed greatly to the cultural and economic life of the country. Well-known and iconic names are for everyone: Micheil Tamarashvili, Petre Melikishvili the first Rector of the Georgian University founded in the independent Georgia, Simon Kaukhchishvili, the founder of Georgian Byzantine School, Zakaria Paliashvili, the founder of the Georgian National School of Composers, the famous theater artist Petre Otskheli, the famous patrons: Stephane, Petre and Jacob Zubalashvili, David Sarajishvili, the founder of the Georgian cognac production. It should be noted that the Vatican was one of the first who recognized independence of Georgia in 1992. One more proof of our relationship was the visits of the Popes of Rome, John Paul II (1999) and Pope Francis (2016) to the independent Georgia.

Under the first Republic of Georgia, in 1919, the first Yezidi organization in the world “Yezidi National Council” was registered in Georgia and also in independent Georgia Yezidi’s cultural center and the place of worship was first built in the post-Soviet space in 2013.

Georgian Yezidis have contributed to the development of the country: Kurdish writers Bakhchoe Isco; a poet and the Cavalier of the Order of Honor, Azize Isco; The translator of "The Knight in the Panther's Skin", Jadroe Assad, the famous artists, scientists and athletes together with us were and are forming the Georgian state.

The Jewish community of Georgia have been sharing with us joys and sorrows for the 27th century, they speak Georgian, respect our customs and at the same time maintain their own. They also defended Georgia's interests in the border regions, where Russia always tried to stir up enmity. That's why the Georgians, on the one hand, were delighted to see their Aliyah to their historical homeland, and on the other hand were regretted about the Jews' leaving Georgia.

In January 1918, in the first years of the Republic of Georgia, the Commissariat of Jewish National Affairs was founded in Tbilisi. On May 26, 1918 the Independence Act of Georgia was signed by three Jews: (I. Eligulashvili, M. Davarashvili, I. Goldman); The leaders of the Georgian Jews brought part of the golden stock of Beit Knesset (place of worship and synagogue) to the Georgian treasury to strengthen the economic basis of the political independence of the country.

Our common history knows the facts when in the beginning of the twentieth century, Kutaisi citizens twice protested against anti-Semitic performances presented by the Russian theaters and due to the clash with the police then the famous Georgian writer and public figure Niko Lortkipanidze and the Georgian theater legend, actor and producer Lado Meskhishvili were detained; In the early 1950s, the Jewish and Georgian mothers together, risking the lives of their children, saved the unique synagogue of Oni from destruction, the 120th anniversary of which we celebrated together three years ago; One more detail: the son of the famous theologian and public figure David Baazov, the Georgian writer Gercel Baazov from Oni, was invited by one of the founders of the Georgian Theater Kote Marjanishvili and staged his play "Dumbs began Speaking", the decoration for the performance was created by the famous Georgian artist and scenographer, Catholic Petre Otskheli. It is symbolic that all three of them died in the Soviet repressions of the 30s.

The most important event of the last century - the collapse of the Soviet Union had opened a new arena for religious communities. In Georgia, this time too, religious independence preceded the political independence: with the restless work of the Catholicos Patriarch Ilia II, the Ecumenical Patriarchate of Constantinople in 1990 officially acknowledged and recognized the autocephaly of the Georgian Church.

The collapse of the Soviet Union has put the need for restoration of the independent Georgian state on the agenda. On April 9, 1991 on the basis of the Act of Independence of May 26, 1918 the Act of Restoration of the State Independence of Georgia was adopted.

Upon the announcement of independence, the Georgian government started to take care of the new constitution. Under the Constitution of Independent Georgia of 1995, freedom of conscience, religion and belief is guaranteed and persecution on this ground is not permitted; It is inadmissible to create such a public and political unity that incites religious hatred; the Church is separated from the state - the state declares full freedom

of religion and belief, and at the same time recognizes the special role of the Apostolic Autocephalous Orthodox Church of Georgia in the history of Georgia and its independence from the state (Article 9).

On October 14, 2002 a concordat was signed between the State and the Georgian Orthodox Church, the basis of which is explained in the Concordat itself: "Orthodoxy, one of the Europe's traditional confessions was historically a state religion in Georgia that established the centuries-old Georgian culture, national worldview and values."

The 27-year history of Independence-Restored Georgia consists of a number of tragic stories: inflicted political conflicts, wars, occupied territories, economic blockade, acute social problems which the citizens of Georgia, regardless of ethnic or religious affiliation, have overcome together, we together were and are creating the foundation of a new state.

A true religious feeling excludes hatred and is always characterized by goodwill. The oldest memory in the modern social and political life of Georgia exists and is alive. These moral principles have been further strengthened by the fact that it has been four years since there is the State Agency for Religious Issues which solves concerns of all religious organizations within the scope of the Georgian state.

All ethnic and religious minorities living in Georgia are children of Georgia for the Georgian state or its citizens. This is one of the fundamental values that on the one hand enabled the population of different ethnic and religious origins of our country to perceive Georgia as a homeland, and on the other hand, to ensure their independent development and to strengthen the unique identity in the country without assimilation to the Georgian nation.

The Georgian state meets the century-old jubilee of the first republic, with the commitment to those values that are organic and traditional for us: tolerance, maintaining religious and ethnic identity and possibility of cultural development.

We've gone through a difficult path - from 1918 to 2018. There was a lot of pain and frustration, there was a success and inspiration. We, the people of different faiths, were building together a country that is our common homeland. This very feeling brings us together today and gives us the confidence that we will be able to deal with the new challenges that a modern world offers us.

The history showed - when our country was free and independent, all religions had freedom; and when we lost our freedom, religious freedom was also lost. That's why, it is everybody's duty to take care of Georgia's independence and freedom, because if the country is free, the right of each believer will be protected and - on the contrary. Thus the call: Georgia - first of all! Today is vitally important for both secular and religious persons and each of us should properly consider it.

დეკანოზი ლევან მათეშვილი

საქართველოს სამოციქულო ავტოკეფალიის
მართლმადიდებელი ეკლესია

საქართველო და მართლმადიდებელი ეკლესია 1918-2018 წ.წ.

საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესია 2000 წელია, სულიერად ასაზრდოებს ამ ტერიტორიაზე მცხოვრებთ. ეს ვრცელი, წინააღმდეგობებით აღსავსე გზაა, მაგრამ უაღრესად საპატიო, რომელიც ყოველთვის გადაჭაჭვული იყო ქვეყნის განვითარების, წარმატების და წარუმატებლობის ხვედრთან. ყველა დროს თავისი გამოწვევები ჰქონდა, მაგრამ ბოლო 100 წელი საზოგადოებისთვისაც, ეკლესიისთვისაც ჭეშმარიტად „აპოკალიფსური“ განსაცდელების უამრავი გამოდგა. მსგავსი დონის მასშტაბური კატაკლიზმები არც სამოციქულო პერიოდის დევნებს ახასიათებდა და არც საქართველოს დაუკარგავს იმდენი შვილი, რაც მე-20 საუკუნის ქართველებმა შეინირა.

1918-2018 წლებში, საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესიის მოღვაწეობა და მდგომარეობა პირობითად შეიძლება სამ ეტაპად დაიყოს: პირველი: 1918-1921 წ.წ; მეორე: 1921-1977 წ.წ; მესამე: 1977- დან დღემდე.

1918 წელს საქართველოს დამოუკიდებლობის აღდგენას ერთი წლით უსწრებდა და გარკვეულწილად, ამზადებდა საქართველოს ეკლესიის დამოუკიდებლობის გამოცხადება. შემდეგაც, ეკლესია ყველა მის ხელთ არსებული რესურსით ეხმარებოდა ქვეყანას, განსაკუთრებით კი იდეურად. კათოლიკოს-პატრიარქები - კირიონი და ლეონიდე თავის ეპისტოლეებში მოუწოდებდნენ სამწყსოს, სიღრმისეულად გაეცნობიერებინათ საქართველოს დამოუკიდებლობის მნიშვნელობა და მისი დაცვის აუცილებლობა.

მიუხედავად ასეთი თანადგომისა, მაშინდელი ათეისტური მთავრობა სულაც არ იყო კოლაბორაციის მოსურნე. სამწუხაროა, მაგრამ ფაქტია, რომ სწორედ დამოუკიდებელი საქართველოს მენშევიკური მთავრობის ინიციატივით იწყება საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესიის შევიწროება, რომელიც ისედაც დიდად იყო დაზარალებული რუსეთის ცარისტული იმპერიის წნეხისგან და ახალი გამოსული ამ სიტუაციიდან. საქართველოს დამოუკიდებელმა მთავრობამ ეკლესიის და რელიგიური ორგანიზაციების მიმართ სეპარაციის კურსი აიღო. 1918 წლის 26 ნოემბერს სკოლა გამოეყო ეკლესიას, 1920 წლის 19 ნოემბერს კი ეკლესია - სახელმწიფოს, რაც დაადასტურა 1921 წლის 21 თებერვლის კონსტიტუციამაც (მ.16) სახელმწიფომ საქართველოს მართლმადიდებელ ეკლესიას ჩამოართვა მიწები და სხვა მრავალი უძრავ-მოძრავი ქონება, მოახდინა მათი ნაციონალიზაცია და კონსტიტუციაში ჩაწერა ცინიკური მუხლი - სახელმწიფომ არ უნდა დააფინანსოს ეკლესია. ეკლესია ფინანსური კრაზის წინაშე დადგა, მაგრამ კვლავ აგრძელებდა მენშევიკური მთავრობის და ქვეყნის დამოუკიდებლობის მხარდაჭერას და სთავაზობდა სახელმწიფოს მთელ რიგ საკითხებში თანამშრომლობას. თქვენს ლოცვებში მოხსენიება სულ არ გვაინტერესებს- ასეთი იყო მენშევიკური მთავრობის პასუხი.

საქართველოს პირველი რესპუბლიკის მესვეურთა მხრიდან საკუთარი მოსახლეობის

მაიდენტიფიცირებელი სულიერი ცენტრისადმი ანტაგონისტურმა პოლიტიკამ, ქვეყნის სამხედრო პოტენციალისადმი ეჭვის თვალთ და პოლიტიკური ანგაჟირებულობით აღქმამ და არაეროვნულმა პოლიტიკამ თავისი ნაყოფი გამოიღო: ნოე ჟორდანიას მთავრობამ ვეღარ შეინარჩუნა მმართველობა და პარიზში გაიხიზნა. საქართველოს მოსახლეობა და მართლმადიდებელი ეკლესია კი ამჯერად, ბოლშევიკური ძალადობისა და აგრესიის მსხვერპლი გახდა.

საქართველოს ეკლესია XX საუკუნის 20-30-იან წლებში ყოველი მხრიდან რეპრესირებული იყო. მის უფლებებს, რა თქმა უნდა, ბლუდავდნენ მენშევიკები, მაგრამ ბოლშევიკების ანტირელიგიურ კამპანიას პრეცედენტი არ მოეძებნება. ისინი ხურავდნენ და ანგრევდნენ ტაძრებს: 1924 წლამდე საქართველოში 1500-მდე მოქმედი ეკლესია-მონასტერი და 1600-მდე სასულიერო პირი იყო; ხოლო 30-იან წლების ბოლოს, 20-მდე ტაძარი და 30-მდე სასულიერო პირი. ბოლშევიკები აბუჩად იგდებდნენ და სცემდნენ მორწმუნეებს, მრავალმა სასულიერო და საერო პირმა სიცოცხლე მონამეობრივად დაასრულა. აღსანიშნავია ჩვენი სასულიერო დასის საკუთარი ხალხისადმი ერთგულება. მაგ: მეზობელი ქვეყნის ეკლესიის უდიდესი ნაწილი საზღვარგარეთ, ემიგრაციაში წავიდა და იქ დააფუძნა ემიგრანტული ეკლესია, საქართველოში სასულიერო პირებმა კი საკუთარი ხალხის მძიმე ხვედრი ბოლომდე გაიზიარეს და მისი უმრავლესობა შეეწირა არაადამიანურ რეჟიმს.

ასეთ პირობებში, კათოლიკოს-პატრიარქი ამბროსი (ხელაია) იძულებული გახდა, დახმარებისათვის საერთაშორისო საზოგადოებრიობისთვის მიემართა. მან გენუის კონფერენციას (1922, 10-19.V) წერილი გაუგზავნა, სადაც დაგმო საქართველოს ძალდატანებითი გასაბჭოება და სამართლიანობის აღდგენა მოითხოვა. 1923 წლის იანვარში კათოლიკოს-პატრიარქი და საკათალიკოსო საბჭოს ყველა წევრი დააპატიმრეს, გაასამართლეს (1924 წლის 10-19 მარტს) და მსჯავრი დასდეს. პატრიარქ ამბროსის ეს თავგანწირული ნაბიჯი საკმაოდ რეზონანსული აღმოჩნდა და აზრთა სხვადასხვაობა გამოიწვია. ზოგიერთი ამას აღიქვამდა, დაუფიქრებელ და ანექსირებულ საქართველოში ეკლესიის არსებობისთვის საშიშ ფაქტად, რადგან ფიქრობდნენ, რომ ამის შემდეგ უფრო გაძლიერდებოდა რეპრესიები და საერთოდ განადგურდებოდა ეკლესია. დღეს კი, თითქმის ყველა, ამას ეროვნული გმირის შეწირულ ქმედებად მიიჩნევს. ჩვენც ვფიქრობთ, რომ საერთაშორისო რეზონანსმა სწორედაც, გადაარჩინა წმ. ანდრია პირველწოდებულისა და წმ. ნინოს მიერ დაფუძნებული ეკლესია ლიკვიდაციას. სწორედ საერთაშორისო რეზონანსის წყალობით ვეღარ გაბედეს ეკლესიის სრული განადგურება, როგორც ეს ალბანეთში მოხდა და 1925 წლის დასაწყისში პატრიარქი ამბროსი და საკათალიკოსო საბჭოს ყველა წევრი ამნისტიის წესით გაათავისუფლეს.

იმის გამო, რომ ეკლესია კვლავ სარგებლობდა ხალხში ნდობითა და სიყვარულით, ხელისუფლებამ, ტოტალური კონტროლის პირობებში, დაიწყო პროპაგანდისტული კამპანიები, რათა რეპუტაცია შელახვოდა საქართველოს ეკლესიას. ამისთვის განსაკუთრებით იყენებდა ხელოვნების სფეროს, კერძოდ - მწერლობას და კინემატოგრაფიას, რამაც თანდათან შესაბამისი შედეგები გამოიღო.

როგორც აღვნიშნეთ, ბოლშევიკური რეჟიმის პირობებში განადგურდა ურიცხვი ისტორიული ეკლესია-მონასტერი, უძველესი უნიკალური ხატები და საეკლესიო ნივთები, მსოფლიო კულტურის შედევრებს რომ წარმოადგენდნენ. რეჟიმს შეეწირა ასობით და ათასობით სასულიერო პირი, რომელთაგან ზოგმა უდიდეს ბუნოლას ვერ გაუძლო და უარი თქვა

საეკლესიო ღვაწლზე, მაგრამ სხვა ამბულუაში მაინც აგრძელებდნენ ხალხის მსახურებას, მაგალითად, განათლების სფეროში. ეკლესიის ინტელექტუალურმა ცოდნამ სკოლებში, ინსტიტუტებში და განსაკუთრებით - უნივერსიტეტში გადაინაცვლა. ამიტომაც იყო, რომ თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი გახდა არამარტო განათლების, არამედ სულიერების ცენტრი იმ დროის საქართველოში.

მეორე მსოფლიო ომის პერიოდში საქართველოს ეკლესია განამტკიცებდა სამწყსოს და თავისი მწირი რესურსებით ახერხებდა ჰუმანიტარულ დახმარებას ფრონტის ხაზზე მყოფ მებრძოლთათვის. 1941-1945 წ.წ. საქართველოს ეკლესიას, სსრკ-ს სხვა რელიგიური ორგანიზაციების მსგავსად, აქტიურობის მეტი საშუალება მიეცა. 1943 წელს საკავშირო მინისტრთა საბჭოში შეიქმნა «რელიგიურ საქმეთა კომიტეტი», რომლის თავმჯდომარეს რწმუნებულები მოკავშირე და ავტონომიურ რესპუბლიკებშიც ჰყავდა. ისინი ეკლესიასა (რელიგიურ ორგანიზაციებს) და სახელმწიფოს შორის შუამავლის როლს ასრულებდნენ და მათ ზოგიერთ მოთხოვნას გაჭირვებით, მაგრამ მაინც ითვალისწინებდნენ. მაგ., მართლმადიდებელი ეკლესიების რიცხვი საქართველოში 1945 წელს 39-მდე გაიზარდა, გამოიცა რამდენიმე წიგნი, მათ შორის - საეკლესიო კალენდარი, ჩაისახა სასულიერო სასწავლებლის გახსნისა და პერიოდული ჟურნალის დაარსების იდეა, მაგრამ ხელისუფლების შედარებით ლოიალური კურსი XX საუკუნის 50-იანი წლებიდან ისევ შეჩერდა. აღვნიშნავთ, რომ 1943 წლის 31 ოქტომბერს აღდგა ურთიერთობა რუსეთისა და საქართველოს მართლმადიდებელ ეკლესიებს შორის, რის თაობაზეც რუსეთის პატრიარქმა სერგიმ აღმოსავლეთის პატრიარქებს აუწყა. ამ ფაქტმა ჩვენს ეკლესიას მისცა საშუალება საერთაშორისო დონეზე გამოსვლისა და პირველმა გაჭრა გზა ევროპისაკენ. 1962 წლიდან დამყარდა კავშირი სხვადასხვა საერთაშორისო ორგანიზაციასთან: ეკლესიათა მსოფლიო საბჭოსთან, ქრისტიანთა სამშვიდობო კონფერენციასთან, ევროპის ეკლესიათა კონფერენციასთან (1979 წ.), ბიბლიის თარგმნის ინსტიტუტთან და ბიბლიურ საზოგადოებებთან (1993 წ.). განხორციელდა ვიზიტები საზღვარგარეთ, მაგალითად, 1963 წელს კათოლიკოს-პატრიარქი ეფრემ II ეწვია საფრანგეთს, სადაც ქართველ ემიგრანტთა დიასპორა მოინახულა და პარიზში გრიგოლ ფერაძის მიერ გახსნილ წმ. ნინოს ეკლესიასაც ეწვია.

ე.წ უძრავობის წლების უმნიშვნელოვანეს მოვლენად მცხეთის სასულიერო სემინარიის დაარსება უნდა ჩაითვალოს, თუმცა, სასულიერო პირების რიცხვი ცოტა იყო, რადგან მართალია, კონსტიტუციით სინდისის თავისუფლება გარანტირებული იყო, მაგრამ საქმით ეკლესიური ცხოვრება იკრძალებოდა და ამაში შემჩნეულნი მკაცრად იკიცხებოდნენ. განსაკუთრებით, მართლმადიდებლობის დამცველნი და მსახურნი. თუმცა, ერთგვარ პარადოქსსაც ჰქონდა ადგილი: კომუნისტური პარტია ქადაგებდა ათეიზმს, მაგრამ პარტიული მუშაკებიც და საზოგადოების დიდი ნაწილი, მართალია, საიდუმლოდ, მაგრამ მაინც, შვილებს ნათლავდნენ, აღდგომას კვერცხებს ღებავდნენ და სხვა.

მას შემდეგ, რაც საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქად ილია II-ის (ირაკლი შიოლაშვილი) აღსაყდრება მოხდა (1977, 25, XII), საქართველოში საეკლესიო-სასულიერო ცხოვრების განახლების პროცესი ერთბაშად დაიწყო. სიონის საკათედრო ტაძარი მალე დისიდენტურად განწყობილი ახალგაზრდებისა და ინტელიგენციის თავშეყრის ადგილად იქცა. კათოლიკოს-პატრიარქის პიროვნება საზოგადოების დიდი ნაწილის, მათ შორის, მმართველი ზედაფენის თვალში მიმზიდველობას იძენდა, რაც კომუნისტური რეჟიმის

პირობებშიც კი, სხვადასხვა პროექტის განხორციელების წინაპირობას ქმნიდა. 1978 წელს დაარსდა სამეცნიერო-პოპულარული ჟურნალი „ჯვარი ვაზისა“, 1980 წელს - „საღვთისმეტყველო კრებული“ (რომელიც შიდა მოხმარებისთვის იყო განკუთვნილი), 1988 წ. გაიხსნა თბილისის სასულიერო აკადემია და სემინარია, ხოლო 1990 წ. გელათისა; ფუნქციონირება დაიწყო რამდენიმე სემინარიამ, თანამედროვე ქართულად ითარგმნა ბიბლია, სათავე დაედო ეკლესიის მამათა შრომების თანამედროვე ქართულ ენაზე ამეტყველების პროცესს, ამოქმედდა დაკეტილი ეკლესიები, აღდგა დანგრეული ტაძრები და მონასტრები, გამოიცა ლიტურგიკული და საღვთისმეტყველო წიგნები. ეკლესიის და კათოლიკოს-პატრიარქის მეცნიერებთან ურთიერთობის შედეგია, რომ აღდგა გელათის მეცნიერებათა აკადემია.

უმნიშვნელოვანესი ფაქტია 1990 წლის 3 მარტს, კონსტანტინოპოლის საპატრიარქოს მხრიდან საქართველოს ეკლესიის ისტორიული ავტოკეფალიის და საპატრიარქო ღირსების დამონშება და 2002 წელს საქართველოს სახელმწიფოსთან კონსტიტუციური შეთანხმების გაფორმება.

საქართველოს ეკლესია ყოველთვის თავისი ხალხის გვერდით იდგა, მათ შორის უმძიმეს 90-იან წლებშიც. მარტო საპატრიარქოს კარის ეკლესიასთან არსებულ მოწყალების სახლში ყოველდღიურად, უშუქობის პერიოდში, 3000 ადამიანი იკვებებოდა. უმძიმეს 2008 წელს, რუსეთ - საქართველოს ომის დროს, საქართველოს ეკლესიამ, შეიძლება ითქვას, ისტორიული როლი შეასრულა ქვეყნის ცხოვრებაში. მან არამარტო ჰუმანიტარული მისია აღასრულა და დაჭრილები და მიცვალებულები გამოიყვანა ფრონტის ხაზიდან, არამედ ოკუპირებულ ტერიტორიაზე სახელმწიფოს ფუნქცია შეითავსა: მოსახლეობის უსაფრთხოების, გამოკვების, საოკუპაციო რეჟიმთან მოლაპარაკების მხრივ. ეს დრამატული დღეები მრავალი გაცხადებული თუ დაფარული გმირობის საფუძველი გახდა. და ამის მაგალითი თავად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქი იყო.

მოგეხსენებათ, კონსტიტუციური შეთანხმების ფარგლებში, სახელმწიფომ საქართველოს ეკლესიისთვის მიყენებული ზარალის ნაწილობრივი კომპენსაციის სახით, დაიწყო საპატრიარქოს ყოველწლიური დაფინანსება. კათოლიკოს-პატრიარქ ილია II-ის გადაწყვეტილებით, ეს თანხა წარიმართა არა ეკლესიის საჭიროებისთვის, არამედ ისევ საქართველოს მომავალი თაობის საგანმანათლებლო საქმიანობისა და სოციალური მსახურებისთვის. პირველიერარქის დამოკიდებულების შედეგია, რომ დღეს ფუნქციონირებს ათეულობით სკოლა, რამდენიმე პროფესიული სასწავლებელი და უნივერსიტეტი, სამონწალო-საქველმოქმედო სახლები, ბავშვთა და მოხუცებულთა თავშესაფრები, საავადმყოფოები, რადიო, ტელევიზია. თუმცა, მასმედია, ჩვენი მხრიდან არაერთგზისი განმარტების მიუხედავად, როგორც აღნიშნული თანხის შესახებ, ისე სხვა საკითხებთან მიმართებით, ხშირად მიზანმიმართულ და გაყალბებულ ინფორმაციას აწვდის საზოგადოებას და თავისი ამგვარი პოზიციით გვაგონებს არც თუ ისე შორეულ წარსულს.

საქართველოს ეკლესიამ დიდი ყურადღება დაუთმო ქართული კულტურული მემკვიდრეობის აღორძინებას. მის სახელს უკავშირდება ისეთი მივიწყებული დარგების განვითარება, როგორცაა: ქართული გალობა, მონუმენტური მხატვრობა, ხატუნა, ქსოვა, მინანქარი, ქარგვა, კალიგრაფია, ქვევრის ღვინის წარმოება, მეფუტკრეობა. ყველაფერი ეს კი, თავის მხრივ, ქვეყანაში ტურიზმის განვითარების, კერძოდ კი - რელიგიური ტურიზმის აღორძინების ფაქტორიც გახდა.

მისიონერული მოღვაწეობის მიღმა, მართლმადიდებელი ეკლესიისთვის მნიშვნელოვანია საქართველოში ტოლერანტული გარემოს შექმნა და ინტეგრაციული პროცესებისთვის ხელის შეწყობა. საქართველოს საპატრიარქოს თამარ მეფის სახელობის სკოლა-პანსიონი ყოველგვარი ინდოქტრინიზაციის გარეშე, ახორციელებს სასწავლო პროექტს, სადაც ქრისტიანი და მუსლიმი ბავშვები იღებენ განათლებას. ეს სკოლა 2018 წელს სახალხო დამცველის ოფისის მიერ საუკეთესო ტოლერანტული გარემოს შექმნისთვის გამარჯვებულად დასახელდა.

საქართველოს საპატრიარქო, ასევე, ახორციელებს უპრეცედენტო პროექტს სხვადასხვა ეროვნების მოზარდი თაობისთვის. უკვე ხუთი წელია, საზაფხულო ბანაკებში ეთნიკურად ქართველი, სომეხი, აზერბაიჯანელი და აფხაზი ყმაწვილები ისვენებენ, განათლებას იღებენ, ვარჯიშობენ და რაც მთავარია, სწავლობენ მეგობრულ ურთიერთობებს. ეს კი, თავის მხრივ, რეგიონში მშვიდობისა და ინტეგრაციული პროცესების ხელის შეწყობია.

ბოლოს მინდა აღვნიშნოთ, რომ მისმა უწმინდესობამ, კათოლიკოს-პატრიარქმა ილია II-მ, თავისი ხანგრძლივი მამამთავრობის პერიოდში, ეკლესია ატარა წინააღმდეგობებით აღსავსე ეპოქაში. მის დროს არა მარტო ხელისუფლებები იცვლებოდა, არამედ ფორმაციებიც. სხვა სახელმწიფოში მყოფობიდან დამოუკიდებელ ქვეყნად ჩამოყალიბების პროცესში, ეკლესიის წინაშე ურთულესი ამოცანები იდგა. მისი უწმინდესობის მეთაურობით, უდიდესი მისიები აღსრულდა და ეკლესია და ჩვენი ხალხი აქამომდე მოვიდა.

1977 წლიდან 2018 წლამდე ეკლესია საქართველოსთვის, მართლაც, უმნიშვნელოვანეს ინსტიტუტად იქცა. როგორც წარსულში, ისე დღესაც, იგი აგრძელებს თავისი უმთავრესი მისიის აღსრულებას - დაამონუმოს ჭეშმარიტება დედამიწაზე და ამავდროულად, ლოცულობს და ქმედით ნაბიჯებს დგამს სახელმწიფოს კეთილდღეობისათვის, ჩვენი ქვეყნის დამოუკიდებლობისა და ხალხის უკეთესი მომავლისათვის.

RESUME

Georgian Orthodox Church in 1918-2018

Georgian Orthodox Church has been spiritually nourishing people on the territory of Georgia. This has been the road full of obstacles but full of dignity at the same time. It has always been connected to the development, success and failures of the country. Every period of time had its challenges but the last hundred years had been a time of truly apocalyptic difficulties for the country as well as for the Church. Such great scale cataclysms did not happen even in times of apostles when Christians were persecuted. Georgia never lost so many of its sons and daughters as in the 20th century.

The Georgian Church was thoroughly repressed in 20-30's of the XX century. Its rights were violated by the "Mensheviks" but the "Bolsheviks'" anti-religious campaign was unprecedented. They destroyed and closed churches: until 1924 there were about 1500 churches and monasteries and 1600 priests in Georgia but by the end of 1930's only 20 churches and 30 priests were left; believers were mocked and beaten; many priests and

believers were tortured. The Soviet constitution guaranteed the freedom of faith but the church life was actually banned and people who attended the church service were strictly condemned, especially Orthodox believers but there was a paradox: the Communist party proclaimed atheism but party members and a big part of the society baptized their children, dyed Easter eggs and followed some other church traditions. They did it in secret but nevertheless it happened.

After Ilia II (Irakli Shiolashvili) became the patriarch of the Georgian Church (25. 12. 1975) a process of renewal of religious life began right away. He ruled the Church in the time full of difficulties and contradictions. In his time not only the governments changed but the whole formations, too. Georgia was a part of another state and then it became independent. It was the time of the greatest challenges for our Church. The greatest missions were fulfilled by the governance of his holiness and our Church and people survived until now.

In 1977-2018 the Church was truly the most important institution for Georgia. It is still continuing its main mission: to witness the truth on earth. The Church prays and acts for wellbeing of the state, its independence and better future for our nation.

Archpriest Levan Mateshvili

ოქტაი ისაევი

სრულიად საქართველოს მუსლიმთა სამმართველო

მუსლიმთა თემი საქართველოში (1918-2018 წ. წ.)

ნებისმიერი ქვეყნის აღმშენებლობის საკითხი პირდაპირპროპორციულადაა დაკავშირებული რელიგიებთან. ქართველი და საქართველოში მცხოვრები მუსლიმების როლი საქართველოს სახელმწიფოებრიობის ჩამოყალიბების საკითხში ვრცელი თემაა. ამ მხრივ, თვალსაჩინოა აჭარაში მცხოვრები ქართველი მუსლიმების აქტიურობა.

XIX საუკუნის დასასრულს, საქართველოს დაუბრუნდა მრავალჭირგამოვლილი კუთხე - აჭარა. 1918 წლის 3 მარტს, ბრესტ-ლიტოვსკის ზავის თანახმად, ბათუმის ოლქი და სამხრეთ საქართველოს მნიშვნელოვანი ნაწილი ოსმალეთს მიეკუთვნა. ამ პირობას არ აღიარებდა ამიერკავკასიის დემოკრატიული ფედერაციის კომიტეტი და სეიმი. 1918 წლის აპრილში ოსმალეთმა ბრძოლით აიღო ბათუმი და ბათუმის ოლქი. პროგრესულად მოღვაწე მუსლიმებმა აჭარა დატოვეს და თბილისში ჩავიდნენ. თბილისში დააარსეს „სამუსლიმანო საქართველოს განმანთავისუფლებელი კომიტეტი“, რომლის თავჯდომარედ აირჩიეს მემედ აბაშიძე, მოადგილედ - ჰაიდარ აბაშიძე. სამუსლიმანო საქართველოს განმანთავისუფლებელი კომიტეტის მიზანი იყო აჭარის დაბრუნება საქართველოსთან, აჭარის მოსახლეობაში ქართული ეროვნული თვითშეგნების განმტკიცება, ქვეყნის არაკეთილისმსურველების წინააღმდეგ ბრძოლა. აჭარის და მესხეთის მოსახლეობასთან დასაახლოებლად, მათში ახსნა-განმარტებითი მუშაობის გასაშლელად, კომიტეტმა განყოფილებები შექმნა ოზურგეთსა და ახალციხეში.

1918 წლის ნოემბერში, მუდროსის დროებითი ზავის თანახმად, ოსმალეთი გავიდა კავკასიიდან და ბათუმში ინგლისის ჯარები შევიდნენ. ამ დროს ბათუმის დაპატრონებას ცდილობდნენ ერთი მხრივ, გენერალი ანტონ დენიკინი, მეორე მხრივ - პანთურქისტული წრეების წარმომადგენლები. „სამუსლიმანო საქართველოს განმანთავისუფლებელმა კომიტეტმა“ დიდი მუშაობა გასწია ოსმალთა საოკუპაციო ხელისუფლების და ინგლისის კოლონიური პოლიტიკის წინააღმდეგ. ოსმალთა გასვლის შემდეგ, ცენტრი თბილისიდან ბათუმში გადაიტანეს. კომიტეტმა 1919 წელს დაარსა გაზეთი „სამუსლიმანო საქართველო“, რომელმაც მრავალი მონოდება და პროკლამაცია გამოსცა.

1919 წლის 31 აგვისტოს, სამუსლიმანო საქართველოს განმანთავისუფლებელმა კომიტეტმა მოიწვია ბათუმის ოლქის მუსლიმ ქართველთა წარმომადგენლობა, რომელმაც აირჩია სამუსლიმანო საქართველოს მეჯლისი მემედ აბაშიძის თავმჯდომარეობით. მეჯლისმა შეიმუშავა მიმართვა საქართველოს დამფუძნებელი კრებისა და პარიზის საზავო კონფერენციისადმი. ამ მიმართვაში ბათუმი, ისევე, როგორც მთელი აჭარა, აღიარებული იყო საქართველოს ნაწილად, ავტონომიური მმართველობის უფლებით. 1919 წლის 25 დეკემბერს, საქართველოს მთავრობამ გაიზიარა აჭარის მეჯლისის დადგენილება, სამუსლიმანო საქართველოს ავტონომია გამოაცხადა და ამ მნიშვნელოვანი მოვლენის ქვეყნის კონსტიტუციაში შეტანაც მოასწრო. დემოკრატიული რესპუბლიკის

მთავრობამ აჭარის ოლქი - ბათუმითურთ საქართველოს განუყოფელ ნაწილად გამოაცხადა. დემოკრატიული რესპუბლიკის მთავრობამ მიიღო შემდეგი გადაწყვეტილება: „საქართველოს ყველა მოქალაქის ნების თანახმად, პარლამენტის გადაწყვეტილების შესაბამისად და ასევე, რაიმე გაუგებრობის თავიდან ასაცილებლად, საქართველოს ხელისუფლებამ ცნო აჭარის ავტონომია“. ამავე წელს, საქართველოს მთავრობამ გააკეთა ოფიციალური განცხადება: „ნურავინ იფიქრებს, რომ სარწმუნოება ხელს შეუშლის ქრისტიანი და მაჰმადიანი ქართველობის ერთობას. რჯული რჯულია, მაგრამ სისხლი და ეროვნება კიდევ სხვაა... ყოველი ქრისტიანი ქართველი ყოველთვის პატივს უნდა სცემდეს მაჰმადის რჯულს, რომლის აღმსარებელია მრავალი მილიონი სხვადასხვა ხალხი და რომელსაც მისდევს ჩვენი ღვიძლი ძმებიც. მაჰმადის რჯული ჩვენი ძმების რჯულია და მუდამ განსაკუთრებული ყურადღებით უნდა ვეპყრობოდეთ მას. პატივს უნდა ვცემდეთ ყველა ადამიანის რჯულს, მით უფრო, ძმისას. უნდა გავიმეოროთ კიდევ ერთხელ: რჯული სხვადასხვა გვაქვს მაჰმადიან და ქრისტიან ქართველებს, მაგრამ ორივენი ერთი საქართველოს შვილები ვართ. ერთი ენა, ერთი სისხლი, ერთი ხასიათი გვაქვს. ჩვენი ძალა შეერთებაშია. ბედნიერებას მხოლოდ ერთობა და ძმობა მოგვცემს». 1920 წლის 7 მაისს, საბჭოთა რუსეთმა ცნო საქართველოს დამოუკიდებლობა. ამავე წელს, ინგლისის ჯარებმა დატოვეს ოკუპირებული ბათუმი და ბათუმის ოლქი დაუბრუნდა დედასაქართველოს.

1921 წელს, პანთურქისტებმა, აჭარის მეჯლისის სხდომაზე, კიდევ ერთხელ დასვეს რეფერენდუმის ჩატარების საკითხი და ცდილობდნენ, დიპლომატიური გზით მიეღწიათ მიზნისათვის. ამისათვის მოითხოვდნენ, აჭარის მეჯლისს გადაესინჯა 1919 წლის 31 აგვისტოს გადაწყვეტილება და ფაქტის წინაშე დაეყენებინა საერთაშორისო პოლიტიკური და საზოგადოებრივი აზრი, რომ აჭარა ნებაყოფლობით გადავიდა თურქეთის გამგებლობაში. სწორედ ამ დროს, ჰაიდარ აბაშიძის გამჭრიახობამ განსაზღვრა პროცესების პოლიტიკური ვექტორი. მემედ აბაშიძეს, რომელიც სხდომას თავმჯდომარეობდა, ჩაულაპარაკა, ხანმოკლე შესვენება გამოეცხადებინა. შესვენება გამოცხადდა და მემედ აბაშიძის კაბინეტში შეიკრიბნენ ჰაიდარ და ზია აბაშიძეები, სულეიმან დიასამიძე, რეჯებ ნიჟარაძე, ჯემალ ქიქავა და ხასან ლორთქიფანიძე. ჰაიდარ აბაშიძემ წამოაყენა წინადადება: „მივცეთ თანხმობა რეფერენდუმის ჩატარებაზე, მაგრამ არა მხოლოდ აჭარაში, არამედ სრულიად საქართველოს მასშტაბით“... შესვენების შემდეგ, მეჯლისის სხდომაზე, მისმა თავმჯდომარემ, მემედ აბაშიძემ, ჩვეული სიდინჯით ხმამაღლა განაცხადა „რეფერენდუმი მოეწყობა, მაგრამ სრულიად საქართველოს მასშტაბით. აჭარა იყო და არის საქართველოს განუყოფელი ნაწილი, ამიტომ მისი ბედის გადაწყვეტის უფლება მხოლოდ მთელ ქართველ ხალხს აქვს. მოულოდნელობისგან დაბნეული ოპონენტები მუქარაზე გადასულან და დარბაზი დაუტოვეს“. „სამუსლიმანო საქართველოს განმანთავისუფლებელმა კომიტეტმა“ (მეჯლისმა) 1921 წლის მაისამდე იარსება.

1921 წლის 19 მარტს, ბათუმი საბჭოთა რუსეთის ჯარებმა დაიკავეს. ბათუმის მოსახლეობა და მოწინავე საზოგადოება არ შერიგებია კომუნისტურ რეჟიმს. აქაური ინტელიგენცია აქტიურად მონაწილეობდა 1924 წლის აგვისტოს ანტისაბჭოთა აჯანყებაში, რისთვისაც მწვავე რეპრესიები განიცადეს. საბჭოთა რეჟიმი ანგარიშს არ უწევდა აჭარის ისტორიული ცხოვრების თავისებურებას. ფორსირებულად მიმდინარეობდა ბრძოლა ისლამური რელიგიის წინააღმდეგ, ადგილობრივი ტრადიციების (ჩადრი და სხვა) დასაძლევად, რაც მოსახლეობის დიდ უკმაყოფილებას იწვევდა. საბჭოთა ხელისუფლება აჭარაში იძულებით ღონისძიებებს ატარებდა და ყოველივე ამის გამო, 1928 წელს აჭარის მოსახლეობა

აჯანყდა. 1937-1938 წლებში საბჭოთა ხელმძღვანელობამ აჭარაში, ისევე, როგორც მთელ საქართველოში, უმკაცრესი რეპრესიები განახორციელა, რასაც ასეულობით ქართველი მუსლიმის სიცოცხლე შეეწირა.

მემედ და ჰაიდარ აბაშიძეები თავდაუზოგავად იბრძოდნენ მუსლიმან ქართველთა ეროვნული თვითშეგნების ამალგებისა და საქართველოს ერთიანობისათვის. ჩამოაყალიბეს „ქართველ მუსლიმანთა საქველმოქმედო საზოგადოება“, რომლის ხელმძღვანელიც იყო მემედ აბაშიძე. მემედ აბაშიძე 1918 წელს პროტესტით შეხვდა აჭარაში შემოსულ თურქებს, რისთვისაც დააპატიმრეს და ტრაპიზონის ციხეში ჩასვეს. საპატიმროდან გაიქცა, ჩავიდა თბილისში და სათავეში ჩაუდგა „სამუსლიმანო საქართველოს განმათავისუფლებელ კომიტეტს“. 1919-1921 წლებში ხელმძღვანელობდა გაზეთ „სამუსლიმანო საქართველოს“. მემედ აბაშიძის დამსახურებაა, რომ დღეს აჭარა საქართველოს განუყოფელი ნაწილია. მან მთელი თავისი ცხოვრება მუსლიმან და ქრისტიან ქართველებს შორის სიყვარულის განმტკიცებას და საქართველოს მთლიანობისთვის ბრძოლას მოახმარა. იდევნებოდა როგორც რუსეთის, ისე თურქეთის მიერ, მან არაერთი წელი გაატარა რუსულ და თურქულ ციხეებში. მემედ აბაშიძეს არ სურდა თავისი კუთხე ჩამომორებულიყო ახლად გამოღვიძება დაწყებულ ქართულ სახელმწიფოს, მაგრამ აჭარის მოსახლეობას ერთიანად როდი ესმოდა კუთხის მომავალი. ქართველ მუსლიმანთა ერთი ნაწილი ქართული ორიენტაციის ერთგული იყო, მეორე თურქეთის ორიენტაციაზე იდგა, ხოლო მესამე აჭარის დამოუკიდებელი სახელმწიფოს იდეას უჭერდა მხარს. პრობლემას განსაკუთრებით რუსეთის, თურქეთის, ინგლისის და ბოგიერთი სხვა ევროპული სახელმწიფოს განსხვავებული ინტერესი ართულებდა. ამ დროს ქართველ პოლიტიკოსთა ერთადერთ იმედს წარმოადგენდა აჭარელთა უმრავლესობის ქართული ორიენტაცია და იმის იმედი, რომ ქართველი პოლიტიკოსები, მემედ აბაშიძის ხელმძღვანელობით, შეძლებდნენ სხვა ორიენტაციის აჭარლების დარწმუნებას ამ კუთხის საქართველოსგან მონყვეტის უპერსპექტივობაში.

მემედ აბაშიძის ირგვლივ შემოკრებილი აჭარელი პოლიტიკოსები აჭარის მომავალს საქართველოს საზღვრებში ხედავდნენ, თუმცა, აქაურ მკვიდრთ უნდა შენარჩუნებოდათ ფართო ავტონომია და კუთხური თვითმყოფობა. იგი ხელიდან არ უშვებდა შემთხვევას, დაერწმუნებია თავისი მიმდევრები, რომ დამოუკიდებელი საქართველო არ წავიდოდა აჭარელთა მუსლიმანობის წინააღმდეგ და აჭარასაც ფართო ავტონომიას მისცემდა. მან აიძულა ინგლისური ადმინისტრაცია ბათუმში აჭარის წარმომადგენელთა ყრილობის ჩატარების ნება მიეცა. ამ ყრილობაზე, რომელიც 1919 წლის 31 აგვისტოს გაიმართა, მიღებული იქნა დადგენილება, რომელმაც ერთგვარი ხიდის ფუნქცია შეასრულა მუსლიმან და ქრისტიან ქართველებს შორის. დადგენილებაში ნათქვამი იყო რომ „ბათუმის ოლქის მუსლიმანები, მათი სისხლის, ენის, კულტურისა და წეს-ჩვეულებების გათვალისწინებით, ქართველები არიან“. დადგენილებაში ხაზგასმული იყო ასევე, რომ აჭარა საქართველოს განუყოფელი ნაწილია. დამოუკიდებელი საქართველოს პირველ პარლამენტში წარმოდგენილი იყო ქართველ მუსლიმთა პარტია მ. აბაშიძის მეთაურობით, რომელსაც საქართველოს მუსლიმი მოსახლეობის ინტერესების გამოხატვა ევალებოდა. მ. აბაშიძემ ერთ-ერთ ოფიციალურ სხდომაზე განაცხადა: „ნურავინ იფიქრებს, რომ სარწმუნოება და ეროვნება ერთი და იგივეა! გახსოვდეთ, რომ ჩვენი ხსნა, ჩვენი ბედნიერება საქართველოს ერთიანობაშია. გაუმარჯოს მთლიან საქართველოს!“

თითქოს, ბედის ირონიაა, მაგრამ მემედ აბაშიძის ოცნება აჭარის ავტონომიის შესახებ,

საბჭოთა რუსეთმა განახორციელა 1921 წელის 16 ივლისის დადგენილებით, რომელიც ითვალისწინებდა საქართველოს ამ კუთხისთვის თვითმართველობის მინიჭებას. საბჭოთა რუსეთის ხელისუფლება მოელოდა, რომ აჭარისთვის სულიერი და სარწმუნოებრივი დამოუკიდებლობის მინიჭებით დააჩქარებდა ამ კუთხის რუსეთთან მიერთების საქმეს. სინამდვილეში ეს ასე არ მომხდარა. XX საუკუნის ოცდაათიან წლებში, მოსკოვი მზაკვრული მიზნებით ცდილობდა გამოეყენებინა მართმადიდებელი ქართველების და აჭარაში მცხოვრებ ისლამის მადიარებელ ქართველებს შორის სარწმუნოებრივი განსხვავება. სურდა რა დაესუსტებინა ქართველი ერი, რომელთანაც რუსეთის ხელისუფლებას გამუდმებით წინააღმდეგობები ჰქონდა, იგი ცდილობდა ქართველი ერიდან გამოეცალკეებინა აჭარლები, როგორც დამოუკიდებელი ხალხი. მოსკოვში დგებოდა გეგმები იმის თაობაზე, რომ გასახლებების გზით გადაეჭრათ აჭარის საკითხი. 1937 წელს, საქართველოს დიდი მამულიშვილი, მემედ აბაშიძე, საბჭოთა ხელისუფლებამ სამშობლოს სიყვარულისთვის დახვრიტა.

ადვილი არ იყო დედასამშობლოსთან ახლადშემოერთებული, თუმცა, ოსმალთა და რუსთა ორი დიდი იმპერიის მუდმივი ზეწოლის ქვეშ მყოფი კუთხის შვილობა. როდესაც ცნობიერების გამთლიანება რელიგიური განსხვავებულობების საფუძველზე აღმოცენებული გაუცხოების ურთულეს პირობებში უხდებოდათ. სწორედ ამ დროისთვის დაწერა დიდმა ქართველმა მუსლიმმა ჰაიდარ აბაშიძემ მისი მეტად მნიშვნელოვანი სადებიუტო სტატია „ვინ ვარ მე«, რომელშიც ახალგაზრდა ჰაიდარ აბაშიძე თავისი ვინაობისა და რელიგიური-ეროვნული წარმომავლობის გარკვევას ცდილობს. ბათუმში ქართველებისთვის თათარია, რუსებისთვის - „ტუროკი (თურქი)«, ხოლო ოსმალებისთვის - გურჯი. საბოლოოდ იგი რწმუნდება იმ მარტივ ჭეშმარიტებაში, რომ მაჰმადიანი ქართველია და რომ სწორედ ამ ნიშნით მოუწევს საქართველოში ცხოვრება. „ბათუმის გაზეთში« გამოქვეყნებული თამამი და საქმიანი წერილებით ჰაიდარ აბაშიძე „ქართველ მუსლიმთა ეროვნული გამოფხიზლების მოციქულისა და მათი „ეროვნული დარაჯის« სახელს მოიპოვებს, რითაც გაანაწყენებს ხელისუფლების წარმომადგენლებს. ურჩ პედაგოგს მასწავლებლობას აუკრძალავენ, მერე მისი კავკასიიდან გასახლებაც უნდოდათ, მაგრამ ქართული საზოგადოების პროტესტს შეუძინდნენ და მხოლოდ ბათუმის ოლქიდან გააძევეს. ჰაიდარ აბაშიძემ ბათუმში გაიცნო წერეთლის ასული მარგალიტა და ცოლად შეირთო. ეს იყო პირველი შემთხვევა, როცა მაღალი წრის მაჰმადიანმა ქართველმა ქრისტიან ასულზე იქორწინა. ეს შეუმჩნეველი არ დარჩენიათ აჭარაში და არაერთი ჭორი გაუვრცელეს. უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ ჰ. აბაშიძე ცდილობდა განათლების პოპულარიზაციას და ხელს უწყობდა სკოლების გახსნას. დახმარების პროგრამით საქველმოქმედო საზოგადოებამ აჭარაში, მოკლე ხანში, ექვსი სკოლა გახსნა. ჰ. აბაშიძემ სოფელ ყოროლის სკოლისთვის საჩუქრად გადასცა დედისეული სახლი, რითაც კიდევ უფრო გაღიზიანა ძველი მტრები. ჰ. აბაშიძე იყო „სამუსლიმანო საქართველოს განმანთავისუფლებელი კომიტეტის« წევრი, 1918 წელს, ყადირ შერვაშიძესთან ერთად, ჰაიდარ აბაშიძეც აწერს ხელს საქართველოს დამოუკიდებლობის აქტს. ამ ბედნიერ დღეს მხოლოდ ის აწუხებდა, რომ ამ ღვინის ვერ იზიარებდა სამაჰმადიანო საქართველო. აჭარის ორი სახელოვანი წარმომადგენელი, მემედ და ჰაიდარ აბაშიძეები, დამოუკიდებელი საქართველოს უმაღლესი საკანონმდებლო და აღმასრულებელი ორგანოების წევრები ხდებიან. სწორედ ამ პერიოდში, ოსმალეთის მთავრობა განიზრახავს აჭარისათვის ოსმალეთის შემადგენლობაში ავტონომიის მინიჭებას. ჰ. აბაშიძე მაშინვე გამოეხმაურა ამ მოვლენას და ხაზგასმით აღნიშნა, რომ ჩვენს ხალხს ოსმალეთის ავტონომიის არც სჭერა

და არც სჭირდება. ავტონომია მისაღებია მხოლოდ საქართველოს შემადგენლობაში. ოსმალეთმა იმავე წლის დეკემბერში დატოვა აჭარა და მისი ადგილი ახალმა ბატონმა, ინგლისმა დაიკავა. მართალია, მთელი რიგი პერიპეტეიების შემდეგ, რომელთა შორის სამცხე-ჯავახეთსა და ბათუმზე პრეტენზიების მქონე სომხეთთან ხანმოკლე ომიც კი იყო.

1917 წლის ნოემბერში მოწვეული იქნა საქართველოს ეროვნული ყრილობა, ყრილობამ შექმნა ეროვნული საბჭო. საბჭოში მოგვიანებით, სხვა აჭარლებთან ერთად, ჰაიდარ აბაშიძეც შეიყვანეს. ჰაიდარი იყო ამიერკავკასიის სეიმის იმ დელეგაციის წევრი, რომელიც ტრაპიზონის კონფერენციაზე მოლაპარაკებას აწარმოებდა ოსმალეთთან. პავლე ინგოროყვა იხსენებდა „ჰ. აბაშიძე მტკიცე იყო საქართველოს საზღვრების დაცვის საკითხებში. მოითხოვდა, ჩვენც უკომპრომისო ვყოფილიყავით, მაგრამ მაშინ ძალა არ გვქონდაო“. ილია რურუას ცნობით, ოსმალებს ქართული დელეგაციის ყველაზე უკომპრომისო წევრის მოსყიდვა უცდიათ - „ნეიტრალურ პოზიციაზე დადები და ყელამდე ოქროში ჩაგვამთო. ჰაიდარმა მოგზავნილ ემისარს კარისკენ მიუთითა“.

როდესაც ვსაუბრობთ რელიგიების როლზე საქართველოს სახელმწიფოებრიობის განვითარებაში, ყოველთვის აღვნიშნავთ, რომ საუბარია არამხოლოდ ეთნიკურად ქართველ მუსლიმებზე, არამედ საქართველოში მცხოვრებ მუსლიმებზე, რომელთა დიდი ნაწილი ეთნიკურად არაქართველია. მათ შორის განსაკუთრებით აღსანიშნავია ფერხან სოფიევას მოღვაწეობა, რომელმაც 1918 წელს, აზერბაიჯანელებით დასახლებულ რეგიონში მოიპოვა ხალხის მხარდაჭერა და მიუკერძოებელი მანდატით გახდა ადგილობრივი თვითმმართველობის დეპუტატი. ეს მოვლენა დასაფასებელია თუნდაც, იმიტომ, რომ პოლიტიკურ ასპარეზზე გამოჩნდა მსოფლიოში პირველი მუსლიმი ქალი. აღსანიშნავია ჰუსეინკულუ მამედოვის მოღვაწეობაც, რომელიც საქართველოს დამფუძნებელ კრებაში იღებდა მონაწილეობას, ის სხვადასხვა სხდომებზე აქტიურად საუბრობდა მუსლიმების წინაშე მდგარ პრობლემებზე. გარდა ამისა, საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის უმაღლეს საკანონმდებლო ორგანოში მოღვაწეობდნენ ეთნიკურად აზერბაიჯანელი დეპუტატები: აბდულრაჰიმ ბეი ასად ოღლი ჰაკვერდიევი, აზიზ სარიფი, მირზა ჰუსეინ ჰუსეინზადე ირევანი, ალიჰაიდარ აღაქერიმ ოღლი კარაევი. დასახელებულთაგან არც ერთი არ არის ქართველი, მაგრამ ამას ხელი არ შეუშლია მათთვის ქართული საქმის კეთებაში.

ქართული სახელმწიფოებრივი მშენებლობის ნებისმიერ, დიდ თუ პატარა საქმეში, კარგად ჩანს ქართველი და საქართველოში მცხოვრები მუსლიმების წვლილი, მათი სახელმწიფოებრივი აზროვნება და ეროვნული თვითშეგნება. პირველი დამოუკიდებელი რესპუბლიკის გამოცხადებიდან დღემდე, ნებისმიერ საქვეყნო საქმეში ჩართულნი არიან საქართველოში მცხოვრები მუსლიმები. საქართველოში მცხოვრები მუსლიმები ყოველთვის იდგნენ და დგანან საქართველოს სადარაჯოზე, არ გვახსენდება უახლოესი ისტორიის არც ერთი მნიშვნელოვანი ფაქტი, რომელშიც არ ფიგურირებდნენ საქართველოს მუსლიმები. ამის ნათელი მაგალითია 1978 წლის 14 აპრილის მოვლენები, რომლის დროსაც მასობრივ საპროტესტო აქციას შეუერთდა მუსლიმთა დიდი ნაწილი. ასევე, აღსანიშნავია მუსლიმი ახალგაზრდების მონაწილეობა 2008 წლის აგვისტოს ომში, ძალიან ბევრი ჩვენი მუსლიმი თანამემამულე განისვენებს მუხატგვრდის ძმათა სასაფლაოზე.

უნდა დავასრულოთ ისევ ქართველი მამულიშვილის, მემედ აბაშიძის სიტყვებით „ნურავინ იფიქრებს, რომ სარწმუნოება და ეროვნება ერთი და იგივეა! გახსოვდეთ, რომ ჩვენი ხსნა, ჩვენი ბედნიერება საქართველოს ერთიანობაშია. გაუმარტოს მთლიან საქართველოს!“

RESUME

Role of Religions in Georgia 1918-2018

The role of Muslims living in Georgia in establishing the statehood of Georgia is great. In this regard, activity of Georgian Muslims residing in Adjara is worth to mention.

In 1918 Batumi District and major part of the South Georgia was occupied by Ottomans. Progressively thinking Muslims left Adjara and arrived in Tbilisi, where they founded "Georgian Muslims' Liberation Committee". The purpose of the committee was a reintegration of Adjara into Georgia. In 1918 Ottomans left the Caucasus and the territory of Batumi was occupied by English military forces. The committee made a great contribution to the fight against Ottomans' occupant authorities and colonial policy of England. In 1919 the committee founded the newspaper "Georgian Muslims" issuing numerous calls and proclamations. On August 31, 1919 Georgian Muslims' Liberation Committee organized the meeting with the representatives of Georgian Muslims of Batumi District, which elected the Mejlis of Georgian Muslims. The Mejlis made an appeal to the Constituent Assembly of Georgia and Paris Peace Conference. In this address Batumi District, as well as the whole Adjara was recognized as a part of Georgia with the right to Autonomous Governence. On December 25, 1919 the Government of Georgia approved the Resolution of the Mejlis of Georgian Muslims and declared the Autonomy of Muslims of Georgia and included this important event in the Constitution of the country.

On March 19, 1921 Batumi was occupied by the Soviet Russian troops. Population and progressive society of Batumi did not reconcile to the Communist regime and in 1924-1928 the population of Adjara rebelled. Acute repressions took place in anti-Soviet rebellion. Thousands of Georgian Muslims became victims of these repressions.

Contribution of Muslims living in Georgia to any field of activity of the country is great. Muslims living in Georgia have always been defending Georgia. A clear example of which are the events happened in April 14, 1978, when the great part of Muslims joined the mass protest rally. Participation of Muslim youth in the War of August, 2008 is worth mentioning. Many of our Muslim compatriots were buried at Mukhatgverdi Brothers' Cemetery.

As a conclusion I would like to remind the words of our Great Compatriot - Memed Abashidze "Nobody should think that religion and nationality are the same! Remember that our salvation and our happiness lies in the unity of Georgia".

Oktai Isaev

Administration of Muslims of All Georgia

ედუარდ პალაგაშვილი

საქართველოს ებრაელთა კავშირის თავმჯდომარე

ვილჰანოთ ჩვენი საერთო სამშობლოს გასაძლიერებლად

უძველესი დროიდან დადგენილია, რომ ებრაელი ნიშნავს იუდეველს და იუდეველი ნიშნავს ებრაელს, რამეთუ ყველა ებრაელი არის ერთი რელიგიური რწმენის მატარებელი. ამიტომ გთხოვთ გაითვალისწინოთ, რომ როცა ვახსენებთ ებრაელს, ჩვეულებრივად, ვგულისხმობთ იუდეველს ან პირიქით, რამეთუ ებრაელობა და იუდაიზმი არის ერთი. სწორედ რელიგიამ და ლოცვებმა გადაარჩინა მრავალი საუკუნის განმავლობაში გაფანტული და დაჩაგრული ებრაელი ერი გაქრობისაგან.

ებრაელი ხალხი საქართველოში 26 საუკუნეა, ცხოვრობს. მათი პირველი სამოსახლო აქ ბაბილონის მეფის, ნაბუქოდონოსორის ისრაელში შეჭრის შემდეგ გაჩნდა. მას შემდეგ ებრაელთა ჯგუფების მიგრაცია პერმანენტულად, მე-19 საუკუნის ჩათვლით გრძელდებოდა. ებრაელთა დიდი დასახლებები ქვეყნის თითქმის, ყველა დიდ ქალაქში: მცხეთაში, თბილისში, ონში, ცხინვალში, ახალციხეში, ქუთაისში, გაგრაში, სოხუმში არსებობდა. ასევე, საქართველოს რამდენიმე სოფლის მოსახლეობის დიდ ნაწილს ებრაელები შეადგენდნენ, მაგალითად კულაშში, სურამში, ურბნისში, სუჯუნაში, ბოდბეში და სხვა.

ებრაელების ქართველებთან მშვიდობიანი თანაცხოვრების გარანტი იყო საქართველოს სახელმწიფოებრივი პოლიტიკა და თავად ქართველი ხალხი.

ქართველ ებრაელებში და ქართველებშიც დიდი პოპულიარობით სარგებლობდა ბრეთის და ლაილაშის სინაგოგებში დაცული თორა, რომელზეც აფიცებდნენ ხალხს, იყენებდნენ განსაკუთრებული ლოცვებისათვის, შესთხოვდნენ მტერზე გამარჯვებას.

ქართველი ებრაელების საურთიერთობო ენას წარმოადგენდა ქართული, სალოცავშიც ხშირად გაისმოდა და გაისმის ქართული, განსაკუთრებით, ქადაგების დროს. სწორედ ერთი საერთო ენის არსებობამ ძლიერ გაადვილა ქართველების და ებრაელობის დაახლოება და ურთიერთ სიმპათიების გაღვივება. დღეს ძნელია ერთმანეთისგან განასხვავო ქართველი ებრაელები და ქართველები. ჩვენ დადებითი და უარყოფითი ჩვევებიც ერთი გვაქვს.

ამასთანავე, ქართველი ებრაელები ცდილობდნენ შეენარჩუნებინათ თავიანთი რელიგიური წესები და ამისათვის ყოველთვის ცდილობდნენ რელიგიური ლოცვებისა და რიტუალების თავიანთ ენაზე, ივრითზე ჩატარებას. ამას ისინი გარკვეული ობიექტური თუ სუბიექტური მიზეზების მიუხედავად, ყოველთვის ახერხებდნენ და სწორედ რელიგიური ადათ-წესების დაცვამ შეუნარჩუნა მთელ მსოფლიოში გაფანტულ და თითქმის, ყველგან შევიწროებულ ებრაელობას ებრაული თვითშეგნება და იდენტობა, სწორედ რელიგიამ გადაარჩინა ებრაელობა გაქრობისაგან. მიუხედავად იმისა, რომ მსოფლიოს თითქმის, ყველა ქვეყანაში ებრაელობა იდევენებოდა და განიცდიდა ჩაგვრას, არსებობდა იშვიათი გამონაკლისი ქვეყნები და ჩვენთვის, ქართველი ებრაელებისათვის, სასიამოვნო და საამაყო, რომ ერთ-ერთი ასეთი ქვეყანა არის ჩვენი სამშობლო, საქართველო, სადაც მრავალი საუკუნის

განმავლობაში, ერთად და მშვიდობიანად, ურთიერთის რელიგიური და ეთნიკური წესების პატივისცემის გამოხატვით თანაცხოვრობს მრავალი ერი.

მდგომარეობა მნიშვნელოვნად იცვლება კავკასიაში რუსეთის იმპერიის დამკვიდრებასთან ერთად, რომლის პოლიტიკამ - გათიშე და იბატონე - დაარღვია საქართველოს ეროვნულ უმცირესობათა შორის საუკუნეობით არსებული მყუდროება, რასაც დრო და დრო ახლდა ანტისემიტობის გამოვლინება.

სიტუაცია დადებითად შეიცვალა 1918 წელს, საქართველოს დაკარგული სახელმწიფოებრიობის აღდგენის შემდეგ. 1918 წლის 26 მაისს, მიღებულ იქნა „საქართველოს დამოუკიდებლობის აქტი“. საქართველოს დამოუკიდებლობის აქტზე, ქართველებთან და საქართველოში მცხოვრებ ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენლებთან ერთად, ხელს აწერს 3 ებრაელი: იოსებ ელიგულაშვილი, მოშე დავარაშვილი და ი. გოლდმანი. ეს იყო დემოკრატიული საქართველოს დამფუძნებელი კრების მიერ გადადგმული პირველი ნაბიჯი საქართველოში მცხოვრებ ეთნიკური და რელიგიური უმცირესობის პატივისცემისა და მათი ინტერესების დაცვის თვალსაზრისით.

საქართველოს ახალგაზრდა სახელმწიფოს მთავრობამ ეროვნულ საბჭოში გააერთიანა ყველა ეროვნული უმცირესობის წარმომადგენელი. ებრაელებს დაეთმოთ 3 ადგილი. ამასთანავე, კონსტიტუციის მიხედვით, მაქსიმალურად გათვალისწინებულია ეროვნულ უმცირესობათა ინტერესები. სწორედ ამ დროს გააქტიურდა ქართველი ებრაელების ძალისხმევა ებრაული სკოლების გახსნისათვის, სადაც, საერთო განათლებასთან ერთად, ბავშვები შეისწავლიდნენ თალმუდ თორასაც და ებრაულ ადათ-წესებს. ქართველ ებრაელებს ამ წამონწყებაში გვერდში დაუდგნენ ქართველი ინტელიგენციის წარმომადგენლები და საქართველოს თითქმის, ყველა რეგიონში გაიხსნა ებრაული სკოლები.

საქართველოს დამოუკიდებელი რესპუბლიკის პირობებში, 1918-1921 წ.წ. ებრაელებმა მიიღეს სრული მოქალაქეობრივი უფლებები, მაგრამ საბჭოთა რუსეთის მე-11 არმიის მიერ საქართველოში შემოჭრის შემდეგ, დასახულ მიზნებს ასრულება არ ეწერა. კომუნისტურმა მმართველობამ ბრძოლა გამოუცხადა რელიგიას, როგორც მშრომელთა კლასის დაბეჩავების იარაღს, რომელიც, მათი აზრით, დამღუპველად მოქმედებდა ადამიანის ჯანმრთელობაზე, მის ფსიქიკასა და მორალზე.

1928 წელს, საბჭოთა საქართველოს ხელისუფლების დადგენილებით, სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობის მუქარით აიკრძალა ეკლესიაში, მეჩეთში, სინაგოგაში ბავშვებისათვის რელიგიის სწავლება. მანამდე კი, 1923 წელს, საქართველოში დახურეს 1500 ეკლესია, რამდენიმე ათეული სინაგოგა. იმ ხანად საქართველოში სულ 72 სინაგოგა იყო.

რელიგიის წინააღმდეგ ბრძოლა გაიგივებული იყო სოციალიზმისათვის ბრძოლასთან - ქვეყნდებოდა სტატიები ებრაელთა რელიგიური დღესასწაულების რეაქციულ სულზე, რაბინთა ნაციონალისტურ-შოვინისტურ აგიტაციაზე. საწარმოთა ხელმძღვანელები აკონტროლებდნენ შაბათ დღეს, როგორც ებრაელთა უქმე დღეს.

ანტირელიგიური აგიტაციის მიუხედავად, ქართველი ებრაელობა კვლავ მამაპაპისეული ტრადიციების, წეს-ჩვეულებების, სინაგოგის ერთგული რჩებოდა. სინაგოგა ეხმარებოდა ეკონომიურად შევიწროებულთ - „ბოგჯერ თორას კითხვასაც კი აყოვნებდნენ, ვიდრე ყველა

მდიდარი ებრაელი არ გამოაცხადებდა საქველმოქმედოდ გაღებულ თანხას“, რაც კიდევ უფრო ზრდიდა სალოცავის ავტორიტეტს ხალხში. საქართველოს კომუნისტურმა პარტიამ 1928 წელს შექმნა ღარიბ ებრაელთა კომიტეტი, რომელიც უნდა დახმარებოდა ღარიბ ებრაელებს ფულით, პროდუქტებით, გაენია უფასო სამედიცინო დახმარება, მოეძებნათ მათთვის სამუშაო და ამით შეესუსტებინათ სინაგოგის გავლენა ებრაელებზე; მაგრამ ასეთი მომხიბვლელი პირობაც ვერ აღმოჩნდა საკმარისი ებრაელთა სულიერი ცხოვრების შესავსებად. უღარიბესიც კი, თავგამოდებით ასრულებდა რელიგიურ რიტუალს. უფრო მეტიც, ეუთაისის ებრაელობამ აღადგინა 1927 წელს დამწვარი სინაგოგა. 1932 წელს, სურამელმა ებრაელებმა დაიბრუნეს კლუბისათვის გადაცემული სალოცავი. გასაბჭოების შემდეგ, ებრაელები, მიუხედავად საბჭოთა მთავრობის მიერ განხორციელებული ანტიებრაული პოლიტიკისა, საქართველოში, განსხვავებით სხვა საბჭოთა რესპუბლიკებისაგან, უკეთეს მდგომარეობაში ცხოვრობდნენ. მე-20 საუკუნის 30-იან წლებში, ქართველი ებრაელები კვლავ აგრძელებდნენ რელიგიურ ცხოვრებას, პარტიული ორგანიზაციის ბენოლის მიუხედავად, აშკარად თუ მალულად დადიოდნენ სინაგოგაში, რაზეც მიგვითითებს საარქივო მასალები. საბჭოთა ხელისუფლება კი, რომელიც გვერდს ვერ უვლიდა ამ რეალობას, აცხადებდა, რომ „ებრაელობა სალოცავში გასართობად დადიოდა და მათი რელიგიურობა გამოიხატებოდა რიტუალების ბრმა შესრულებაში“.

ქართველი ხალხის ტოლერანტობაზე მიუთითებს ის ფაქტი, რომ ქართველი ინტელიგენციის ბრძოლის შედეგად, საქართველოში ფეხი ვერ მოიკიდა ჯერ კიდევ ცარიზმის მიერ ებრაელთა წინააღმდეგ თავსმოხვეულმა „სარიტუალო საქმემ“, თუმცა, ორჯერ იყო პროვოცირებული.

ამავე დროს, ქართველი ებრაელები ყოველთვის გამორჩეულად ერთგულნი რჩებოდნენ საქართველოს სამეფო კარისა და ქართული სახელმწიფოებრიობის მიმართ. უფრო მეტიც, საქართველოს პერიფერიულ რაიონებში ისინი ქართული სახელმწიფოებრიობის და ქართული ენის ძირითად საყრდენებადაც გვევლინებოდნენ ისტორიის გარკვეულ პერიოდებში. მაგალითად, ცხინვალის და ახალციხის მოსახლეობის თითქმის, ნახევარს ქართველი ებრაელები შეადგენდნენ და ქართული ენისა და კულტურის ძირითადი საყრდენიც სწორედ ისინი იყვნენ (რუსეთის და ოსმალეთის იმპერიების მხრიდან ოკუპაციის პირობებში). ასევე იყო შუა საუკუნეების აფხაზეთში - გაგრის ქართული ებრაული თემი. ქართველ ებრაელთა ეთნოპოლიტიკური ინტეგრაციის ხარისხი ქართულ სახელმწიფოში იმდენად დიდი იყო, რომ ისინი, შესაძლოა, ქართველი ხალხის განუყოფელ ეთნორელიგიურ ნაწილადაც განიხილებოდეს. საბჭოთა საქართველოს იდეოლოგიები თვლიდნენ, რომ საქართველოში ანტისემიტობის განვითარებას ხელი შეუშალა სოციალისტურმა მოძრაობამ. თუმცა, წინა საუკუნეებში ამ მოძღვრების არარსებობას ხელი არ შეუშლია ქართველთა და ებრაელთა ურთიერთპატივისცემისა და სიყვარულისათვის. გასაბჭოების შემდეგ, „მეცნიერული“ ათეიზმის მძვინვარების მიუხედავად, იუდაიზმის ტრადიციების რღვევის საქმეში კომუნისტურმა ხელისუფლებამ მნიშვნელოვან წარმატებას ვერ მიაღწია. 1960-70-იან წლებში, ქართველ ებრაელთა უმრავლესობა განაგრძობდა სინაგოგაში სიარულს, იცავდა ქაშრუტს. წინადაცვლათა, ქორწინება და დასაფლავება რელიგიური წესების დაცვით სრულდებოდა. ბავშვები 13 წლის ასაკამდე სწავლობდნენ იატაკქვეშა არალეგალურ ხედვრებში. მართალია, მათი არსებობის შესახებ ხელისუფლებამ იცოდა, მაგრამ ამჯობინებდა ამ ფაქტისათვის ყურადღება არ მიექცია. 60-იანი წლების ბოლოს, მთელი საბჭოთა კავშირის მასშტაბით, გაჩაღდა ბრძოლა ალიასთვის (ისრაელში

ასვლისთვის). ქართველი ებრაელებიც ჩაებნენ ამ მოძრაობაში. იმ დროს, როცა საბჭოთა კავშირი ზღვარგადასულმა ანტისიონიზმმა მოიცვა, მხოლოდ საქართველოდან ხდებოდა, შეძლებისდაგვარად, უმტკივნეულოდ ებრაელთა რეპატრიაცია. დღემდე ლეგენდად რჩება ქართველ ებრაელთა 18 ოჯახის მიერ 1967 წელს, გაეროს მისამართით გაგზავნილი წერილი. იმ დროს, იმ სახელმწიფო წყობის არსებობისას, ასეთი ქმედება დიდ რისკებთან იყო დაკავშირებული.

ისრაელის სახელმწიფოს აღდგენის შემდეგ, ებრაელთა უმეტესობა პირველივე შესაძლებლობისთანავე გაემგზავრა საქართველოდან. მათ ნაწილს აღდგენილი სამშობლოს ნახვა სურდა, ნაწილი კი ქვეყანაში შექმნილი არასახარბიელო ეკონომიკური ვითარებით იყო უკმაყოფილო. პირველმა სწორედ საქართველოს ებრაელობამ შეძლო საბჭოური „რკინის ფარდის“ გარღვევა, ეს დიდი ალიის დასაწყისი იყო. საქართველოდან ებრაელთა გადინებამ კულმინაციას 1991-1994 წლებში მიაღწია. დაახლოებით, 30 წელიწადში ებრაული სამოსახლოები თითქმის, სულ დაცარიელდა. დიდი მიგრაციის შედეგად, რამდენიმე ქალაქში შემორჩა ებრაული დასახლება: ძირითადად, ქუთაისში, თბილისში, ონსა და ბათუმში. ებრაელთა მიგრაციას ხელი შეუწყო საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ გამოწვეულმა პრობლემებმა, თუმცა, უნდა აღინიშნოს რომ 90- წლებში არსებული განუკითხაობის, საყოფაცხოვრებო პრობლემებისა და პოლიტიკური რყევების გამო, საქართველო დროებით თუ მუდმივად დატოვა მილიონზე მეტმა მაცხოვრებელმა, მათ შორის - უმეტესობა ქართველები არიან.

1992 წლიდან საქართველომ დაიწყო დამოუკიდებელი დემოკრატიული ქვეყნის მშენებლობა, რომლის გზაზეც მას ხვდება უამრავი წინაღობების გადალახვა. მან გადაიტანა სამოქალაქო ომი და ასევე, 2008 წლის რუსეთ-საქართველოს დაპირისპირება. დღემდე საქართველო ვერ აკონტროლებს აფხაზეთისა და სამაჩაბლოს რეგიონებს, რის გამოც ქვეყანაში ცხოვრობს 300.000 -ზე მეტი დევნილი, რომლებიც გამოყარეს თავიანთი საცხოვრებლებიდან, ისინი ახლობლების საფლავებსაც კი ვერ ნახულობენ. ამ მდგომარეობაშია საქართველოში მცხოვრები ყველა ერი, მათთან ერთად, ჩვენც, ქართველი ებრაელებიც მოკლებულნი ვართ საშუალებას, მოვინახულოთ და მოვუაროთ სოხუმისა და ცხინვალის სინაგოგებს, ასევე, იქ დაკრძალული ჩვენი ნათესავების საფლავებს.

საქართველოს დამოუკიდებლობის აღდგენიდან 26 წლის განმავლობაში შეიცვალა რამდენიმე მთავრობა. მიუხედავად იმისა, რომ თითქმის, ყველა მთავრობას ჰქონდა სხვა და სხვა პოლიტიკური ხედვა, უცვლელია მათი ტოლერანტული დამოკიდებულება ქვეყანაში მცხოვრები ეთნიკური და რელიგიური უმცირესობების მიმართ. თუმცა, ვთვლიდით და ახლაც ვთვლით, რომ სახელმწიფოს და განსაკუთრებით - ადგილობრივ მუნიციპალიტეტებს უფრო ხშირი და მჭიდრო კონტაქტი უნდა ჰქონდეთ თავისი ქვეყნის ეთნიკურ და რელიგიურ უმცირესობებთან. კარგია, რომ შეიქმნა რელიგიის საკითხთა სახელმწიფო სააგენტო, რომელიც საქართველოს მთავრობის ხელმძღვანელის პირდაპირ დაქვემდებარებაშია. ამით შეიქმნა კიდევ ერთი საშუალება საქართველოში მოქმედი ყველა რელიგიური კონფესიის დასაახლოვებლად, ეს კი აახლოებს სხვადასხვა რწმენის ადამიანებს ერთმანეთთან, რაც კიდევ უფრო განამტკიცებს საქართველოს, როგორც დემოკრატიული და ტოლერანტული სახელმწიფოს იმიჯს.

სწორედ სააგენტოსა და რელიგიური კონფესიების წარმომადგენელთა მუშაობის შედეგად მოხერხდა სახელმწიფოს ბალანსზე არსებული საკულტო ნაგებობების

რელიგიურ კონფესიებზე უვადო სარგებლობით გადაცემა. ებრაელებმა დაიბრუნეს თითქმის, ყველა სინაგოგა, დარჩენილია 2 სინაგოგა, რომლებზეც გრძელდება მუშაობა. დღეისათვის ეს ფორმა მისაღებია, მაგრამ საჭიროა, რომ ქვეყანამ შეიმუშავოს კანონი საკულტო ნაგებობების რელიგიურ კონფესიებზე საკუთრებაში გადასაცემად. ასევე, დასახვეწია საგადასახადო და საბაჟო კოდექსი ყველა რელიგიის თანაბარ პირობებში მოსაქცევად. ყოველივე ეს აღემატება სააგენტოს შესაძლებლობებს, ამისათვის საჭიროა სახელმწიფოს ნება. საბჭოთა კავშირის დროს მიყენებული ზარალის საკომპენსაციოდ, სახელმწიფო ყოველწლიურად გამოყოფს თანხებს ტრადიციული რელიგიური კონფესიების დასაფინანსებლად. ეს თანხები ხმარდება საკულტო ნაგებობების მოვლა-პატრონობას, რელიგიური დღესასწაულებისა და სწავლა-განათლების გადრმავებას, კულტურული ღონისძიებების ორგანიზებასა და საქველმოქმედო საქმიანობას.

სახელმწიფოს ინიციატივით, 2014 წელს, საბეიმო ვითარებაში ჩატარდა საქართველოში ებრაელთა დამკვიდრების 26 საუკუნოვანი საიუბილეო ღონისძიებები. ასევე, 2015 წელს, ონის სინაგოგის 130 წლის იუბილე და 2017 წელს, ახალციხის სინაგოგის 275 წლის იუბილე. ფონდი „ქართუ“ -ს და ებრაული ორგანიზაციების მიერ რესტავრაცია ჩატარდა თითქმის, ყველა სინაგოგას, რამაც გამოიწვია საქართველოში ისრაელიდან ტურისტების ნაკადების ზრდა. მეტიც, ისრაელში მცხოვრებმა ქართველმა ებრაელებმა დაიწყეს დაბრუნება და ბინების შეძენა საქართველოში. არის კიდევ რამდენიმე ღონისძიება გასატარებელი, რაც ხელს შეუწყობს საქართველოში ქართველი ებრაელების დაბრუნებას და მათ ჩართვას ქვეყნის ეკონომიკურ აღორძინებაში. ამისათვის საჭიროა ისრაელისა და საქართველოს სახელმწიფოებისა და ორივე ქვეყნის ბიზნეს-სექტორის ერთობლივი ძალისხმევა.

ებრაელთა და ქართველთა თანაცხოვრების ისტორია სავსეა სარწმუნოებრივ წეს-ჩვეულებათა დიალოგის საამო და სასურველი ფურცლებით. საუკუნეთა მანძილზე არსებული დიდი და ძლიერი საქართველოს ებრაელთა თემი, ცნობილი რეპატრიაციის გამო, რიცხოვრივად დღეს ძალიან შემცირებულია, მაგრამ ჯერ კიდევ მოიძებნებიან მოხუცები, რომლებიც მსგავსი ფურცლების მომსწრე და მონაწილეები არიან. მათთან მისვლა, მათი ნაამბობის აღნუსხვა, ჯეროვნად შეფასება და დაფასება ჩვენი თაობის საპატიო მოვალეობად მესახება.

დასასრულს, მინდა კიდევ ერთხელ დავაფიქსირო ჩემი და საქართველოში მცხოვრები ყველა ებრაელის სახელით, მოწინება და მადლიერება საქართველოს სახელმწიფოსა და ქართველი ხალხის მიმართ, ასევე, საქართველოში მცხოვრები ყველა ეთნიკური კონფესიების მიმართ. მოგიწოდებთ ყველას - ვიდვანოთ ჩვენი საერთო სამშობლოს გასაძლიერებლად და გასაბრწყინებლად!

RESUME

The Jewish people live in Georgia for 26 centuries. There are large settlements of Jews in almost every major cities of the country.

The Georgian state policy and the Georgian people themselves guaranteed a peaceful coexistence with Jews.

The language of communication of Georgian Jews was Georgian which was and is often heard in the temple, especially during sermons. The existence of one common language made it easier to get Georgians and Jews closer and to promote mutual sympathy. Today it is difficult to distinguish between Georgian Jews and Georgians.

Under the conditions of the Independent Republic of Georgia (1918-1921) Jews got full citizenship rights but after the invasion of Georgia by the 11th Army of Soviet Russia the set goals had not been realized.

Communist rule fought against religion, as a weapon for oppression of the working class, which in their opinions had a detrimental effect on human health, his psyche and morality.

During the Soviet period, Jews despite the Soviet government's anti-Jewish policy, lived better in Georgia, unlike the other Soviet republics.

After restoration of the State of Israel, most of Jews left Georgia at the very first opportunity. Some of them wanted to see the restored homeland, and some were dissatisfied with the unfavorable situation in the country. The Georgian Jews were the first, who managed to break through the Soviet "Iron Curtain". It was the beginning of a big Alia.

During the 26 years since the restoration of the independence of Georgia, several governments have been replaced. Despite the fact that almost all governments had different political views their tolerant attitude towards ethnic and religious minorities living in the country remained unchanged.

As a result of a cooperation between the State Agency for Religious Issues and the representatives of the religious confessions, it became possible to transfer the religious buildings listed on the State balance to the religious confessions with the terms of unlimited use. Almost all the synagogues were returned to the Jewish community, only two synagogues are left on which the work has been continuing.

In the end I would like to express my gratitude on behalf of all Jews living in Georgia towards the Georgian State and Georgian people as well as to all the ethnic confessions living in Georgia. I would like to encourage everyone to work hard for strengthening our common homeland.

**Eduard palagashvili,
the chairman of the Jewish Union of Georgia**

ვაზგენ მირზახანიანი

სომეხთა სამოციქულო მართლმადიდებელი წმინდა ეკლესიის
საქართველოს ეპარქიის წინამძღვარი

რელიგიების როლი საქართველოში, 1918-2018 წ. წ.

საქართველოში სომეხთა ყოფნას მრავალსაუკუნოვანი ისტორია აქვს. დიდია სომეხთა წვლილი ქართული სახელმწიფოს გაძლიერების, ჩამოყალიბებისა და განვითარების საქმეში. ამიტომ შემთხვევითი არ არის, რომ ადგილობრივი სომეხები სომეხთა და საქართველოს სამშობლოებად აღიქვამენ.

1918 წ. საქართველოს დამოუკიდებლობის გამოცხადების შემდეგ, ათასობით სომეხი (რომელთაგან 100.000-მდე ქართულად მოსაუბრე იყო), ცხოვრობდა საქართველოს დემოკრატიულ რესპუბლიკაში. იმ დროისთვის ისინი საქართველოს მოსახლეობის დაახლოებით, 20%-ს შეადგენდნენ. 1918 წ. აგვისტოში, საქართველოს ეროვნულმა საბჭომ, რომელიც დროებით უმაღლეს საკანონმდებლო ორგანოდ ცნეს, გადაწყვეტილება მიიღო, საკუთარ შემადგენლობაში საქართველოს ეროვნული უმცირესობების წამომადგენლები მიეღო. იმ დროინდელ ხუთ ქალ პარლამენტარს შორის იყო ელეონორა ტერ-ფარსეგოვა-მახვილაძე, სოციალ-დემოკრატიული პარტიის დამფუძნებელი კრების წევრი, პარლამენტარი მიკიჩ ვარდოიანცი და სხვები. დამოუკიდებელი საქართველოს ქალაქებში სომეხებმა ახალი ძალებით დაიწყეს საკუთარი წვლილის შეტანა ქვეყნის სავაჭრო-სამრეწველო, კულტურულ-სამეცნიერო, რელიგიურ, საზოგადოებრივ და პოლიტიკურ ცხოვრებაში.

საქართველოს სომეხთა ეპარქიის მრავალსაუკუნოვანი ისტორია მეტყველი მოწმეა ქართველი ხალხის ტოლერანტობის და სხვა რელიგიების წარმომადგენლებთან მათი მშვიდობიანი თანაცხოვრებისა. მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ როდესაც 1917 წ. 12(25) მარტს აღდგა ქართული ეკლესიის დამოუკიდებლობა - ავტოკეფალია და ქართული ეკლესიის სათავეში მოვიდა სრულიად საქართველოს კათოლიკოს პატრიარქი, კირიონ II (1917-1918), სომეხთა სამოციქულო ეკლესიის ყოველთა სომეხთა კათოლიკოსი, გევორგ V, ერთ-ერთი პირველთაგანი იყო, რომელმაც ცნო ქართული ეკლესიის ავტოკეფალია, რომლის დამადასტურებელი დეპეშა-წერილი დღემდე თბილისის ლიტერატურის სახელმწიფო მუზეუმში ინახება. ამ დროს, უფრო ეფექტური თანამშრომლობა დაიწყო სომხურ და ქართულ ეკლესიებს შორის და კიდევ უფრო გაიზარდა საქართველოს სომეხთა ეპარქიის როლი.

თავისი მნიშვნელობითა და დანიშნულებით ცნობილი იყო ნერსესიანის სემინარია, გაიანიან გოგონათა საშუალო და მარიამიან-ჰოვანნიან სკოლები. საგანმანათლებლო დაწესებულებების გარდა, ეკლესიებთან მოქმედებდა რიგი ხელოვნების და კულტურის კერები, საქველმოქმედო ცენტრები, საავადმყოფოები და საზოგადოებრივი მნიშვნელობის დაწესებულებები. ეკლესიებს ჰქონდათ საკუთრება და უძრავი ქონება, რომელთა შემოსავლების წყალობით ზემოთ ჩამოთვლილი სტრუქტურები ნორმალურ ფუნქციონირებას

ახორციელებდნენ.

სამშობლოდან გარეთ სომხურ სამოციქულო ეკლესიას, როგორც რელიგიურ სტრუქტურას, ტრადიციულად, მთავარი როლი ჰქონდა და აქვს იდენტობის შენარჩუნების საქმეში. ამიტომ ეკლესიის მიმართ ბოლშევიკების მიერ წარმართულმა ანტიეკლესიურმა და ანტირელიგიურმა პოლიტიკამ, პირველ რიგში, გავლენა იქონია, როგორც სომხების სოციალურ-კულტურული, ასევე, რელიგიური ღირებულებების შენარჩუნებასა და განვითარებაზე.

ეკლესიის მიმართ ბოლშევიკების მიერ განხორციელებულმა ანტირელიგიურმა დევნამ და რეპრესიამ თავისი აშკარა გამოვლინება ჰპოვა განსაკუთრებით, 1920-იანების ბოლოსა და 1930-იანების დასაწყისში. ამ დროს საბჭოთა მთავრობა აქვეყნებს რიგ კანონებს, ქმნის ანტიეკლესიურ სტრუქტურებს, სასულიერო პირებისა და ეკლესიის ფუნქციონირების შესაძლებლობების შეზღუდვით. ბოლშევიკების ხელით შექმნილმა „თავისუფალმა ეკლესიურმა“ მოძრაობამ კავკასიაში 1922-1923 წლებში შემოაღწია, როგორც „აჯანყებამ“ ოფიციალური ეკლესიის წინააღმდეგ, რომელთა ქმედებების შედეგად, ხელისუფლებამ ეკლესიების მასიური დახურვა დაიწყო.

სომხური ეკლესიების უპრეცედენტო, მასიური დახურვის მიზეზით ყოველთა სომეხთა კათალიკოსმა გევორგ V-მ შეშფოთების წერილი მიწერა სსრკ სახალხო კომისარიატის თავჯდომარეს, ა. რიკოვს. საქართველოს სომეხთა ეპარქიის სასულიერო საბჭოს უამრავი თხოვნა ეკლესიების დაბრუნებასთან დაკავშირებით უარყოფილი იქნა.

ეპარქიის საქმიანობის შესახებ ეპისკოპოს არტაკ სმბატიანცის 1930 წელს შედგენილი მოხსენების მიხედვით, თბილისში არსებული სომხური ეკლესიების რაოდენობა, 1923-1930 წლების მდგომარეობით, არის 25, რომელთა კლასიფიკაციასაც შემდეგ ჯგუფებად ახდენს- დაპყრობილ და დახურულ, დახურულ და დაცლილ, დალუქულ-დახურულ, თუმცა, გახსნის კანდიდატ და ღია ეკლესიებად.

სამწუხაროდ, სომეხთა სამოციქულო მართლმადიდებელმა წმინდა ეკლესიამ ბოლშევიკების მიერ წარმართული პოლიტიკის წყალობით, დაუბრუნებელი დანაკარგი მიიღო. საბჭოთა წლებში, თბილისში, 26 ეკლესიიდან საერთო ჯამში, მოქმედებდა ორი - მეიდნის „სურბ გევორგ“ და ავლაბრის „სურბ ეჭმიანინ“, ხოლო ახალციხეში „სურბ გრიგორ ლუსავორიჩ“ და ახალქალაქში „სურბ ხაჩ“-ის ეკლესიები.

საქართველოს მთავრობის მიერ საქართველოში მოქმედი რელიგიური თემების, განსაკუთრებით, ტრადიციული რელიგიური გაერთიანების მიმართ გამოჩენილი ყურადღებისა და დამოკიდებულების მიუხედავად, უნდა აღინიშნოს, რომ სომხური თემი, ისევე, როგორც სხვა რელიგიური ორგანიზაციები, აწყდებიან მრავალ პრობლემებს, რომელთა არსებობა უარყოფითად აისახება რელიგიური სტრუქტურების საქმიანობაზე, ისევე, როგორც სახელმწიფოს რეპუტაციაზე. რა თქმა უნდა, საქართველოსთვის, რელიგიურ სფეროში, განსაკუთრებული მნიშვნელობა იქონია 2014 წლის შემდგომ, ტრადიციული რელიგიური თემებისათვის, საბჭოთა წლებში მიყენებული ზარალის ნაწილობრივი კომპენსაციის შესახებ გადაწყვეტილების მიღებამ. ხელისუფლების მიერ გამოყოფილი მატერიალური სახსრები დიდი მხარდაჭერაა რელიგიური თემებისათვის, რომელიც, ჩვენს შემთხვევაში, საქართველოს სომეხთა ეპარქიაში უამრავი პროგრამის განხორციელებასა და ეპარქიის ყოველდღიური საქმიანობის უზრუნველყოფაში გვეხმარება.

ამ ყველაფერთან ერთად, აღსანიშნავია, რომ საქართველოს სომეხთა ეპარქია წარმოადგენს საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესიის საპატრიარქოსთან არსებული, მოქმედი ინტერრელიგიური საბჭოს წევრს, ისევე, როგორც საქართველოს სახალხო დამცველის-ომბუდსმენის ოფისთან არსებული რელიგიური საბჭოს წევრს, რომლის ფარგლებშიც რელიგიური ორგანიზაციების დღის წესრიგში არსებული უამრავი საკითხი განიხილება. 2012 წლის 12 მარტს, სომეხთა სამოციქულო მართლმადიდებელი წმიდა ეკლესიის საქართველოს ეპარქია საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს საჯარო რეესტრში, საჯარო სამართლის იურიდიულ პირად დარეგისტრირდა.

2018 წ. მდგომარეობით, სომეხთა სამოციქულო მართლმადიდებელი წმინდა ეკლესიის საქართველოს ეპარქიას ჰყავს 22 სასულიერო პირი, 58 მოქმედი ეკლესია და სამლოცველო. ამასთანავე, ეპარქიასთან მოქმედებს კულტურულ-საგანმანათლებლო და ახალგაზრდული ცენტრები, რიგი შემოქმედებითი წრეებისა, საკვირაო სკოლებისა და საბავშვო ბაღებისა.

საქართველოს სომეხთა ეპარქია გადამწყვეტ მნიშვნელობას ანიჭებს საქართველოს სომეხ მორწმუნეთა საქართველოს საზოგადოებრივ და კულტურულ ცხოვრებაში ინტეგრაციას.

საქართველოს სომეხთა ეპარქია დიდად აფასებს ქართულ მართლმადიდებლურ ეკლესიასთან განსაკუთრებულ ურთიერთობებს, რომელიც ასწლეულების განმავლობაში ჩამოყალიბდა. ეს, სახარებისეული სიტყვებით, საქართველოში მცხოვრები სომეხებისათვის, „მეუცილებელი საგანძურია“.

როგორც საქართველოს სომეხთა ეპარქია, ასევე, დარწმუნებულნი ვართ, ტრადიციული რელიგიური და სხვა თემები, აფასებენ და დიდ როლს ანიჭებენ, საქართველოს მთავრობასთან არსებულ რელიგიის საკითხთა სახელმწიფო სააგენტოს საქმიანობას, რომელიც გვაიმედებს, რომ ათწლეულების განმავლობაში დაგროვილი მრავალი საკითხი გადაწყდება.

RESUME

The presence of Armenians in Georgia has a history of centuries. Armenians' contribution to the strengthening, establishment and development of the Georgian state is great. Therefore, it is not accidental that local Armenians equally perceive Armenia and Georgia as homeland.

In 1918, after the declaration of the independence of Georgia, thousands of Armenians (including about 100.000 Georgian speakers) appeared in the Democratic Republic of Georgia. At that time, they made up about 20% of the population of Georgia. In August, 1918, the National Council of Georgia, which was temporarily recognized as the supreme legislative body, made a decision to include the representatives of the national minorities

of Georgia in its own composition. Among the five women MPs of that time was Armenian Eleonora Ter-Farseghova-Makhviladze and MP Mikich Vardoyants, the Constituent Assembly member of the Social-Democratic Party and others. In the cities of the independent Georgia Armenians started to make their great contribution to commercial, industrial, scientific, cultural, religious, public and political life of the country.

The centuries-old history of the Armenian Diocese in Georgia is eloquent testimony of the tolerance of Georgians and their peaceful coexistence with the representatives of other religions. It is important to note that when the independence, the autocephaly of the Georgian Church restored (on March 12 (25), 1917) and Catholicos Patriarch of All Georgia Kirion II (1917 - 1918) headed the Georgian Church, Catholicos of All Armenians Gevorg V was one of the first who recognized the autocephaly of the Georgian Church the confirmation letter of which is kept till now in the State Museum of Georgian Literature. At that time, more fruitful cooperation started between the Armenian and Georgian Churches and the role of the Armenian Diocese in Georgia increased.

Nersisan Seminary, Gayanian feminine and Mariamian - Hovnanian schools were well-known for their importance and purpose. In addition to the educational institutions, a number of art and cultural centers, charity organizations, hospitals and public institutions were operating under the auspices of the churches. The churches had their own property and real estate the revenue of which facilitated normal functioning of the above listed structures.

The Armenian Apostolic Church as a religious organization operating outside the Homeland traditionally had and has a main role in maintaining the identity. Thus, the anti-church and anti-religious policies led by the Bolsheviks first of all influenced the preservation and development of social-cultural and religious values of Armenians.

The anti-religious persecution and repressions carried out by the Bolsheviks against the church have evidently been manifested especially in the late 1920s and early 1930s. In that period, the Soviet government was publishing a number of laws, creating anti-church structures, limiting the activities of churches and clergy. The "free church" movement, initiated by the Bolsheviks, reached the Caucasus in 1922 - 1923 as a "rebellion" against the official church, as a result of their actions the authorities began a massive closure of the churches.

Catholicos of All Armenians Gevorg V wrote an alarming letter to A. Rikov, Chairman of the People's Commissariat of the USSR on the occasion of the unprecedented, massive closure of Armenian churches. A number of requests from the Spiritual Council of the Armenian Diocese in Georgia in regard to the return of the churches were denied.

According to the report of the Bishop Artak Smbatyants on the activities of the Eparchy drawn up in 1930 the number of Armenian churches in Tbilisi as of 1923-1930 were 25 which were classified by the following groups: occupied and closed, closed and emptied, sealed and closed, however, open churches and the churches that could be opened.

Unfortunately, the Armenian Apostolic Orthodox Holy Church got unreturned losses due

to the policy pursued by the Bolsheviks. During the Soviet era, only two of the twenty-six churches functioned in Tbilisi – Saint George in Meidan district and Saint Etchmiadzin church in Avlabari, and in Akhaltsikhe and Akhalkalaki Saint Gregory the Illuminator and the Surb Khach churches respectively.

Today, despite the attention and good attitude of the Georgian government towards the religious communities operating in Georgia, especially towards the traditional religious institutions, it should be noted that the Armenian community, as well as other religious organizations, face discrimination and problems the existence of which negatively affect the activities of religious structures and the reputation of the state. Certainly, the decision made in the religious sphere of Georgia, on partial compensation for the damage caused during the Soviet era since 2014 has been of particular significance for the traditional religious communities. The material funds allocated by the government are a great support for the religious communities, which, in our case, enables us to implement numerous programs in the Armenian Diocese in Georgia and helps us to ensure the daily activities of the Diocese.

In addition, it is noteworthy that the Armenian Diocese in Georgia is a member of the acting Inter-religious Council at the Patriarchate of the Georgian Orthodox Church, as well as a member of the Religious Council at the Office of Public Defender (Ombudsman) of Georgia in the framework of which numerous issues of religious organizations are being discussed. On March 12, 2012, the Diocese of the Armenian Apostolic Orthodox Holy Church in Georgia was registered as a legal entity of public law in the Public Registry of the Ministry of Justice of Georgia.

As of 2018, the Diocese of Armenian Apostolic Orthodox Holy Church in Georgia has 22 clergymen and 58 operating churches and chapels. At the same time, educational, cultural and youth centers, a number of creative circles, Sunday Schools and Preschools operate at the Diocese.

The Armenian Diocese in Georgia attaches great importance to the integration of the Armenian believers of Georgia into the Georgian social and cultural life.

The Armenian Diocese in Georgia greatly appreciates special relationships with the Georgian Orthodox Holy Church that has been formed over the centuries. This, as the Gospel says, is an “endless treasure” for the Armenians living in Georgia.

Like the Armenian Diocese in Georgia, we are sure that the traditional religious and other communities as well also value and attach a great role to the activity of the State Agency for Religious Issues under the PM of Georgia which gives us hope that many issues accumulated for decades will be solved.

**Primate of the Armenian Diocese in Georgia,
His Grace Bishop Vazgen Mirzakhanyan**

საქართველოს დამოუკიდებლობის გამოცხადების 100 წელი და კათოლიკე ეკლესია

საქართველოს ურთიერთობას წმინდა საყდართან მრავალსაუკუნოვანი ისტორია გააჩნია. საქართველოს მეფე-მთავრებს რომის პაპებთან ურთიერთნდობაზე აგებული, მჭიდრო ურთიერთობები გააჩნდათ. ასე იყო ყოველთვის და ეს ისტორიული ფაქტებით არის დასაბუთებული. რუსეთის მიერ საქართველოს ანექსია-ოკუპაციამ ზუსტად, ისევე დააზარალა და გააუქმა საქართველოში კათოლიკე ეკლესია, როგორც სახელმწიფო და მართლმადიდებლური საეკლესიო ინსტიტუტები. თუმცა, ქართველი კათოლიკეების ერთმა ნაწილმა შესძლო ეროვნული და რელიგიური თვითმყოფადობის შესანარჩუნებლად ემიგრაციაში გაეგრძელებინა საქმიანობა. სტამბოლის ქართულმა სავანემ, რომლის დაარსების 160 წლისთავს მალე ვიზიტირებთ, მისი დამაარსებლების ეროვნული და ამავე დროს, ზოგადსაკაცობრიო მსოფლმხედველობის წყალობით, შექმნეს სულიერებისა და კულტურის ცენტრი, რომლის ირგვლივაც თავს იყრიდნენ როგორც კათოლიკეები, ასევე მართლმადიდებელი და მუსლიმი ქართველები, სხვადასხვა პოლიტიკური პარტიებისა და საზოგადოებრივი ორგანიზაციების წარმომადგენლები. ამ სავანის მთავარი ტაძრის საკურთხეველიც, რომელსაც სვეტიცხოვლისა და წმ. პეტრეს კათოლიკური ბაზილიკის გამოსახულებები ამშვენებს, სიმბოლურად აღმოსავლური და დასავლური ეკლესიების ერთიანობას წარმოგვიჩენს. ქრისტიანული ერთიანობის ამ გამოხატულებით, ქართველმა კათოლიკეებმა ზუსტად ერთი საუკუნით გაასწრეს ვატიკანის მეორე მსოფლიო კრების სულისკვეთებას. სტამბოლის კულტურის სავანე, თავისი განსაკუთრებული სტატუსითა და ცხოვრების წესით, ეროვნულ-განმანთავისუფლებელი მოძრაობის მედროშედ, უცხოეთში არსებულ პატარა საქართველოდ იქცა. იტალიელი დიპლომატი, ევგენიო დალექიო, თავის წიგნში „ქართველები კონსტანტინოპოლში“ წერს: „სტამბოლის სავანე არის არამარტო სასულიერო დაწესებულება, არამედ, ამასთან ერთად, არის პოლიტიკურიც, რამდენადაც სარწმუნოება და პოლიტიკა ერთიმეორეს შეკავშირებული არიან. ამ სავანის მღვდლები, დასაწყისიდან დღემდე, არ დაერიდნენ თავიანთი საზოგადოების არსებობის განსაცდელში ჩაგდებას და განმსჭვალულებმა დიდებულ მომავლის რწმენით, საქართველოს თავისუფლებისათვის ბრძოლაში პირნათლად შეასრულეს თავიანთი მოვალეობა, მათ ეს სავანე გადააქციეს ეროვნულ კერად“.

პირველი მსოფლიო ომის დაწყებიდანვე, საქართველოში მოქმედი პოლიტიკური პარტიები ცდილობდნენ, განესაზღვრათ დამოკიდებულება ომის შემდგომი საგარეო პოლიტიკისადმი. მემარჯვენე ეროვნული პარტიების ლიდერებმა, რომლებიც ემიგრაციაში იმყოფებოდნენ, 1914 წელსვე, ჟენევაში, ჩამოაყალიბეს „საქართველოს დამოუკიდებლობის კომიტეტი“, რომელიც ჯერ ბერლინში, ხოლო შემდგომ სტამბოლში აგრძელებს საქმიანობას. სწორედ „საქართველოს დამოუკიდებლობის კომიტეტის“ ლიდერების ერთ-ერთ შტაბბინად იქცა სტამბოლის კათოლიკური სავანე. აქვე დაიდო ბინა „ქართული ლეგიონის კომიტეტმაც“. განუული დახმარებისათვის, „ქართულმა ლეგიონმა“, თამარ მეფის ორდენით დააჯილდოვა

ტაძრის წინამძღვარი პიო ბალიძე და მღვდელი შალვა ვარდიძე.

1917 წლის თებერვლის რევოლუციამ ბიძგი მისცა საქართველოში კათოლიკური სამრევლოების ეროვნული პოზიციის აღდგენა-გამტკიცებას. ქართველმა კათოლიკეებმა, ჯერ კიდევ საქართველოს სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის გამოცხადებამდე, 1917 წლის აპრილში, ბათუმში ჩაატარეს თავიანთი ყრილობა და აღადგინეს ცარიზმის მიერ 1844 წელს ჩამორთმეული დამოუკიდებლობა. წმინდა საყდარმა გაითვალისწინა საქართველოს კათოლიკეების ეს მოთხოვნა და აქტიურად დაიწყო საქართველოს კათოლიკური ადმინისტრაციის იურიდიულად გაფორმების პროცესი, რომელიც, სამწუხაროდ, საბჭოთა ოკუპაციამ შეაჩერა და მისი ოფიციალური აღდგენა მხოლოდ 1992 წელს, ვატიკანსა და საქართველოს შორის დიპლომატიური ურთიერთობის დამყარების შემდგომ განხორციელდა.

საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის არსებობის დროს, კათოლიკური აღმსარებლობის მიმდევრები იმთავითვე ჩაებნენ დამოუკიდებელი საქართველოს აღმშენებლობის პროცესში, მსახურობდნენ შეიარაღებულ ძალებში, აქტიურად იყვნენ ჩართულები ქვეყნის ტერიტორიული მთლიანობის შენარჩუნებაში. 1918-19 წლებში, სამხრეთ საქართველოში, პროოსმალურად განწყობილი ბეგ-აღალარების ნაწილმა შეიარაღებული აქციები წამოიწყო მუსლიმური საქართველოს დამოუკიდებლობის მოთხოვნით. საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის სამხედრო ნაწილების ჩასვლამდე, ქართველი და სომეხი კათოლიკეები, იარაღით ხელში, აქტიურად ჩაებნენ ქვეყნის ტერიტორიული ერთიანობის დაცვისათვის ბრძოლაში და რეგულარული ჯარების მოსვლამდე შეინარჩუნეს ქალაქი ახალციხე.

კათოლიკეთა თემი მნიშვნელოვან როლს ასრულებდა ქვეყნის ეკონომიკური სტაბილურობის შენარჩუნებაში. საქართველოში ხომ მრეწველთა უდიდესი ნაწილი, სწორედ კათოლიკური თემის წევრი გახლდათ და მათ, საუკუნეების მანძილზე, ფართო ეკონომიკური კავშირები გააჩნდათ ევროპისა და აღმოსავლეთის ქვეყნების მრეწველებთან. კათოლიკე მრეწველებს, რაფიელ დანიბეგაშვილს და ბუბალაშვილების დინასტიის წარმომადგენლებს, არაერთი გამოკვლევა და წიგნი მიეძღვნა.

ქართველი კათოლიკეები გამორჩეულნი იყვნენ მეცნიერების, განათლებისა და ხელოვნების სფეროშიც. საქართველოს დამოუკიდებლობისა და შემდგომ, საბჭოთა საქართველოს ისტორიაშიც, კათოლიკეებმა თავისი გამორჩეული როლი ითამაშეს. კათოლიკეები იყვნენ: პეტრე მელიქიშვილი - თბილისის პირველი უნივერსიტეტის რექტორი, იოსებ ოცხელი - ქუთაისის ქართული გიმნაზიისა და ქუთაისის სახალხო უნივერსიტეტის დამაარსებელი, ბაქარია ფალიაშვილი - ქართული საკომპოზიტორო სკოლის ფუძემდებელი, პეტრე ოცხელი - ქართული სცენოგრაფიული სკოლის დამაარსებელი, მხატვარი რომელმაც ათწლეულებით გაასწრო თავის ეპოქას, კათოლიკე იყო პროფესორი სიმონ ყაუხჩიშვილი - საქართველოში კლასიკური ფილოლოგიის ერთ-ერთი ფუძემდებელი, ქართული ბიზანტინოლოგიური სკოლის დამაარსებელი, კათოლიკე გახლდათ ცნობილი ქიმიკოსი ვიქტორ კოკოჩაშვილი, კათოლიკური მრევლის აქტიური წევრი იყო ცნობილი ინჟინერი, საქართველოს პირველი შრომის გმირი - გიორგი თუმანიშვილი.

ქართველი კათოლიკეები წარმატებით მოღვაწეობდნენ უცხოეთშიც და თავიანთი საქმიანობით სახელი გაუთქვეს საქართველოს. დიდი აღიარება მოიპოვა ევროპაში მოღვაწე მხატვარმა, ფელიქს ვარლამიშვილმა და მეცნიერ-მკვლევარმა, მამა მიხეილ თარხნიშვილმა, რომლის სამეცნიერო დამსახურებებიდან განსაკუთრებით აღსანიშნავია

ქართული ლიტურგიული ტექსტების დამუშავება და გამოცემა, იტალიის წიგნთსაცავებში დაცული ქართული წყაროების აღმოჩენა და გამოქვეყნება, ძველი ქართული ლიტურატურის ძეგლების თარგმნა და გამოქვეყნება. განსაკუთრებით გამოსაყოფია მისი გამოკვლევა პალესტინაში, V საუკუნის სამონასტრო კომპლექსის ქართული წარწერების შესახებ, რომელიც იტალიელმა არქეოლოგმა და იეზუიტმა, მღვდელმა ვირჯილიო კორბომ აღმოაჩინა. მეორე მსოფლიო ომის შემდგომ, დასავლეთ გერმანიაში ქართული კულტურის პოპულარიზაციას ეწეოდა ნიკოლოზ ჯანელიძე. საქართველო-გერმანიის მეგობრობაში შეტანილი წვლილისათვის, 1983 წელს, ნიკოლოზ ჯანელიძე, პირველი ქართველთა შორის, ალბერტ შვეიცერის სახელობის მშვიდობის მედლის ლაურეატი გახდა.

აღსანიშნავია ის ფაქტიც, რომ 1921 წელს, ემიგრაციაში გახიზნული საქართველოს მთავრობა, (თავის ოჯახებთან და თანმხლებ პირებთან ერთად, დაახლოებით, 600 კაცი), ასევე, მთელი ქართული საგანძური, სტამბოლის კათოლიკურმა სავანემ შეიფარა. სავანის მამები ეხმარებოდნენ მათ საჭირო დოკუმენტებისა და საფრანგეთის ვიზების გაფორმებაში. უცხოეთში ემიგრირებული ქართველი პოლიტიკოსები, საკუთარი ქვეყნის დამოუკიდებლობისათვის ბრძოლაში, ცდილობდნენ გამოეყენებინათ კათოლიკური ეკლესიის დიდი ავტორიტეტი. ლტოლვილი მთავრობის წევრები, ემიგრაციაში ყოფნისას, წმინდა საყდართან ურთიერთობას განაგრძობდნენ და კათოლიკური ეკლესიის მხარდაჭერის მოპოვებას ცდილობდნენ, რაც ევროპის სახელმწიფოთა დახმარების მტკიცე გარანტიად მიაჩნდათ. საქართველოს არქივში დაცულია მენშევიკური მთავრობის ერთ-ერთი ხელმძღვანელის, ყოფილი თავდაცვის მინისტრის, ნოე რამიშვილის მიერ საქართველოში არალეგალურად მოქმედი მენშევიკური პარტიის ცენტრალური კომიტეტისადმი გამოგზავნილი დირექტივა, საიდანაც ირკვევა, რომ პარიზში მყოფი მენშევიკი ლიდერები ვატიკანთან მჭიდროდ იყვნენ დაკავშირებულნი და რომში საკუთარი წარმომადგენელიც კი ჰყოლიათ; როგორც ამავე საარქივო მასალიდან ირკვევა: „ნ. რამიშვილი ხაზს უსვამს იმ გარემოებას, რომ ქართული ეკლესიის მეთაურები ფიქრობდნენ რომთან კავშირზე. იგი თხოულობდა ყოველნაირი ცნობის მიწოდებას, რაც ეკლესიას შეეხებოდა და მიიჩნევდა, რომ ევროპაში ამას მეტად დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა“.

გასაბჭოების შემდგომ, წმინდა საყდრის სამოციქულო ადმინისტრატორის მაღალი ფუნქცია მღვდელ იმანუელ ვარდიძეს დაეკისრა, რომელიც წმ. პეტრე და წმ. პავლე მოციქულების სახელობის თბილისის ტაძრის წინამძღვარი გახლდათ. საარქივო მასალებიდან ირკვევა, რომ „ვარდიძე მჭიდროდ იყო დაკავშირებული ამერიკის, გერმანიის და იტალიის საკონსულოებთან თბილისში. მათი დახმარებით, მან შესძლო საქველმოქმედო საქმიანობის გაშლა, სკოლების, ბავშვთა სახლებისა და უსახლკაროთა თავშესაფრების გახსნა“. საბჭოთა რეჟიმის მიერ მღვდელი ე. ვარდიძე 6-ჯერ იყო დაპატიმრებული სხვადასხვა ვადით. კიდევ ერთი საგულისხმო ფაქტი: 1924 წელს მიხაკო წერეთელი ლონდონში ასრულებს „გილგამეშიანის“ თარგმანს და მას სტამბოლის კათოლიკური სავანის სტამბაში ბეჭდავს.

გასაბჭოების შემდგომ, განსაკუთრებით კი 30-იან წლებში, კათოლიკურმა ეკლესიამ უდიდესი ზარალი ნახა. ყველა სასულიერო პირი რეპრესირებული იქნა, დახვრეტას გადაურჩნენ ისინი, ვინც 20-იან წლებში იყვნენ დაპატიმრებულები და მღვდლობა შეჩერებულები. აიკრძალა ასირო-ქალდეული და სომხურ-კათოლიკური წესის საკრებულოები, ბერ-მონაზვნული ორდენები და კონგრეგაციები - ერთის გარდა, დაიხურა ყველა მოქმედი ტაძარი.

მეორე მსოფლიო ომის დროს, კათოლიკეები პირნათლად იხდიდნენ მოქალაქეობრივ

ვალს სახელმწიფოს წინაშე, იბრძოდნენ ომის ფრონტებზე და თავდაუზოგავად შრომობდნენ ბურგში. სამცხე-ჯავახეთის მკაცრი კლიმატის მიუხედავად, წლის განმავლობაში სამ მოსავალს იღებდნენ. ღამ-ღამობით კი ფარულად ასრულებდნენ ლოცვებს კოლმეურნეობის საწყობებად გადაქცეულ ტაძრებში.

ნახევარ საუკუნეზე მეტი ხნის მანძილზე, მთელს კავკასიაში ერთად-ერთი მოქმედი თბილისის წმინდა პეტრე და პავლე მოციქულთა ტაძარი რჩებოდა იმედისა და სულიერების კერად ათეულობით ათასი ქართველი, სომეხი, პოლონელი, გერმანელი, უკრაინელი, ასირიელი კათოლიკე მორწმუნისათვის.

გასული საუკუნის 80-იანი წლებიდან ნელ-ნელა გამოცოცხლებას იწყებს ურთიერთობა წმინდა საყდართან. 1980 წლის 5-6 ივნისს, საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქი ილია II ეწვია უწმიდეს პაპს, იოანე-პავლე II-ს. ამ ვიზიტმა ხელი შეუწყო ეკლესიათაშორისი თანამშრომლობის პერსპექტივებს. 1987 წელს, როდესაც თურქულ პრესაში გაჟონა ინფორმაციამ სტამბოლის ქართულ კათოლიკური სავანის პრობლემების შესახებ, საქართველოს ხელისუფლება თხოვნით მიმართავს თბილისის კათოლიკური ტაძრის წინამძღვარს დახმარების აღმოჩენის მიზნით, ეშუამდგომლა სტამბოლის კათოლიკურ მისიასთან. 1989 წლის ივნისში, დამოუკიდებლობის გზაზე მყოფი საქართველოსათვის საერთაშორისო თანადგომის აღმოჩენის მისიით, თბილისს ესტუმრა ნობელის პრემიის ლაურეატი, მოწყალების ორდენის დამაარსებელი დედა ტერეზა კალკუტელი. დედა ტერეზა დაესწრო მსახურებას სიონის ტაძარში, შეხვდა ეროვნული მოძრაობის ლიდერებს, ბვიად გამსახურდიასა და მერაბ კოსტავას. 1991 წელს, დამოუკიდებლობის გამოცხადების შემდგომ, თბილისს ესტუმრა და დამოუკიდებლობის გზაზე მდგარი საქართველოს მიმართ მხარდაჭერა გამოხატა ვატიკანის სახელმწიფო მდივანმა, ვარდინალმა აგოსტინო კაზაროლიმ. 1992 წელს ვატიკანი იყო რიგით მერვე სახელმწიფო, რომელმაც აღიარა საქართველოს დამოუკიდებლობა და აღიარებიდან სულ მალე, დააფუძნა თბილისში თავისი სადესპანო, რომელიც იურისდიქციით მთელ სამხრეთ კავკასიას მოიცავს. ამავე პერიოდიდან, კათოლიკური საქველმოქმედო ორგანიზაცია „კარიტასი“ ფართო მასშტაბის საქველმოქმედო საქმიანობას შლის საქართველოში. გასული საუკუნის 90-იან წლებში, „კარიტასისა“ და სხვა კათოლიკური ორგანიზაციების მიერ გამოგზავნილი ასეულობით ტონა ჰუმანიტარული ტვირთი, სამოქალაქო ომისა და ეკონომიკური კრიზისის გამო უმძიმეს ვითარებაში ჩავარდნილი მოსახლეობისათვის ჰაერივით აუცილებელი იყო. ხოლო 1996 წლიდან კი, ნაძალადევის რაიონში, სოციალურად დაუცველი მოსახლეობისათვის ამოქმედდა წმინდა კამილოს ორდენის სამედიცინო პოლიამბულატორია. წმინდა საყდრის სადესპანოს დაფინანსებით, ათეულობით ახალგაზრდა გაიგზავნა სასწავლებლად უცხოეთის უნივერსიტეტებში, ქართულ ენაზე ითარგმნა და გამოიცა სამეცნიერო და სასწავლო ლიტერატურა. „საქართველოს კარიტასი“ წლების მანძილზე ბრუნავს უსახლკარო ბავშვების რეაბილიტაციისათვის. ვინაიდან ბენეფიციარების უდიდესი ნაწილი მართლმადიდებელია, მათთვის, „კარიტასის“ დაფინანსებით, ნაძალადევის რაიონში აიგო და საქართველოს საპატრიარქოს საჩუქრად გადაეცა სატაძრო ნაგებობა. საქართველოს და განსაკუთრებით, მესხეთის მიმართ თავისი უანგარო დახმარებით გამოირჩეოდა სტამბოლში მცხოვრებ კათოლიკეთა თემის თავკაცი, სიმონ ბაზაძე. დღეს ამ ტრადიციას აგრძელებს მისი ქალიშვილი, პაოლინა ბაზაძე, მისი ფინანსური დახმარებით, მიმდინარე წელს, პირველად გამოიცა უცხოეთში დაცული და მეცნიერთათვის უცნობი, ქართველ კათოლიკეთა მოღვაწეობას ამსახველი ისტორიული დოკუმენტები.

საქართველოს ტერიტორიული ერთიანობისათვის წარმოებულ ბრძოლებში, აფხაზეთისა

და ცხინვალის რეგიონში, მრავალმა კათოლიკე სამხედრო მოსამსახურემ გამოიჩინა თავი. რიგითებთან ერთად, ათეულობით ოფიცერი ეწეოდა სამხედრო სამსახურს და მათ შორის ორს - გენერლის მაღალი წოდება მიენიჭათ. 2008 წლის აგვისტოს ომის დაწყებისთანავე, რომის პაპი ბენედიქტე XVI მკაცრად აკრიტიკებდა რუსეთის აგრესიას და მოუწოდებდა მათ მთავრობას, შეეწყვიტა აგრესია საქართველოს წინააღმდეგ. აგვისტოს თვეში, პაპმა სამი მიმართვა გააკეთა საქართველოში მშვიდობის დასაცავად და ლტოლვილთა დასაბრუნებლად. მარტო აგვისტოს თვეში, მხოლოდ იტალიის ეპისკოპოსებმა, მილიონი ევროს შემოწირულობა გამოგზავნეს გორის რეგიონში ლტოლვილთა დასახმარებლად. ჰუმანიტარულმა დახმარებებმა შემდგომ უფრო ფართო მასშტაბები მიიღო. პაპ ბენედიქტეს დამსახურებად უნდა ჩაითვალოს, რომ 2010 წლიდან, ლათინური ამერიკის სახელმწიფოებმა, რუსეთის ზეწოლის მიუხედავად, აფხაზეთისა და ე. წ. სამხრეთ ოსეთის რესპუბლიკების არაღიარების პოლიტიკას დაუჭირეს მხარი.

საქართველოსადმი საერთაშორისო მხარდაჭერისა და სოლიდარობის აქტად უნდა ჩაითვალოს რომის პაპების ვიზიტები საქართველოში, 1999 და 2016 წლებში. ეს ვიზიტები ისტორიული მნიშვნელობისაა, რადგან ორივე პაპისთვის ეს იყო პირველი სტუმრობა პოსტსაბჭოთა სივრცეში და ხელს უწყობდა ჩვენი ქვეყნის საერთაშორისო ცნობადობის ამაღლებას.

გვსურს დავასრულო 2016 წლის 30 ოქტომბერს, პაპ ფრანცისკეს მიერ, საქართველოს პრეზიდენტთან შეხვედრის დროს წარმოთქმული სიტყვებით: „საქართველოში კათოლიკე ეკლესიას საუკუნეების მანძილზე შეჰქონდა თავისი დიდი წვლილი საზოგადოების განვითარების ყველა სფეროში. ვიმედოვნებ, რომ იგი კვლავაც შეიტანს თავის ბუნებრივ წვლილს ქართული საზოგადოების ზრდაში, ჩვენი საერთო ქრისტიანული ტრადიციების დამოწმების, უპოვართა სასიკეთოდ განეული ძალისხმევის გზით და უძველეს ქართულ მართლმადიდებელ ეკლესიასა და ქვეყნის სხვა რელიგიურ საკრებულოებთან განახლებული დიალოგისა და განმტკიცებელი ურთიერთობების მეშვეობით“.

Resume

Catholic Church and 100 years of declaring independence of Georgia

From the very beginning of the First World War, political parties in Georgia were trying to define the attitude towards the post-war foreign policy. One of the headquarters of the “Georgian Independence Committee” was located in the Catholic Cathedral of Istanbul. “Georgian Legion Committee” was located there as well“. For the assistance provided, the head of the church Pio Balidze and priest Shalva Vardidze were awarded with the Order of Queen Tamara by the „Georgian Legion“.

During the existence of the Democratic Republic of Georgia, Catholics participated in the process of restoration of Georgia’s independence, serving in the armed forces, and actively participated in maintaining territorial integrity of the country. The largest part of the industrialists in Georgia was a member of the Catholic community and they have had extensive economic ties with the Europeans for centuries. Georgian Catholics were outstanding in science, education and arts. After Independent Georgia and Sovietization, Catholics played a distinct role in the history of Georgia.

It is noteworthy that in 1921, the migrated Georgian government, (along with their families and accompanying persons about 600 people), as well as the whole Georgian treasure was sheltered by the Catholic cathedral of Istanbul. The Savannah fathers helped them with the necessary documents and French visas. During the Soviet regime, for more than half a century, Ss. Peter and Paul the Apostles Catholic Church was the only Catholic Church across the Caucasus, which remained a shelter of hope and spirituality for tens of thousands of Georgian, Armenian, Polish, German, Ukrainian and Assyrian Catholic believers.

From the 80s of the last century, the relationship with the Holy See is gradually beginning to recover. On June 5-6, 1980, Catholicos Patriarch of Georgia Ilia II visited Pope John Paul II. This visit contributed to the prospects of inter-church cooperation. In 1989, in Tbilisi, with international support mission for Georgia, Mother Teresa visited Tbilisi, attended the service in the Sioni Cathedral and met with the leaders of the National Movement Zviad Gamsakhurdia and Merab Kostava. In 1991, after the announcement of independence Cardinal Agostino Casaroli, Vatican Secretary of State visited Tbilisi and expressed support for Georgia on the path of independence.

In 1992, the Vatican was the eighth state that recognized Georgia's independence and soon after the recognition established its embassy in Tbilisi, which includes the entire South Caucasus in its jurisdiction.

From the same period, the Catholic charity organization "Caritas" conducted a wide range of charitable activities in Georgia. Since 1996, the medical center of the Saint Camillus Order has been put into operation for the socially vulnerable population in the Nadzaladevi district.

And another area that is relatively less studied. In the 90s, in the battles for the territorial integrity of Georgia in the regions of Abkhazia and Tskhinvali many Catholic military servicemen distinguished themselves. Dozens of officers were engaged in military service and two of them were awarded the high rank of General.

As soon as the August 2008 war broke out, Pope Benedict XVI strictly criticized Russia's aggression and urged their government to stop attacking Georgia. In August, the Pope made three appeals to protect peace in Georgia and to return the refugees. In August, only Italian bishops sent a million euro donations to help refugees in the Gori region. The fact that since 2010 Latin American states regardless of Russia's pressure supported non-recognition policy of the republics of Abkhazia and so-called South Ossetia should be considered the merit of Pope Benedict.

The visits of Popes to Georgia in 1999 and 2016 should be considered as an international support and solidarity act to Georgia. These visits are of historic importance, because both the Popes first visited the post-Soviet space and helped to increase the international awareness of our country.

Nugzar Bardavelidze

სახელმწიფო და რელიგია ერთმანეთისგან გამიჯნულია

რა როლს ასრულებს რელიგია დამოუკიდებელი საქართველოს ისტორიაში? პირველი დემოკრატიული რესპუბლიკა, რომელიც 100 წლის წინ შეიქმნა, ისევე, როგორც დღევანდელი, თანამედროვე საქართველო, საკუთარ თავს სეკულარულ სახელმწიფოდ მოიხარებს. ეს ნიშნავს, რომ სახელმწიფო და რელიგია ერთმანეთისგან გამიჯნულია. სახელმწიფო არ ეფუძნება რელიგიას, ის ლეგიტიმაციას არ ჰპოვებს რელიგიაში. სახელმწიფოს არ ეკისრება რელიგიური მოვალეობების შესრულება და ის არ ერევა რელიგიური გაერთიანებების შიდა საქმეებში. პირიქით, სახელმწიფო უზრუნველყოფს რელიგიის თავისუფლებას და ანიჭებს ყველა რელიგიურ გაერთიანებას თანაბარ უფლებებს იმ კანონმდებლობის ფარგლებში, რომელიც საქართველოს ყველა მოქალაქეზე ვრცელდება.

საქართველო სეკულარული სახელმწიფოა, რასაც ჩვენი, ევანგელიურ-ლუთერული ეკლესია სავსებით მიესალმება. სეკულარული სახელმწიფო ხომ ღვთაებრივ მისიას ასრულებს: ის, ადამიანის გონებრივი შესაძლებლობების ფარგლებში, მოქალაქეების კეთილდღეობას ხელს უწყობს და მას იცავს. სახელმწიფოს აკისრია საზოგადოების სუსტი წევრების დაცვის და მათი დახმარების მისია. ის უნდა იცავდეს უკანონობისა და უსამართლობისგან და სჯიდეს „ბოროტ ადამიანებს“, როგორც მათ მარტინ ლუთერი უწოდებს. სახელმწიფო უნდა ზრუნავდეს კანონისა და წესრიგის დაცვაზე, რომლებიც თითოეულ მოქალაქეს თანაბრად ეხება, ქმნიდეს პირობებს, რომლებიც იქნება გარანტია მონესრიგებული და მშვიდობიანი თანაცხოვრებისა ყველა ადამიანისთვის, მათი ეთნიკური წარმომავლობის და რელიგიური კუთვნილების მიუხედავად. სახელმწიფო უნდა ზრუნავდეს იმისათვის, რომ საზოგადოების თითოეულ წევრს, ყველასთვის მოქმედ კანონმდებლობის ფარგლებში, ჰქონდეს თვითგანვითარების თანაბარი საშუალება და არ ეშინოდეს დისკრიმინაციისა და ჩაგვრის. ეს მოვალეობები ყველაზე კარგად დემოკრატიულ სახელმწიფოში სრულდება და თავისუფალ, დემოკრატიულ დამოუკიდებულებას და ნებას მოითხოვს, რომელიც ხელს შეუწყობს სხვადასხვა ინტერესის ბალანსის მიღწევას და უმცირესობების უფლებების დაცვას.

ეს გახლავთ სახელმწიფოს დანიშნულება, რომლის შესრულებაც სახელმწიფოს ღვთაებრივი მოვალეობაა. დიახ, შეიძლება ითქვას, რომ სახელმწიფო ამ თვალსაზრისით ღვთაებრივ „მსახურებას“ და თავის ფუნქციებს ღვთის წინაშე პასუხისმგებლობით ასრულებს. სწორედ ამით აიხსნება, რომ სეკულარულ სახელმწიფოებშიც ეგრეთ წოდებული „ღმერთთან კავშირი“ კონსტიტუციაშია ჩადებული. საქართველოს კონსტიტუცია გაცხადებულია „ღმერთისა და ერის“ წინაშე. გერმანიის ფედერაციული რესპუბლიკის ძირითად კანონში, კონსტიტუციაშიც ვკითხულობთ: „ღმერთის და ადამიანების (...) წინაშე საკუთარი პასუხისმგებლობის გათვითცნობიერებით, გერმანელმა ერმა შექმნა ეს კონსტიტუცია“. ერთი შეხედვით, თითქოს, პარადოქსულად გამოიყურება, რომ სეკულარული სახელმწიფო ხაზგასმით აცხადებს საკუთარ პასუხისმგებლობას *ღმერთის* წინაშე. სინამდვილეში კი ეს

„ღმერთთან კავშირი“ ერთგვარი დაცვაა ორმაგი გაგებით. ის შეახსენებს სახელმწიფოს მის პასუხისმგებლობას ყველა მოქალაქის წინაშე მათი რელიგიური კუთვნილების მიუხედავად, როგორც ზემოთ აღვწერე. და მეორე მხრივ, ის იცავს სახელმწიფოს იმ მოვალეობების შესრულებისგან, რომლებიც მას, როგორც სეკულარულ სახელმწიფოს, არ ეკისრება. სახელმწიფოს არ ევალება, იყოს მისი მოქალაქეების სიცოცხლის განმსაზღვრელი და მის მოქალაქეებს სიცოცხლის აზრს ანიჭებდეს. სახელმწიფო აწესრიგებს ადამიანური თანაცხოვრების ამქვეყნიურ საკითხებს. მას ეკისრება ამ მოვალეობის შესრულება. მაგრამ დიდ შეკითხვებზე სახელმწიფოს არ შეუძლია და არ აქვს მისი მოქალაქეებისთვის პასუხის გაცემის უფლება: საიდან გავჩნდით? ვის უნდა ვუმადლობდეთ ჩვენს არსებობას? საით მივდივართ? რა არის ცხოვრების არსი და მიზანი? რა მანუგებებს და მაძლიერებს ცხოვრებაში? როგორ უნდა ვიცხოვრო, რომ ჩემს ცხოვრებას აზრი ჰქონდეს? აზრი, რომელიც გასცდება ჩემს ამქვეყნიურ არსებობას?

ამ ძალიან მნიშვნელოვან კითხვებზე პასუხის მიღება ბევრ ადამიანს სჭირდება. თუმცა, ეს ვერ იქნება და არც არის სახელმწიფოს მოვალეობა. ეს მხოლოდ რელიგიას, რწმენას შეუძლია. და რადგან პასუხები ამ კითხვებზე მნიშვნელოვანია ადამიანებისთვის, ისინი მნიშვნელოვანია საზოგადოებისთვისაც და ამგვარად, რელიგია ყველა საზოგადოების მნიშვნელოვანი და, მე ვიტყვოდი, განუყოფელი შემადგენელი ნაწილია. ამიტომ არის მნიშვნელოვანი, რომ სახელმწიფო მხარს უჭერდეს და ეხმარებოდეს რელიგიას. საჭიროა, რომ სახელმწიფომ და რელიგიურმა გაერთიანებებმა ითანამშრომლონ საზოგადოებრივი ცხოვრების ისეთ მნიშვნელოვან სფეროებში, როგორიცაა, მაგალითად, განათლება. როგორც ზემოთ აღვწერე, ამასთანავე, სახელმწიფოს და რელიგიას განსხვავებული მოვალეობები ეკისრება. მათი ერთმანეთისგან განსხვავება და ერთმანეთში არ არევა უაღრესად მნიშვნელოვანია. ამის მიუხედავად, სახელმწიფოს და რელიგიურ გაერთიანებებს შეუძლიათ და ერთად უნდა იმუშაონ როგორც სახელმწიფოს, ისე მისი მოქალაქეების საკეთილდღეოდ.

„რელიგიების როლი საქართველოში“ -ასე ჰქვია კონფერენციას. შევეცადე ამეხსნა, როგორი მნიშვნელოვანი როლი ეკისრება რელიგიას ისეთ სეკულარულ სახელმწიფოშიც, როგორიც საქართველოა. რელიგია იცავს სახელმწიფოს იმისგან, რომ ის გახდეს მისი მოქალაქეების ცხოვრების განმსაზღვრელი. ყველგან, სადაც სახელმწიფო ამას არ აკეთებს და ამით საკუთარ კომპეტენციებს აჭარბებს, შედეგად ვიღებთ ნაციონალიზმსა და ტოტალიტარიზმს. ამას კი რა ავბედითი შედეგები შეიძლება მოყვეს, სამწუხაროდ, საკმარისზე ხშირად და მტკივნეულად დავინახეთ კაცობრიობის ისტორიაში. ეს საშიშროება დღემდე არსებობს. სამწუხაროდ, დღესაც იჩენს თავს მსგავსი გამოვლინებები, როდესაც რომელიმე ერი ან სახელმწიფო აღმატებულად მიიჩნევს თავს. ზოგჯერ ამგვარი ნაციონალისტური მისწრაფებები ფსევდო-რელიგიურ მანტიამია გახვეული, რაც ამ ყველაფერს კიდევ უფრო საშიშს ხდის, რამეთუ სინამდვილეში ის რელიგიას ემტერება, რაოდენ ღვთისმომშიდაც არ უნდა გვაჩვენებდეს თავს. ჩვენ, როგორც რელიგიური გაერთიანებების წარმომადგენლები, ამგვარ ტენდენციებს ცალსახად და ერთმნიშვნელოვნად უნდა დავუპირისპირდეთ.

საქართველოს და სამხრეთ კავკასიის ევანგელიურ-ლუთერული ეკლესია ცდილობს, თავისი მოვალეობები სახელმწიფოს და საზოგადოების წინაშე ზემოთ აღწერილი სულისკვეთებით შეასრულოს. მეორე მსოფლიო ომამდე დღევანდელი საქართველოს ტერიტორიაზე 23

გერმანული დასახლება არსებობდა მდიდარი სასულიერო და რელიგიური ცხოვრებით. ლუთერული სამრევლოები იყო ქალაქებშიც, როგორც, მაგლითად, პეტრე-პავლეს ეკლესია თბილისში. საბჭოთა პერიოდში ყველა ეს შენობა-ნაგებობა და საეკლესიო ქონება ჩამორთმეულ იქნა და დანიშნულება შეეცვალა, დიდწილად კი განადგურდა. მრევლის წევრების უმეტესობა ცენტრალურ აზიაში გადაასახლეს და საეკლესიო სამრევლო ცხოვრების აღორძინება მხოლოდ, 1991 წელს, საქართველოს დამოუკიდებლობის აღდგენის შემდეგ გახდა შესაძლებელი.

ჩვენი ეკლესია დღემდე ელოდება გადატანილი უსამართლობის ოფიციალურ აღიარებას. ჩვენ ვემხრობით საქართველოში არსებული ყველა რელიგიური გაერთიანებისადმი თანასწორ მოპყრობას ურთიერთ ტოლერანტობის სულისკვეთებით. და სწორედ იმიტომ, რომ სახელმწიფო საზოგადოების რელიგიურ ამოცანებს თავის თავზე ვერ აიღებს, ჩვენ ველით სახელმწიფოსგან, რომ ის დაეხმარება ჩვენს ევანგელიურ-ლუთერულ ეკლესიასაც რელიგიური მოვალეობების შესრულებაში და ასევე, შესაძლებლობების ფარგლებში, მხარს დაუჭერს მის სოციალურ-დიაკონურ საქმიანობას.

RESUME

Conference: Role of Religions in Georgia (1918 - 2018)

Evangelical Lutheran Church in Georgia and Southern Caucasus

Dear Ladies and Gentlemen,

What role has religion played in the history of independent Georgia? The first Georgian republic, created 100 years ago, considered itself as a secular state, just like modern Georgia does. That means that the state and religion are separated from each other. The state is not based on religion, and its legitimacy is not derived from any religious tradition. The state is not charged with religious duties and it does not interfere in internal affairs of religious communities. On the contrary - the state ensures freedom of religion and should assign equal rights to all religious communities in its legislation.

Georgia is a secular state - and our Evangelical Lutheran Church fully appreciates that fact. Of course, even a secular state has a divine purpose: it facilitates the well-being of all its citizens and protects it, to the best knowledge of human rationality. The state bears the responsibility to defend and aid the weaker members of society. It should serve as the guardian against injustice and unfairness and should punish the "bad guys", as Martin Luther refers to them. The state should preserve law and order, which concerns each citizen equally. It should create conditions that would serve as a guarantee for an orderly and peaceful coexistence of all individuals, regardless of their ethnic background and religious affiliation. The state should ensure that each member of the society has equal opportunity for self-development, according to the regulations concerning everyone. It should ensure that no one has to be afraid of discrimination and oppression. These duties

are best fulfilled in a democratic state and require a freedom of expression and transparent decisions-making that balances different interests and protects the rights of minorities.

This is the purpose of the state and, in this respect, its divine vocation. It can be even said that the state, in this regard, holds a divine “office” and executes this office with accountability to God. This is why the so-called “reference to God” is included in the constitutions, even of secular countries. The Constitution of Georgia is proclaimed “before God and the nation.” The Basic Law, the Constitution of the Federal Republic of Germany, for example, reads: “Conscious of their responsibility before God and man, (...) the German people (...) have adopted this Basic Law”.

On the one hand, it looks paradoxical that a secular state emphasizes its responsibility towards God. In reality, this “reference to God” is a sort of protection, with a double meaning. First it reminds the state of its responsibility towards all of its citizens, regardless of their religious affiliation, as mentioned above. Secondly, it protects the state from claiming authority it does not have, due to being a secular state. The state is not responsible for determining the course or meaning of an individual’s life. The state takes care of the secular issues of human coexistence. It is responsible to fulfill these duties. However, the state cannot and is not allowed to answer the big questions of mankind: Where did we come from? To whom we owe our existence? Where are we going? What is the purpose and the final goal of our life? What consoles and strengthens me in my life? How should I live, so that my life has meaning? And does this meaning go beyond my earthly existence?

A lot of people need to receive answers to these very important questions. However, it cannot be and is not the responsibility of the state. Only religious belief can do it. As the answers to these questions are important for the people, they are important for the society as a whole, too, hence, religion is an important and, I would say, an integral part of every society. This is why it is required that the state fosters a healthy relationship with religious communities. It is necessary for the state and the religious communities to cooperate in important spheres of public life, such as, for instance, education. As I explained above, in this process, the state and religion have different duties. Differentiating and not mixing them is of utmost importance. Nevertheless, the state and the religious communities can and have to work together, for the well-being of the state and its citizens.

The title of the conference is “the Role of Religions in Georgia”. I tried to explain, how important is the role of religion even in a secular state, as Georgia. Religion protects the state from becoming the sole authority over the lives of its citizens. Whenever the state encroaches into the spiritual life of its citizens, it results in nationalism and totalitarianism. Unfortunately, throughout history, we have painfully witnessed the deplorable outcomes this approach may bring. This danger still exists today. Sadly, there are contemporary examples of strident nationalism and ethnic-supremacy. Sometimes, such nationalist aspirations are covered with a pseudo-religious veil, which makes everything even more dangerous, because, in reality, it goes against religion, never mind how godly they may portray themselves. We, as the representatives of religious communities, have to resist such trends clearly and unequivocally.

The Evangelical Lutheran Church in Georgia and the Southern Caucasus tries to fulfill its duties towards the state and the society with the aforementioned spirit in mind. Until the Second World War, twenty-three German settlements existed on Georgian territory, each with its own rich spiritual and religious life. Additionally, Lutheran parishes existed in cities, too, for instance – the Church of St. Peter and Paul in Tbilisi. During the Soviet period, all these buildings and church property were confiscated and repurposed, with most of them being destroyed. The majority of our parishioners were deported to Central Asia, so restoring of a parish life became only possible in 1991 after Georgia re-gained its independence.

Today our church is still waiting for an official recognition of the injustice we suffered in the Soviet times. We support an equal treatment of all religious communities existing in Georgia, in the spirit of mutual tolerance. Therefore, as the state cannot bear religious responsibilities on its own, we expect from the state, as much as possible, to support and maintain also our Evangelical-Lutheran Church in carrying out our religious duties and vital social-diaconical activities in Georgia.

Bishop Markus Schoch

საქართველოს ეზიდთა სასულიერო კრების თავმჯდომარე

საქართველოს ეზიდური თემის ისტორიიდან

2018 წელს ჩვენი ქვეყანა დამოუკიდებლობის გამოცხადების 100 წლის იუბილეს აღნიშნავს, რომელიც საქართველოს პირველი დემოკრატიული რესპუბლიკის შექმნასთან არის დაკავშირებული. ეს თარიღი საქართველოს ეზიდებისთვის ორმაგად არის მნიშვნელოვანი: ერთი მხრივ, ქვეყნის დამოუკიდებლობის ზეიმია, მეორე მხრივ კი - 100 წელი შესრულდა საქართველოში ეზიდების ბოლო, მასობრივი გადმოსახლებიდან. თუმცა, ეზიდურ-ქართული ურთიერთობები გაცილებით ადრე იწყება.

ეზიდებისა და ქართველების ურთიერთობის შესახებ ისტორიული ცნობები მოიპოვება. ზოგი ისტორიკოსი მიიჩნევს, რომ მხარგრძელთა გვარი ეზიდური წარმოშობის იყო. ასევე, ისტორიული ცნობები ქართლ-კახეთის მეფის, ერეკლე II დროსაც მოგვეპოვება, როდესაც მეფე, 1770 წელს, ანტიოსმალური კოალიციის შექმნას შეეცადა. დღემდე შემონახული დოკუმენტების მიხედვით, ერეკლე II-სთან დაკავშირებას ასურელები და ეზიდები ცდილობდნენ. ერთ-ერთ წერილში ასურელთა ეპისკოპოსი ისაია ერეკლე II სწერდა, რომ იგი ეზიდებს შეხვდა, რომლებიც, თავის მხრივ, ასევე ითხოვენ მფარველობას ერეკლესაგან. რუს გრაფ პასკევიჩისადმი მიწერილ წერილში ერეკლე მეორე წერს: „ეს ჩობან ოღლი, რომელიც არის გვართ იეზიდი, ეს არც არის ქრისტიანი და არც მაჰმადიანი. მიმდევრი უფრო ქრისტიანეთა...“.

სამხრეთ კავკასიაში ცალკეული ეზიდური ტომების გადმოსახლება XIX საუკუნის პირველ ნახევარში, რუსეთ-თურქეთის ომების (1804-1813 წ.წ., 1826-1828 წ.წ. და 1877-1878 წწ.) დროს აქტიურდება. დაფიქსირებულია სამხრეთ კავკასიაში ეზიდების გადმოსახლების რამდენიმე ტალღა. უკვე მე-19 საუკუნის შუა წლებში, თბილისში, ავლაბარში, ეზიდური უბანი არის ნახსენები.

1917 წლის ოქტომბრის რევოლუციის შემდეგ, 1918 წლის 3 მარტის ბრესტ-ლიტოვსკის საზავო შეთანხმების თანახმად, თურქეთმა ყველა ის ტერიტორია დაიბრუნა, რომელიც რუსეთმა ომამდე და ომის შემდეგ მიითვისა მცირე აზიის აღმოსავლეთში. ამის გამო ეზიდებმა ვანის ვილაიეთიდან, სურმალიდან და ბაიაზეთიდან თავი სომხეთსა და საქართველოს შეაფარეს. ეს იყო, ძირითადად, დევნილი ხალხი, რომლებიც ოსმალეთის იმპერიაში ფიზიკური განადგურების წინაშე აღმოჩნდნენ, რადგან იქ ეზიდური და ქრისტიანი მოსახლეობის სასტიკი დევნა მიმდინარეობდა.

ეს იყო ეზიდების ბოლო მასობრივი გადმოსახლება 1915-1918 წ., რომელიც დაემთხვა საქართველოს პირველი დამოუკიდებელი რესპუბლიკის გამოცხადებას. საქართველოს მთავრობამ მიიღო დევნილები და ეზიდები, ძირითადად, თბილისის ძველ უბნებში, ტომობრივი კუთვნილების მიხედვით სახლდებოდნენ. ისინი იკავებდნენ ერთ ქუჩაზე მდებარე სარდაფებსა და ნახევრად სარდაფებს: სოლოლაკში, დიდუბეში, ვორონცოვზე, ჩერქეზოვზე, მიხაილოვზე, ზემელზე, ვერაზე, მეიდანზე და სხვ.

ეზიდები ქალაქის ქუჩებსა და რაიონებს აქ დასახლებული ტომების სახელით მოიხსენიებდნენ. მაგალითად, ქუჩა მასაკა, ქუჩა ჩოხრაშა, თახა მანდასორა (მასაკის ტომის ქუჩა, ჩოხრაშების ქუჩა, მანდასორის ტომის უბანი). ეზიდების რამდენიმე ოჯახი, თბილისის გარდა, საქართველოს სხვადასხვა მხარეშიც დასახლდა. ეზიდები ბათუმში ცხოვრობდნენ და მათი მცირე ნაწილი დღესაც ცხოვრობს. ასევე, ცხოვრობდნენ გურიაში და თიანეთის რაიონში, კერძოდ - სიონსა და ერწოში. ეზიდები, ასევე, ცხოვრობდნენ და მათი ნაწილი დღესაც ცხოვრობს კახეთში. კერძოდ, თელავში, ყვარლის რაიონში, წნორში, სოფ. ხირსაში. საქართველოში მათ ჰპოვეს სიმშვიდე, სული მოითქვეს და საქართველო მათთვის ახალ სამშობლოდ იქცა.

აღსანიშნავია ისტორიული ფაქტი, რომ ზუსტად საქართველოს პირველ რესპუბლიკაში, 1919 წელს, პირველი ეზიდური ორგანიზაცია - „ეზიდთა ეროვნული საბჭო“ ოფიციალურად დარეგისტრირდა. ეზიდების ბედი საქართველოსთან არის დაკავშირებული და მათ ქართველ ხალხთან ერთად გადაიტანეს მე-20 საუკუნის ყველა მოვლენა.

1917 წლის ოქტომბერს რუსეთში მომხდარი რევოლუციის და საქართველოს გასაბჭოების შემდეგ, რელიგიური ცხოვრება ნელ-ნელა უკანა პლანზე გადავიდა. 1930-იან წლებში ჩატარებული რეპრესიები კი ეზიდ სასულიერო პირებსაც შეეხო.

უნდა ითქვას, რომ საზოგადოებრივი ცხოვრებიდან რელიგიური სეგმენტის განდევნის სანაცვლოდ, ახალი სისტემა კულტურის განვითარებაზე და საყოველთაო განათლებაზე აკეთებდა აქცენტს. საქართველოს სსრ-ში შეიქმნა ეზიდური საგანმანათლებლო კერები, დაწყებითი სკოლები, სადაც ეზიდები მშობლიურ ენაზე სწავლობდნენ. გამოჩნდა ინტელიგენციის ფენა, მეცნიერები, პოეტები, მწერლები, მხატვრები, ექიმები, ინჟინრები და სხვა. გასული საუკუნის 80-ან წლებში საქართველოში ფუნქციონირებდა მსოფლიოში ერთადერთი ეზიდების თეატრი, გამოიცემოდა ეზიდი პოეტების და მწერლების ნაწარმოებები, რომლებიც ითარგმნებოდა ქართულ, რუსულ, სომხურ, ოსურ, აფხაზურ და სხვა ენებზე. ეს ყველაფერი ქართველი საზოგადო მოღვაწეებისა და ინტელიგენციის ხელშეწყობით ხდებოდა.

ასი წლის მანძილზე, სხვადასხვა დარგში მომუშავე ეზიდი ეროვნების წარმომადგენლებმა მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანეს ქვეყნის აღმშენებლობაში: ლუსია ალოევა (1928) ბიოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი; ლამარა ფაშაევა (1940 - 2015) ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორი, ეთნოგრაფი; იური კალოი (1941-2000) ექიმი-ტრავმატოლოგი; ქერიმ რასოევი (1922-1997) ფოტოკორესპონდენტი, ჟურნალისტი; ტოგარ ბროევი (1921 - 2010) პოეტი, „ვეფხისტყაოსნის“ მთარგმნელი; ჯარდოე ასადი (1929-1993) პოეტი, „ვეფხისტყაოსნის“ მთარგმნელი; აზიზე ისკო (1927-2005) პოეტი, პედაგოგი; თამაზ ავდალიანი (1964-2015) სახელმწიფო მოღვაწე, 2013-2015 წწ. პარლამენტის წევრი; შამილ დასენი (1941-1996) მოჭადრაკე; ვახმედ მამოევი (1934 - 2008) მეტყვე, დენდროლოგი; მურაზ ჯაფაროვი (1947-2008) ჟურნალისტი, თბილისში ეზიდთა თეატრის მხატვრული ხელმძღვანელი; მანანა ალოევა (1947) ექიმი-ნევროპათოლოგი; ქერიმ ამოევი (1939) აღმოსავლეთმცოდნე; ბასე ჯაფაროვა (1943) მხატვარი, გურამ აჯოევი (1961) ფეხბურთელი; თემურ ხულოევი (1940) ცნობილი მწვრთნელი ბატუტზე ხტომაში და სხვანი.

ეზიდები სრულფასოვნად მონაწილეობდნენ ქვეყნის აღმშენებლობის საქმეში. 1989 წელს ჩატარებული მოსახლეობის საყოველთაო აღწერის თანახმად, საქართველოში 33. 300 ეზიდი ცხოვრობდა.

1990-იან წლებში, საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ, საქართველოში შექმნილი რთული სოციალურ-ეკონომიკური ვითარებისა და პოლიტიკური არასტაბილურობის შედეგად, ემიგრაციის ემიგრაციის გამო, მათი რაოდენობა შემცირდა. 2002 წელს ჩატარებული მოსახლეობის პირველი აღწერის მონაცემების მიხედვით, ემიგრაციის რაოდენობა შეადგენდა 18.3 (0.4%-ს), ხოლო 2014 წლის საყოველთაო აღწერის თანახმად, ემიგრაციის რაოდენობა 12 000 აღწევს. ემიგრაციის მონაცემების მიხედვით, სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობის გასაუმჯობესებლად წავიდა ემიგრაციაში, ძირითადად, რუსეთის სხვადასხვა ქალაქებსა და დასავლეთ ევროპის ქვეყნებში, სადაც ძლიერი ემიგრაციის დიასპორები.

საბჭოთა კავშირის დაშლამ გამოიწვია საქართველოს მოსახლეობის რელიგიური ცხოვრების აღორძინება და მათ შორის - ემიგრაციისა. როდესაც საზღვრების გადალახვა გამართივდა, ემიგრაციის თავიანთი წმინდა ადგილების, კერძოდ, ლალიშის მონახულების საშუალება მიეცათ, თუმცა, მიუხედავად ამისა, საქართველოს ემიგრაცია ძირითადი ნაწილი ამას ვერ ახერხებდა და დღესაც ვერ ახერხებს. რელიგიურ ცენტრს, ლალიშის ტაძარს (ჩრდილოეთ ერაყი) მონყვეტილი და ათეისტური სახელმწიფოს პირობებში მათ ცნობიერებაში მიღწევადი ძველი, მამაპაპური ეთნორელიგიური სარწმუნოება უკანასკნელ ხანს აღორძინებას განიცდის. 2011 წელს, თბილისში ემიგრაციის სასულიერო პირებმა ჩამოაყალიბეს ემიგრაციის სასულიერო საბჭო, რომელმაც იმავე წელს რეგისტრაცია გაიარა, როგორც საჯარო სამართლის იურიდიულმა პირმა. საქართველოში ემიგრაციის სასულიერო საბჭომ ერაყიდან საქართველოში მოიწვია ემიგრაციის უმაღლესი სასულიერო პირები. 2011 წელს, საქართველოს პირველად ეწვია ლალიშიდან უმაღლესი სასულიერო პირების დელეგაცია ემიგრაციის ლიდერის, მირ თაჰსინ ბეგის მეთაურობით, რომელიც სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქმა, ილია მეორემ მიიღო.

ემიგრაციის რელიგიის შენარჩუნებისთვის და რწმენის თავისუფლად გამოხატვისთვის ემიგრაციის ტაძრის მშენებლობის საჭიროება შეიქმნა. 2015 წელს გაიხსნა ემიგრაციის ტაძარი „ზიარატა ემიგრაციის“ და მასთან არსებული კულტურის ცენტრი, სადაც ეწყობა რელიგიურ-კულტურული და საგანმანათლებლო ღონისძიებები. ემიგრაციის ტაძრის საზეიმო გახსნას ესწრებოდნენ ხელისუფლების დიპლომატიური კორპუსის წარმომადგენლები, სხვადასხვა რელიგიების სასულიერო პირები და სხვადასხვა ქვეყნებიდან ემიგრაციის დიასპორის წარმომადგენლები.

ემიგრაციის სასულიერო საბჭომ საქართველოში მოახერხა სახელმწიფოსთან და სხვადასხვა რელიგიებთან თბილი და მეგობრული ურთიერთობების დამყარება.

დღეს, საქართველოში ემიგრაციის რელიგიის აღორძინება და ემიგრაციის სასულიერო საბჭოს მოღვაწეობა გახდა სამაგალითო მსოფლიო ემიგრაციისათვის და იმის ფონზე, რაც ემიგრაციის ერაყში თავს გადახდა, ჩვენს ხალხს მიეცა იმედი, რომ მსოფლიოში რელიგიების მშვიდობიანი თანაცხოვრების საშუალება ჯერ კიდევ არსებობს.

RESUME

Georgia marks the 100th anniversary of the creation of the first independent Georgian republic in 2018. This date for the Yezidis of Georgia has a double meaning: on the one hand, it is the day of Georgia's independence, on the other hand, it marks the 100th anniversary of the last mass migration of Yezidis to Georgia from the Ottoman Empire.

The first contacts of the Yezidis with Georgia, according to the editions of some scientists, date back to the 12th century when the court of the Georgian Tsar George III served as a native of Iraq, the founder of the famous Mkhargrdzeli dynasty. Some researchers believe that he could have been of Yezidi origin. The separate Yezidi tribes appear on the territory of Georgia from the 16th century, but it is reliably known that in 1777 the correspondence of the Georgian king Erekle II with one of the Yezidi leaders from the Choban-agma clan took place. According to the survived documents, the Georgian king tried to create an anti-Ottoman coalition and for this he attracted the Yezidi and Assyrian leaders. After the annexation of Transcaucasia by the Russian Empire, several stages of the Yezidis' resettlement to the territory of Georgia were recorded, which was caused by the oppression and persecutions of the Yezidis in the Ottoman Empire. The most massive and last resettlement was in 1918, when the Yezidi expelled from the Van Vilaet and were forced to move to Armenia and Georgia by the Bayazid Sandjak. The large part of the Yezidis settled in Tbilisi, in the old districts of the city and a small part of them in the Kakheti region.

In 1918, Georgia became an independent republic and tried to defend its independence, which eventually was lost in 1921. Part of the Yezidi refugees, arriving in Tiflis, were already in independent Georgia. Refugees were in a difficult situation, many of them lost their relatives, and in Tiflis hunger raged. To provide refugees with bread, the Yezidi leaders decided to be united and in 1919 the National Yezidi Council was established in Tiflis, which assumed responsibility for the fate of the Yezidi people, which is a significant event in the history of not only the Yezidis of Georgia, since it is the world's first officially registered Yezidi organization.

During the Soviet period, favorable conditions were created for Yezidis in Georgia: cultural centers were created, national literature was created, but religious life, proceeding from the features of the dominant atheistic ideology in the USSR, went into the background. After the collapse of the USSR, because of the difficult social, economic and political situation, the Yezidis began to leave the country and moved to Russia and the countries of Western Europe. Cultural and social activities began to fade. Some public figures tried to revive the centers of culture, organizations were created that changed from time to time. In 2010, a group of clergy representatives appeared on the initiative of which the public organization the House of the Yezidis of Georgia and the religious organization - the Spiritual Council of Yezidis in Georgia (SCYG) were established, which together began a vigorous activity aimed at reviving the Yezidi community and its development. Under the auspices of the SCYG, a huge work was carried out, the climax of which was the opening of the Yezidi temple and cultural center in Tbilisi.

Dimitry Phirbar
Head of the Georgian Yazidi community

გურამ იმერლიშვილი

საქართველოს სახარების რწმენის (ორმოცდაათიანული) ეკლესია

ვცდილობთ, ახალგაზრდაობაში დავწერგოთ მოგავლის სტანდარტები

სახარების რწმენის ეკლესიის ისტორია საქართველოში იწყება 1914 წლიდან, როდესაც თბილისში, სპარსეთიდან ჩამოვიდა მისიონერი დევიდ ურუშანი, რომელმაც ჩამოაყალიბა პირველი ორმოცდაათიანული ქრისტიანული თემი საქართველოში.

1924 წელს, ქ. აბასთუმანში, უკრაინიდან ჩამოსულმა დრობუშევეების ოჯახმა ჩამოაყალიბა ეკლესიური ჯგუფი და დაიწყო მსახურება.

1929 წელს, ასევე უკრაინიდან, საქართველოში ჩამოსახლდა მრავალი ადამიანი, რომლებიც გამოექცნენ შიმშილს. მათ შორის კი არაერთი ქრისტიანი იყო ნიკოლაევისა და ხერსონის ოლქებიდან. ამავე წელს ჩამოყალიბდა პირველი ეკლესიები ქ. ბათუმში, ფოთსა და ოზურგეთში. ბათუმში ეკლესიას ხელმძღვანელობდა პრესვიტერი ხადაკოვსკი, ფოთში ალექსანდრ ბელი, ხოლო ოზურგეთში, სადაც ყველაზე დიდი ეკლესია იყო – პრესვიტერი მიცკევიჩი.

1932 წელს საქართველოში პირველი მასიური დაპატიმრებები მოხდა. დასავლეთ საქართველოში, 300-მდე მორწმუნე დააკავეს და ქ. ფოთის პორტიდან გემით, გაურკვეველი მიმართულებით წაიყვანეს. მათი ბედი დღემდე უცნობია. ამ ფაქტის შემდეგ, ეკლესიების და მორწმუნეთა რიცხვი არათუ შემცირდა, პირიქით გამრავლდა და მალე, ქ. სოხუმში ჩამოყალიბდა. 1933-34 წლებში, ქ. კრივოი როგიდან, საქართველოში ჩმოვიდა პრიმაჩენკოების, ტოლიარჩუკების და სერეტნიკოვების ოჯახები, რომლებმაც ქ. ჭიათურაში ჩამოაყალიბეს ეკლესია. 1938 წელს, ქ. გუდაუთაში ყალიბდება ეკლესია, რომელსაც ხელმძღვანელობს მიხეილ ლავოჩინი.

1942 წელს, ქ. თბილისაში ჩატარდა პირველი წყლით ნათლობა.

1945 წელს, ქ. გორში, ჩამოყალიბდა პირველი ქართულენოვანული ჯგუფი, რომელსაც ხელმძღვანელობდნენ გიორგი კოჭლავაშვილი და ბესარიონ კურმაშვილი.

1947 წელს, სოხუმში და გაგრაში, ასევე განთიადსა და ბზიფში ჩამოყალიბდა ეკლესია.

1951 წელს მოხდა მორწმუნეთა მეორე მასობრივი დაპატიმრება. ამ დროს თბილისის ეკლესიაში სიით 87 მორწმუნე ირიცხებოდა, საიდანაც 40 დააპატიმრეს. ხელმძღვანელ პირებს 25 წელი, ხოლო დანარჩენებს 8-10 წელი მიუსაჯეს. დაპატიმრებულთა შორის ორი მძიმედ ავადმყოფი იყო, რომლებიც სახლიდან საკაცით გამოიყვანეს. ისინი ციმბირის საპატიმროსაკენ ეტაპირებისას, გზაში გარდაიცვალნენ. 1953 წელს, სტალინის გარდაცვალების შემდეგ, ყველა მორწმუნე იქნა განთავისუფლებული.

ღვთის მადლით გადარჩენილნი და უკან დაბრუნებულები შემზარავ ისტორიებს ჰყვებოდნენ. მაშინ ქონების კონფისკაცია ცალკეულ მორწმუნეებზე ხორციელდებოდა, რადგან საერთო

ქონება არ გააჩნდათ. ეკლესიისთვის მაშინ შეუძლებელი იყო საკუთრებაში შენობა-ნაგებობა ჰქონოდა. არ იყო ერთიკონკრეტული შესაკრებელი ადგილიც, რადგან ამით კაგებეს” ზენოლას თავს არიდებდნენ. იკრიბებოდნენ გამთენიისას, სხვენში ან სარდაფში, ეძებდნენ შედარებით, უსაფრთხო ადგილს.

1961 წელს, განახლდა მასიური დაპატიმრებები. ამ წელს, მარტო თბილისის ეკლესიაში, დააპატიმრეს 14 მორწმუნე. მათგან უმრავლესობა მეორედ მისცეს სამართალში. დაპატიმრებულთა შორის იყო ფეხმძიმე ქალი, ოთხი შვილის დედა – მეუღლესთან ერთად. მას დედობა ჩამოართვეს, ხოლო როდესაც ციხეში მეხუთე შვილი გააჩინა, ყველანი უპატრონო ბავშვთა სახლს გადასცეს აღსაზრდელად.

ქ. გორში, ღვთისმსახურების მიმდინარეობის დროს, მეორედ დააპატიმრეს გიორგი კოჭლავაშვილი და ბესარიონ კუმრამვილი. დაპატიმრების გარდა, ეკლესიის მორწმუნეებს ფიზიკურადაც უსწორდებოდნენ. იყო შემთხვევა, როდესაც კომუნისტმა შვილმა მამა ნაჯახით მოკლა იმიტომ, რომ იგი მორწმუნე გახდა და მას „არცხვენდა“. რეპრესიების მიუხედავად, მორწმუნეები გამოირჩეოდნენ ღმერთისა და მისი რწმენის ერთგულებით და სიმტკიცით. ეკლესიის მრევლიდან არასოდეს არავინ ყოფილა კომუნისტური პარტიის წევრი, არც პიონერთა და კომკავშირელთა რიგებში შედიოდნენ ეკლესიის მრევლის შვილები. ამის გამო ბავშვებს უხდებოდათ მრავალი დაცინვის და დამცირების გადატანა და უფროსებს კი დიდი წინააღმდეგობების დაძლევა. მეტიც, თუკი ვინმე პარტიული უფლისკენ მოიქცეოდა, მაშინვე ტოვებდა პარტიის რიგებს. იმ დროის მასობრივი ინფორმაციის საშუალებები მიმართული იყო იმისკენ, რომ საბჭოთა ადამიანების თვალში ეკლესიის და მორწმუნეების მიმართ ზიზღი გაეღვივებინათ. ცენტრალურ ტელევიზიით უშვებდნენ პროპაგანდისტულ ფილმებს: „ღრუბლები ბორდსკის თავზე“, „სასწაულმოქმედი ბურულევოდან“, „ეს ყველას აღელვებს“, „მოციქულები ნიღბების გარეშე“ და ა.შ. გაზეთებში კი იბეჭდებოდა ათასგვარი ცილისმწამებლური სტატიები. საქართველოში კი ამ პროპაგანდის ერთერთი „თვალსაჩინო“ მაგალითია 1964 წელს გამოცემული ჟურნალი „წყვდიადი“, რომელშიც ქართველი მორწმუნეები წარმოდგენილნი არიან, როგორც საცოდავი, უბედური ადამიანები, რომლებსაც სწამთ ღმერთი; ხოლო მათ ფონზე კი საბჭოთა ახალგაზრდობა - წარმატებისა და ბედნიერი მომავლის იმედით სავსე...

1970 წელს უკრაინელმა ეპისკოპოსებმა ქართულენოვანი ეკლესიის ხელდასხმულ ხუცესად აკურთხეს გიორგი კოჭლავაშვილი, ხოლო რუსულენოვანი ეკლესიის ხუცესად ალექსეი სლივკოვი. ამ წლებში და მანამდეც, საკუთარი სიცოცხლის რისკის ფასად, სხვადასხვა კონტრაბანდული გზებით ხდებოდა ბიბლიის შემოტანა. თუმცა, მათი რაოდენობა ვერ აკმაყოფილებდა ყველა მსურველს, ამიტომ ხდებოდა ბიბლიის ხელით გადაწერაც. იყო შემთხვევაც, როდესაც ერთ-ერთ მორწმუნეს იმდენად ძლიერ სურდა ბიბლია ჰქონოდა, რომ ერთადერთი მარჩენალი ძროხა გადაცვალა ამ უძვირფასეს წიგნში. ამ პერიოდში ეკლესიების და მორწმუნეთა რიცხვი ძალიან გაიზარდა.

1981 წელს უკრაინელი ეპისკოპოსების მიერ, საქართველოს სახარების რწმენის ეკლესიის ხუცესად ხელდადებით იქნა ნაკურთხი ოლეგ ხუბაშვილი, ხოლო მოგვიანებით კი რომან გაჩეჩილაძე. ეს ის პერიოდია, როდესაც ეკლესიაში საგრძნობლად მოიმატა ახალგაზრდა მორწმუნეთა რიცხვმა. მეტად გაიშალა სავანეგელიზაციო მსახურებაც, შესაბამისად, ეკლესიებისა და მორწმუნეთა რიცხვი საგრძნობლად გაიზარდა.

1991 წლიდან, საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდგომ, ეკლესიამ გააგრძელა ფუნქციონირება. ქვეყანა ათეიზმის იდეოლოგიიდან ღმერთის რწმენისკენ შემობრუნდა. ამ ფაქტმა, თავისთავად, დიდი ზეგავლენა მოახდინა სახარების ეკლესიის ცხოვრებაზე.

ამავდროულად, საქართველოში განვითარებულმა სამოქალაქო ომმა ძალიან ბევრი ადამიანის სიცოცხლე შეიწირა, ქვეყანას კი ნგრევა და ეკონომიკური კატასტროფა მოუტანა, რასაც დაემატა მოქალაქეთა უმძიმესი სტრესი და უიმედობა. ეკლესია მრავალი მათგანისთვის იქცა ერთგვარ ოაზისად, სადაც არა უიმედობას და უპერსპექტივობას, არამედ ჩვენი უფლისა და ღმერთის, იესო ქრისტეზე, მის სიყვარულსა და რწმენაზე ქადაგებდნენ. ამ პერიოდში განსაკუთრებულად გაიზარდა მორწმუნეთა რიცხვი და გაფართოვდა საგანმანათლებლო საქმიანობაც.

1992 წელს გაიხსნა პირველი ბიბლიური კოლეჯი, ხოლო მსახურებებმა პრაქტიკულად, მთელი საქართველო მოიცვა.

2001 წელს კი გაიხსნა პირველი თეოლოგიური ინსტიტუტი, სადაც წარმატებით გაიარა მომზადება თეოლოგიის ათეულობით ბაკალავრმა და მაგისტრმა ამიერკავკასიის სამივე რესპუბლიკიდან.

ასევე, ფუნქციონირებს სამისიონერო სკოლები, რომლებიც ემსახურებიან ახალი თაობის მსახურების აღზრდასა და განსაკუთრებით რთულ რეგიონებში წარგზავნას.

აქვე აღსანიშნავია, რომ საგანმანათლებლო სისტემა ნაბიჯ-ნაბიჯ, ცენტრიდან ინაცვლებს რეგიონებში, შედეგად - ბიბლიური განათლების სკოლები ჩამოყალიბებულია კახეთის, იმერეთის, სამეგრელოს ქართლის მხარეებში. ასევე, მიმდინარეობს აქტიური განვითარება უკედლებო სკოლის სიტემისა, რაც მოიაზრებს სხვადასხვა სოციალური ფენის საჭიროებების გარშემო ახალგაზრდა ენთუზიასტების დარაგმვასა და საზოგადოებისთვის სამსახურში ჩაბმას. ასე მაგალითად, სკოლის სტუდენტები აქტიურ პროპაგანდას ეწევიან ნარკოტიკებსა და ლოთობაზე დამოკიდებულების, ძალადობისა და აბორტის წინააღმდეგ.

შეიქმნა ქართულად თარგმნილი წიგნების სერიოზული ბაზა. წლების განმავლობაში არ გვექონდა წიგნების ბეჭდვის საშუალება, მაგრამ ახლა ეს სამუშაო აქტიურად ვითარდება. 2015 წელს დაიბეჭდა პირველი ქართული ბიბლია კომენტარებით, რაც მიგვაჩნია, რომ არის არა მხოლოდ ჩვენი ეკლესიის მონაპოვარი, არამედ სრულიად საქართველოს მიღწევა. გამოცემულ იქნა და კვლავაც გრძელდება საბავშვო ქრისტიანული ლიტერატურის გამოცემა. ასე მაგალითად, სულ მალე გამოვა საბავშვო ბიბლიის გამარტივებული, დასურათებული ვერსია (36 გვერდიანი), რომელიც საჩუქრად გადაეცემა ასეულობით ათას ქართველ ბავშვს და თავიდანვე ჩაუდებს მათ იმ აზრს გულში, რომ არსებობს ღმერთი, რომელიც არის სიყვარულის და სიკეთის ღმერთი, რომლის წინაშეც ანგირიშვალდებულია ყოველი ადამიანი და სულაც არ ვართ მაიმუნებისგან წარმოქმნილნი, რაც ამ მზარდ, უპასუხისმგებლო ძალადობას აუცილებლად შეამცირებს მომდევნო ათწლეულების პერსპექტივაში.

აქვე აღსანიშნავია, რომ ჩვენი ეკლესია არ ქადაგებს ორმოცდაათიანელობას! ვერც ერთ ჩვენს გამოცემაში მსგავს პროპაგანდას ვერ იხილავთ, ჩვენ მონოღებულად ვგრძნობთ თავს ვიქადაგოთ ქრისტეზე, მის სასწაულებრივ შობაზე, ჯვარცმასა და აღდგომაზე! ეს კი გაცილებით მეტია რაიმე დენომინაციურ სტანდარტზე, თუნდაც ეს იყოს მართლმადიდებლობა, კათოლიციზმი ან პროტესტანტიზმი!

აქტიურად მიმდინარეობს სარეაბილიტაციო ცენტრების მშენებლობა -განვითარება. ათეულობით კურსდამთავრებული გვყავს, რომელიც გათავისუფლდა ნარკოტიკებზე, ლოთობაზე თუ აზარტულ თამაშებზე დამოკიდებულებისგან. ახალგაზრდული მოძრაობა მართავს აქციებს სხვადასხვა ქალაქების ცენტრალურ ქუჩებზე ძალადობის, თვითმკვლელობის წინააღმდეგ, ნერგავს ქრისტიანულ ღირებულებებს, რაც სინმიდის, მიმტევებლობის, სიყვარულის და მოყვასისადმი თანადგომის პროპაგანდაში გამოიხატება.

ვმონაწილეობთ უამრავ საქველმოქმედო პროექტში, როგორცაა ხელმოკლეთა დაპურება, სოციალურად დაუცველთა გამოვლენა -შენვენა, მიუსაფარ ბავშვთა განსწავლისა თუ გართობის პროგრამები. გვაქვს საზაფხულო ახალგაზრდული თუ საბავშვო ბანაკები, სადაც აქტიურად მიმდინარეობს ზნეობის მაღალი სტანდარტების დანერგვა და პროპაგანდა მავნე ჩვევებისგან განთავისუფლებისთვის. ასევე, სპორტული ოლიმპიადები და შეჯიბრებები.

უფალი ჩვენი ქველმოქმედია, ამიტომ ჩვენი ეკლესიაც გამუდმებით ცდილობს მონახოს ხალხი ვისაც შეგვიძლია მოვემსახუროთ ამ ნიჭით. 90-იანების ბნელ პერიოდში, ჩვენი ეკლესია ასეულობით ადამიანს კვებავდა უფასო სადილით წლების განმავლობაში. (არავითარ შემთხვევაში - პრობლეტიზმის მიზნით).

2008 წლის ომის დღეებში, ჩვენი ეკლესია პირველი იყო, ვინც უსწრაფესად მოახდინა ლტოლვილთათვის ასი ათასი ლარის ღირებულების პირველადი მოხმარების საგნების მობილიზება (ლეიბები, სამოსი, კარვები, საკვები). იმ პერიოდში ჩვენს ახალგაზრდებს პასუხისმგებლობა ჰქონდათ აღებული რამოდენიმე სკოლაზე და მხარში ვედევით იქ შესახლებულ ლტოლვილებს ფსიქოლოგიურად, სულიერად თუ მატერიალურად. უამრავ ბავშვს ლტოლვილთა ოჯახებიდან, ჰქონია ჩვენს ბანაკებში უფასო დასვენების საშუალება, რაც მიგვაჩნია ჩვენს მოვალეობად ღვთისა და სამშობლოს წინაშე. ამ ყოველივეს მეშვეობით ვცდილობთ, ახალგაზრდა თაობაში დავთესოთ ის სტანდარტები დღეს, რაც მომავალში ღვთის კურთხევად და აღმშენებლობის წყაროდ გამოადგება ჩვენს ქვეყანას.

ვიმედოვნებთ, რომ მომავალში უფრო მეტად მოგვეცემა საშუალება ვემსახუროთ უფალს და ქართველ ხალხს, როგორც ამას ჩვენი სინდისი და სახარება გვკარნახობს!

RESUME

Evangelical (Pentecostal) faith church of Georgia

First congregations of Pentecostal church of Georgia begins since 1914, when Iranian missionary David Urshan came to Tbilisi. During the Soviet rule, Pentecostal church was persecuted and hundreds of believers were not only jailed, but many of them disappeared physically and we still cannot find any information about them. Those times church had no opportunity to be involved in the building process of the society: which means no facilities, no place for meetings, no schools and no recognition from the state.

After Soviet Union was collapsed, by the grace of God church experienced considerably

free environment and started to grow rapidly and serve society around. Since 1991 one small Pentecostal congregation has become a large union of evangelical Faith Pentecostal churches, which consists minimum eighty small and large congregations with its facilities in different regions and cities of the republic of Georgia.

The vision of modern days Pentecostal church of Georgia is to reach every person in the country and around with the gospel of Jesus Christ. That's why church is involved in charity, in different educational programs and tries to spread Christian values through every possible means.

We believe, that the only person who can provide salvation and correct destination for every human being in the world, is Jesus Christ, and there is no other name given under the son through which, anyone could be saved (Bible, Acts 4:12) That is why, we do everything possible to make the name of Jesus Christ known among all communities and nations in the world.

In 2015 by Evangelical Faith (Pentecostal) church of Georgia was issued first ever Georgian Bible with comments.

Church is printing hundreds of thousands evangelical brochures, supports poor people, cares for Thousands of refugee families and their kids, feeds starving people for only one reason:

This is His commandment that we believe in the name of His Son Jesus Christ, and love one another, just as He commanded us. (Bible, 1 John 3:23)

Guram Imerlishvili

Evangelical (Pentecostal) faith church of Georgia

**ჩვენ გვაქვს შესაძლებლობა, ავაშენოთ
განვითარებული ქვეყანა**

ჩვენმა სახელმწიფომ ახლახანს საქართველოს სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენის 100 წლის იუბილე აღნიშნა. ამ თარიღს მრავალი ღონისძიება მიეძღვნა, რომელთა შორის ეს კონფერენციაცაა.

ჩვენ კარგად ვიცით, რომ ამ 100 წლიდან თითქმის, 70 წელი ქვეყანამ ოკუპაციის რეჟიმში გაატარა. საქართველო ანექსირებული იყო მეზობელი რუსეთის მიერ, რომელსაც ახლაც აქვს ანექსირებული ჩვენი ქვეყნის ტერიტორიები. ჩვენ ჯერაც არ გავთავისუფლებულვართ იმ სტერეოტიპებისგან, რომლებიც დაინერგა იმ წლებში. ე. წ. საბჭოური მართვის სტილი არა მხოლოდ გარეგნულ ძალადობრივ ქმედებებს მოიცავს, არამედ დაფარულ ინტრიგებს, შუღლისა და დაპირისპირების კულტივირებასაც გულისხმობს და ეს კვლავ დარჩენილია ჩვენს ცნობიერებაში. ცხადია, იმას არ ვამტკიცებთ, რომ მსგავსი მეთოდები მხოლოდ საბჭოთა სისტემას ახასიათებდა, არა! მაგრამ იმაზე ვლაპარაკობთ, რის დაძლევისა და შევალისა ჩვენი ცხოვრების მნიშვნელოვანი წლები, ჩვენი ენერჯია და ეს ბრძოლა ჯერაც არ დამთავრებულა!

ამ მიუღებელი მენტალური მემკვიდრეობის დაძლევა ახალი თაობის საქმეა და დარწმუნებული ვარ, ისინი მოახერხებენ ამას. ჩვენ ხელი უნდა შევუწყოთ მათ, უნდა ვიზრუნოთ მათ აღზრდაზე, სწავლაზე, მათი პოლიტიკური და რელიგიური ცნობიერების ამაღლებაზე; იმაზე, რომ ქვეყნის მომავალი ჯანსაღმა თაობამ ჩაიბაროს, რომელსაც მყარად ჩამოყალიბებული ფასეულობები და სწორი ხედვა ექნება სახელმწიფოს განვითარებისათვის. შემდეგი ასწლეული ამ იმედით უნდა დავიწყოთ და თუ ღმერთმა ინება და მყარი საფუძველი იქნება დადებული, ჩვენ გვაქვს შესაძლებლობა, ავაშენოთ განვითარებული ქვეყანა.

არ მინდა იფიქროთ, რომ ისე წარმოვადგენ რეალობას, თითქოს, ყველაფერი დაკარგული გვაქვს და ხელახლა უნდა შევქმნათ ყოველივე. რელიგია ახლა არ გაჩენილა, რელიგია მას შემდეგ არსებობს, რაც ადამიანი გამოჩნდა ამ ქვეყნად და მისი როლი ყოველთვის იყო ის, რომ ადამიანს არ დავიწყებოდა თავისი შემოქმედი და პასუხისმგებლობა მის წინაშე. ამ კუთხით, რელიგიის როლი ყოველთვის იყო და იქნება - მხარში ედგეს ადამიანს და დაეხმაროს მას მწიგნობრივი გადანაცვლებების მიღებასა და ცხოვრებისეული სიძნელეების გადალახვაში. რელიგიას ისეთ კითხვებზე აქვს პასუხები, რაზედაც არა აქვს პასუხები ფილოსოფიას, ფსიქოლოგიას, სოციოლოგიურ მეცნიერებებს და ა. შ.

ამის თქმა და საკითხის ამგვარი გააზრება თავისუფლად შეგვიძლია ქვეყანასაც მივუყენოთ. მართლაც, თუ, როგორც უკვე ვთქვით, რელიგიას შეუძლია თითოეულ ადამიანს დაეხმაროს მწიგნობრობასა და მხნეობაში, ნათელია, რომ ასეთი ადამიანები, ვინაიდან ისინი არ ცხოვრობენ აბსტრაქტულ გარემოში, თავის მხეობასა და ბრძოლის უნარს იმ

ქვეყანაში გამოავლენენ, სადაც ცხოვრობენ. ამ კონტექსტში, გასაგები ხდება რელიგიის ანუ რელიგიების როლი სახელმწიფოს ცხოვრებაში, მისი ინსტიტუციების გამართულ ფუნქციონირებაში. ბიბლიიდან ვიცით, „სიმართლესა და სამართალზე ფუძნდება ტახტი,“ რაც იმას ნიშნავს, რომ არსობრივად, მნიშვნელოვანია სახელმწიფოს საშინაო პოლიტიკა ამ საფუძვლებს ეყრდნობოდეს. არსობრივად მნიშვნელოვანია, სახელმწიფოს ჩინოვნიკები ამ ფასეულობების დანერგვითა და აღსრულებით იყვნენ დაკავებულნი და მოქალაქეების მათ ბაძავდნენ პატიოსნებასა და წესიერებაში. იქნებ, უტოპიაში გადავედი და იმ ზღაპრულ ქვეყანას აღვწერ, რომელიც ოცნებად ჰქონდათ ქცეული ადამიანებს საუკუნეების მანძილზე? ნაწილობრივ, ასეც არის, თუმცა, მე ახლა მხოლოდ ე. წ. სამართლებრივ სახელმწიფოს ვგულისხმობ, რომლის ანალოგებიც საკმაოდ არის მსოფლიოში. კანონის უზენაესობაზე აგებულ სახელმწიფო ინსტიტუტებს გულისხმობს, ასევე, ბიბლიის ზემოთ მოყვანილი სიტყვები.

ძალაუვნებურად, ჩნდება მოთხოვნილება - ძალიან მოკლედ შევხვით ისტორიულ კონტექსტს. 1918 წელს, საქართველომ შექმნა რესპუბლიკა, რომელსაც, შეიძლება ითქვას, ანალოგი არ გააჩნდა მაშინდელ მსოფლიოში. მხედველობაში დეკლარირებული პოლიტიკური სისტემა გვაქვს, რომელსაც არ დასცალდა, განევითარებინა სახელმწიფო და დემოკრატიული ინსტიტუტები და შეექმნა, ასე ვთქვათ, ახალი რეალობა მსოფლიოს ამ ნაწილში. შემთხვევითი არ არის, რომ ამ საკითხით დაინტერესდნენ ამ საქმის სპეციალისტები და ახლა უფრო დანვრილებით იკვლევენ იმ დროს. ისიც აღსანიშნავია, რომ საქართველოს მართლმადიდებელმა ეკლესიამ მხარი დაუჭირა დაწყებულ პროგრესულ ცვლილებებს და რიგი რეფორმები განახორციელა. ჩვენ პატივი უნდა მივაგოთ და გვახსოვდეს ის ადამიანები, რომლებიც საერონი იყვნენ თუ სასულიერონი, საკუთარი თავი, ზოგიერთებმა კი - სიცოცხლეც მიუძღვნეს ქვეყნის სამსახურის ღირსეულ საქმეს. არც არის გასაკვირი, რადგან ჰყავდათ წინამორბედნი, მაგალითის მიძეგმნი და მათ უშუალოდ გადაიბარეს მათგან ეს საქმე. სამწუხაროდ, უნდა ავღნიშნოთ ისიც, რომ მათ გვერდით სხვებიც იყვნენ, რომლებმაც საკუთარ ინტერესებსა და ამბიციებს ანაცვალეს ქვეყანა. ასეა ყოველთვის, ასეა დღესაც. სინამდვილეს ვერსად გავექცევით, ვერ გავექცევით, ასევე, იმ პასუხისმგებლობას, რომელიც უზენაესმა დაგვაკისრა. ჩვენ გვახსოვს, რომ ვერც იონა გაეცა ღმერთისაგან დავალებულ საქმეს, თუმცა, კი ცდილობდა. ეს არის მოცემულობა და კარგად უნდა გავიაზროთ ჩვენი ვალი ღვთისა და კაცთა წინაშე. ისიც კარგად ვიცით წმიდა წერილიდან, რომ „ვისაც მეტი მიეცა, მეტი მოეთხოვება.“ ამიტომ, აქედან გამომდინარე უნდა ვიმოქმედოთ და ვაკეთოთ ჩვენი საქმე. ჩემი მოკლე ისტორიული წიაღსვლა ამაზე შორს ვერ წავა, რადგან აქ არც ამისი დროა და არც ინფორმაცია გამაჩნია სხვა რელიგიებზე, რას აკეთებდნენ და როგორ მოქმედებდნენ ისინი ამ წლების მანძილზე.

ჩვენ რაც შეგვეხება - დამერწმუნეთ, ჩვენი ეკლესიები აკეთებენ საქმეს; ისინი აღიდებენ ღმერთს და იღწვიან ხალხისა და ქვეყნის საკეთილდღეოდ. დეტალებს არც ამ შემთხვევაში ჩავუღრმავდები, ვინაიდან დაინტერესებულ მხარეს შეუძლია უშუალოდ მიიღოს ინფორმაცია ჩვენგან.

რელიგიური გრძნობა ადამიანის თანმდევი და ორგანული თვისებაა. ამას ჩვენ გარშემო არსებული სინამდვილე ადასტურებს. დედამიწაზე მცხოვრები ადამიანების უმრავლესობა აღიარებს ამა თუ იმ რელიგიას. ყველა მათგანი მიიჩნევს, რომ სწორედ მისი რელიგიაა ჭეშმარიტი და ამიტომაც. . . აღარ გავაგრძელებ, არსებობს სამწუხარო ისტორიული

გამოცდილება. ისტორიას ახსოვს რელიგიურ ნიადაგზე აღმოცენებული შუღლი, დაპირისპირება და ხშირად, სისხლისღვრაც. ეს რეალობა, გარკვეული სახეცვლილებით, დღესაც სახეზეა. საბედნიეროდ, ეს არ არის ჩვენი რეალობა. ჩვენ ისეთ ქვეყანაში ვცხოვრობთ, სადაც რელიგიები, ტრადიციულად, მშვიდობიანად თანაარსებობენ; ამიტომ, როგორც დაიწყო საქართველომ 100 წლის წინ ახალი პოლიტიკური და დემოკრატიული ინსტიტუტების შენება, ასევე უნდა გავაგრძელოთ. უნდა გავაგრძელოთ იმ ქვეყნის განვითარებაზე ზრუნვა, სადაც ვცხოვრობთ და ვარსებობთ. ამ საქმეში საქართველოში არსებულ რელიგიებს თავისი პრინციპული წვლილის შეტანა შეუძლიათ, თუ, რა თქმა უნდა, მამონამ და ძალაუფლების წყურვილმა არ გაამრუდა მათი გზასავალი.

RESUME

The Role of Religions in Georgia (1918-2018)

Our state has recently celebrated the 100th anniversary of restoration of State Independence of Georgia. Many events were dedicated to this jubilee and this conference is among them.

We are well aware, that 70 years out of 100, our country spent in the occupation regime. Georgia was annexed by neighboring Russia, who even today has occupied the territories of our country. Even today we are not free from that stereotypes which were introduced to those times.

Overcoming this unacceptable legacy is a job of new generation and I believe that they will do that. But our responsibility is to help them, to take care of their upbringing, their education, raising their political and religious awareness. We should do everything that the future of our country be in hands of healthy generation having firmly established values and the right vision for the development of the state.

Religion has not appeared now. Religion has been existed since a human being appeared in this world and its role always was that the human did not forget his Creator and his responsibility before Him. In this regard the role of religion has always been and will be - to support a human being and help in moral decision-making and overcoming the difficulties of life.

In 1918, Georgia established a republic, which can be said had no analogy then in the world. We mean the declared political system; but the enemies destroyed this system and did not allow our country to develop the state and create democratic institutions. We should note that the Orthodox church supported that changes and made some reforms as well. Unfortunately we can not say this about the current situation; it's clear that the Orthodox church needs some reforms this time.

My short historical excursion will not go far beyond this, since there is no time here and I have no information about other religions what they were doing and how they acted during these years.

What we can say about us - believe me that our churches are doing their job; they glorify God and strive for the welfare of people and the country. I will not speak about the details as the interested party can get information directly from us.

We live in a country where religions traditionally coexist peacefully, therefore as Georgia began to build new political and democratic institutions 100 years ago, we should continue this way. We must continue to care for the development of the country where we live and exist. In this case religions in Georgia can make a fundamental contribution, if, indeed, the Mammon and the lust for power will not distort their path.

Thank you for your attention.

Gia Kandelaki
Head of Evangelical Baptist Union of Georgia

საქართველოს აქვს სარწმუნო მომავლის განჭვრეტის უნარი

ძვირფასო რელიგიის ლიდერებო და მთავრობის წარმომადგენლებო! მადლობას გიხდით რომ შეძლევთ საშუალება, რათა სიტყვით გამოვიდე თქვენს წინაშე და გავიზიაროთ პირადი გამოცდილება საქართველოში არსებულ რელიგიის თავისუფლებასთან დაკავშირებით. უკვე ათ წელზე მეტია, რაც საქართველოში ვცხოვრობ, მიყვარს საქართველო და ქართველი ხალხი.

დავიბადე და გავიზარდე ამერიკის შეერთებულ შტატებში, ბევრ ქვეყანაში მიცხოვრია, მაგრამ საქართველო ჩემი საყვარელი ქვეყანაა. მე აქ თავს თავისუფლად ბედნიერად და დაცულად ვგრძნობ.

მე ვარ თბილისის საერთაშორისო ბაპტისტური ეკლესიის ხუცესი. ბაპტისტებს აქ არც თუ ისე ვარგად იცნობენ, მიუხედავად იმისა, რომ მთელი მსოფლიო იცნობს. ისინი უდიდეს რელიგიურ მიმდევრობას წარმოადგენენ მთელი ამერიკის მასშტაბით და როგორც ვიცი, ოთხი ამერიკელი პრეზიდენტი ბაპტისტი იყო.

ბევრი უცხოელი, რომელიც საქართველოში ჩამოდის, ეკუთვნის ბაპტისტურ ეკლესიას და მათთვის ძალიან დიდი სიხარულს წარმოადგენს ის, რომ აქვთ საშუალება დაესწრონ ჩვენს ეკლესიაში ღვთის მსახურებას და თაყვანი სცენ უფალს მათთვის ნაცნობი გზებით. მათთვის ჩვენი აქ ყოფნა ძალიან სასიამოვნო და სასურველია.

ვინაიდან საქართველოში რელიგიის თავისუფლებაა, საქართველოს უცხოელ სტუმრებს, მსოფლიოს ყველა ქვეყნიდან, არ ხვდებათ არანაირი დაბრკოლება ან წინააღმდეგობა, რომ მოვიდნენ ინგლისურენოვან ეკლესიაში, სადაც შეიმეცნებენ, რომ მხოლოდ იესოს შეუძლია ცოდვების მითევება და მათი ცხოვრების შეცვლა.

სხვა ქვეყნებისგან განსხვავებით, სადაც ქრისტიანებს დევნიან, ავინროებენ ან კლავენ მათი სარწმუნოების გამო (და ასეთი ქვეყნების რიცხვი მატულობს), საქართველო გვაძლევს ჭეშმარიტ, თანამედროვე, ცივილიზებულ და მაღალ განვითარებული ქრისტიანი ერის მკაფიო სურათს, რომელიც არის მისაბაძი განახლებადი და თვითგანვითარებადი მაგალითი მსოფლიოს ქაოსურ ფონზე.

მე ღრმად მადლიერი ვარ, ვინაიდან საქართველოს აქვს სარწმუნო მომავლის განჭვრეტის ფართო უნარი და მე მივესალმები და მოვუწოდებ მას, რომ ასე გააგრძელოს დგომა რელიგიის თავისუფლებასთან მიმართებით.

ბოლოს დავამატებ ერთს, იესომ თქვა, როგორც ქრისტიანებს, ისე უნდა გვიყვარდეს ჩვენი მოყვასი, როგორც ჩვენი თავი გვიყვარს. მან ასევე თქვა : „მე ვარ გზა, ჭეშმარიტება და სიცოცხლე“ და აქ იგულისხმება არა ერთ-ერთი გზა, არამედ ერთადერთი გზა, რომლის მეშვეობით სამოთხეში მოვხვდებით. პირადად მე, ყოველდღიურად მადლიერი ვარ და ვაცხადებ, რომ ეს არის საქართველო დაბრკოლების გარეშე.

RESUME

Dear Religious Leaders and Government Officials:

Thank you for giving me an opportunity to speak today about my personal experience concerning religious freedom in Georgia. I have lived here for over ten years. I love Georgia and the Georgian people.

I was born and raised in the USA and I have lived in many different countries, but Georgia is by far my favorite. I feel safe, happy and free here.

I am the pastor of the International Baptist Church in Tbilisi. Baptists are not well known here, but they are known and accepted all over the world, and they are the largest religious group in America. As a matter of fact, four of our American presidents were Baptist.

Many foreigners who come here are well acquainted with the Baptist Church and very happy to come to our services where they can worship God in a familiar setting and in a familiar way. Our very presence in Georgia makes their stay much more pleasant. We also are a great moral contributor to Georgian society because many of the age-old Christian values that Georgia has held for centuries we promote and encourage.

Because Georgia allows freedom of religion, foreigners from all over the world have no hindrances to visit my English speaking international church where they can learn that only Jesus can forgive their sins and transform their lives. In a current world situation where Christians are being harassed and even killed for their faith in increasing numbers, Georgia presents a picture of a truly, modern, civilized and highly advanced Christian nation, making it an extremely attractive and refreshing entity on the current chaotic world scene. I am extremely thankful that Georgia has such a forward looking attitude toward faith and I urge Georgia to continue on this path of freedom of religion for all.

Lastly, Jesus said, as Christians we must love God and our neighbor. He also said, speaking of Himself, "I am The Way, The Truth and The Life" not "A" way but "The Way" meaning He is the only way to heaven. I am personally thankful every day that I can proclaim this in Georgia without hindrance.

Pastor Charles Hoblitz
Tbilisi International Baptist
Church

ინტერრელიგიური დიალოგი მშვიდობისათვის

ჩვენს სამშობლოს, გეოპოლიტიკური მდებარეობის გამო, მუდმივად უწევდა ბრძოლა არსებობისა და გადარჩენისათვის. საქართველო მუდმივად იყო სხვადასხვა კულტურებისა და რელიგიების ურთიერთობისა და თანაარსებობის მაგალითი, მაგრამ ასევე, ხშირ შემთხვევაში, ბარიერიც და წყალგამყოფიც სხვადასხვა იმპერიულ მსოფლმხედველობასა და თავისუფალ აზრს შორის. ჩვენი სამშობლოს სწორედ გეოპოლიტიკური მდებარეობის გამო, საქართველოს მოუწია, ახლო წარსულში აღმოსავლეთ ევროპაში განვითარებული სავალალო მოვლენების ეპიცენტრში ყოფილიყო და თავის თავზე ეწვნია 70-წლიანი ათეისტური და უღმერთო რეჟიმების გავლენა, რამაც უდავოდ, ძალზედ ნეგატიური კვალი დატოვა ჩვენი სამშობლოს განვითარების გზაზე.

დიდი ხნის განმავლობაში, ავის მოსურნე ცდილობდა ამოეძირკვა რელიგიის როლი ქვეყნის განვითარების პროცესიდან, განედევნა ღმერთი ადამიანების ცნობიერებიდან და ექცია იგი სისტემის მორჩილ ბომბად. არც ის არის უცხო, რომ ბევრი ფაქტი მე-19 და მე-20 საუკუნის დასაწყისში მოღვაწე ადამიანებზე, ჩვენს წინაპრებზე და მამებზე, საზოგადოებისათვის უცნობი იყო და მათ შესახებ მხოლოდ ცალმხრივი, მიკერძოებული ინფორმაცია მიეწოდებოდა საზოგადოებას. მაგრამ, როგორც ნათქვამია წმინდა წერილში, „მთის წვერზე მდებარე ქალაქი ვერ დაიმალება.“ გამომდინარე აქედან, შეუძლებელია ისტორიის შეცვლა და წაშლა.

დღეს ჩვენი ქვეყანა მყარად ადგას დემოკრატიისა და განვითარების გზას და ძალზედ მნიშვნელოვანია ახლო წარსულში მოღვაწე ჩვენი წინაპრების როლის გათვალისწინება ქვეყნის აღმშენებლობაში, რათა ჩვენმა სამშობლომ დაიკავოს თავისი ისტორიული როლი თავისუფალ ერთა თანამეგობრობაში. მოგეხსენებათ, საქართველო იყო და არის მრავალეთნიკური და შესაბამისად, რელიგიურად მრავალფეროვანი ქვეყანა. საინტერესოა, როგორი შეხედულება ჰქონდათ რელიგიურ მრავალფეროვნებაზე ჩვენი სამშობლოს ახლო წარსულში მოღვაწე საზოგადო მოღვაწეებს. ალბათ, გასაგები იქნება, თუ საუბარს დავიწყებთ საქართველოს ისტორიაში წარუშლელი ღვანლის მქონე ადამიანის, ილია ჭავჭავაძის გამონათქვამებით.

მე-19 საუკუნის მეორე ნახევრიდან, საქართველოში ასპარეზზე გამოდიან ევროპაში განათლება მიღებული მოღვაწეები, მათ შორის უდავოდ გამორჩეული იყო ილია ჭავჭავაძე, რომელიც თანამედროვე სახელმწიფო იდეოლოგიის ფუძემდებლად ითვლება. ილია, რწმენისა და რელიგიის როლზე ქვეყნის აღმშენებლობის საკითხებზე ნააზრევით, ფაქტობრივად, გვევლინება თანამედროვე სეკულარული სახელმწიფო იდეოლოგიის სულისჩამდგმელად. აი, რას ამბობს იგი რელიგიის როლზე: „სარწმუნოების საქმე სინდისის საქმეა, რა ჩვენი საქმეა – ვინ როგორ სარწმუნოებას აღიარებს, ვინ რა რჯულის არის? რა რჯულიც ჰსურს, იმ რჯულზე იყოს; მხოლოდ კარგი, პატიოსანი კაცი იყოს, მშრომელი და თავისთვის და ქვეყნისათვისაც სასარგებლო. თვითონ ჩვენი

მაღალის და უზენაესის მოძღვრის იესო ქრისტეს სიტყვაა, რომ რჯული არ შეიქმს კაცს, არამედ საქმეო“- ილია ჭავჭავაძე 1880 წელი. ზემოთ მოყვანილი ციტატა ამოღებულია წერილიდან „მაჰმადიანთ გაქრისტიანება“, სადაც იგი გაილაშქრებს მონორელიგიური გარემოს წინააღმდეგ და ყურადღებას ამახვილებს რელიგიური მრავალფეროვნების მნიშვნელობაზე. მისი წერილიდან ჩანს, რომ მას გააზრებული აქვს, რომ რელიგიური შევიწროება და რელიგიურ გრძნობაზე მანიპულირება იწვევს გახლეჩას და გათიშვას: „ვერ გაგვიგია, რად ბრუნავენ ეს ზოგიერთი პირები ასე ერთგულად, ასე წინდაუხედავად, რომ ყველაზე პირველად სარწმუნოებას შეეხონ, რჯული გამოუცვალონ მაჰმადიანებს? იქნება ქრისტიანობა უფრო წინწამწვევია კაცობრიობის ცხოვრებისა, უფრო ეთვისება ეხლანდელ განათლებულ დროის მოთხოვნილებასა და სწავლას. მაგრამ განა მართო სარწმუნოებაზედ, რჯულზედ არის ახლანდელი კაცობრიობის ცხოვრება დამყარებული? განა არ შეიძლება კაცი ანუ ხალხი არც ქრისტიანი იყოს, არც მაჰმადიანი, არც კერპთაყვანისმცემელი, მაგრამ კარგი კაცი ანუ კარგი ხალხი იყოს, კარგს განათლების გზაზედ დამდგარი და ცხოვრებაში ყოველმხრივ წარმატებული?“

ასევე, უეჭველად უნდა აღინიშნოს, რომ 1918-1921 წლებში, საქართველოს ცხოვრებაში ძალიან აშკარად ჩანს ევროპული რეფორმატორული ცივილიზაციის გავლენა, მაგალითისათვის გამოგვადგება ამ ეპოქის ერთ-ერთი გამოჩენილი საზოგადო მოღვაწე, ნიკო ნიკოლაძე. ნიკო ნიკოლაძე ევროპაში ცხოვრობდა და იქ დაიცვა სადოქტორო დისერტაცია. კარგად იყო გათვითცნობიერებული ევროპულ ცივილიზაციაში, მაგრამ არასოდეს ავიწყდებოდა თავისი გასაჭირში ჩავარდნილი ქვეყანა: „მე დამივლია ევროპა, და ბევრ ჩინებულ ქვეყნებში, ბევრ აღმტაც საზოგადოებაში გამიტარებია თვეები და წლები, მაგრამ ყოველგან და ყოველთვის, სადაც კი ვყოფილვარ, ერთი საგანი მქონია: შენთვის დამზადება, შენთვის სამსახური, შენი სარგებლობა“ - წერდა ნიკოლაძე „როგორც ჭკვიანი ირჩევს ტანსაცმელს, მას რა მოერგება და რა მოუხდება, საკუთარი სხეულის აღნაგობის გათვალისწინებით, ასევე უნდა მოიქცეს ერი ამა თუ იმ მოძღვრების არჩევისას. ჯერ ერთი, თუ შეუძლია ის მოძღვრება, რაც მას ჭირდება, მან თვითონვე უნდა შექმნას. მეორეც, თუ ამისთვის ჭკუა-გონება არ ჰყოფნის და აუცილებლად სხვას უნდა დაესესხოს, მაშინ ის უნდა აიღოს, რაც მას უეჭველად გამოადგება, თუმცა ამასაც დიდი გონიერება სჭირდება. თუ ამას ვერ მიხვდა, ისე მოუვა, როგორც იმ ადამიანს, ვინც მოდას აჰყვება, შეუფერებლად მოირთვება, მოიკაზმება და ხალხის თვალში სასაცილო გახდება. ერიც ასევე შეიძლება მასხარა გახდეს კაცობრიობის თვალში“ - წერდა იგი. უდავოდ, დიდია (და ამას საქართველოს კონსტიტუციაც აღიარებს) საქართველოს სამოციქულო მართლმადიდებელი ეკლესიის როლი საქართველოს ისტორიაში. მაგრამ ასევე, უნდა აღინიშნოს, რომ სხვადასხვა რელიგიების როლიც წარუშლელია ჩვენი ქვეყნის ისტორიაში.

ვფიქრობ, ძნელი არ იქნება დასკვნის გამოტანა, რომ რელიგიური მრავალფეროვნება საფრთხე კი არა, სიმდიდრეა. შესაბამისად, მიზანი ერთია - მოხდეს იმ ნორმებისა და ღირებულებების გაზიარება მოქალაქეებისათვის, რაც საწინდარია ტოლერანტიზმისა, ერთიანი, ძლიერი და სამართლიანი საზოგადოების მშენებლობისა, სადაც ყველას აქვს თავის ადგილი და შეუცვლელი როლი. მსურს მაღლობა გადავუხადო ორგანიზატორებს ამ კონფერენციის მოწვევისთვის.

ღმერთმა დაგლოცოთ! ღმერთმა დალოცოს საქართველო!

RESUME

“Inter-religious Dialogue For Peace”

Ladies and Gentlemen, Dear Leaders of the Religious Organizations, Representatives of the Diplomatic Corps, State Officials and Invited Guests.

I have the privilege to greet you on behalf of the Evangelical-Protestant Church of Georgia on the conference “Inter-Religious Dialogue for Peace” dedicated to our homeland, 100th anniversary of the announcement of the First Republic of Georgia and the role of religions in Georgia in 1918-2018.

You will be reminded that, because of the geopolitical location of our homeland there has always been a struggle for survival. Georgia has always been an example of the relationship and coexistence of different cultures and religions, but in many cases the barrier and watershed between different imperial worldviews and free opinions.

Because of the geopolitical location of our homeland, Georgia had to be in the epicenter of the disastrous events that developed in Eastern Europe in the past century. Which has undoubtedly left a negative mark on the path of the development of our homeland.

For a long time, enemy was trying hard to eradicate the role of religion from the country’s development process, to expel God from the consciousness of people and made them the obedient of the system. It is not strange that many facts about the people who worked in the beginning of the 19th and early 20th centuries, about our ancestors and fathers were unknown to the public. But as it says in the Holy Scripture, “...A city on the mountain top cannot be hidden.”

Therefore, it is impossible to change the history and delete it. Today our country is firmly on the path of democracy and development and it is very important to take into account the role of our ancestors worked in the recent past to rebuild our country so that our homeland will take its historical role in the community of free nations.

As you know Georgia was and is a multi-ethnic and therefore religiously diverse country. The opinions of the public figures working in the recent past of our homeland about religious diversity is interesting.

The famous Georgian public figure, Ilia Chavchavadze wrote: “The case of faith is a matter of conscience. It is not our business - which religion people confess; let them confess the religion they wish. The main thing is to be humane, honest man, a hard worker and useful for himself and for the country.

Obviously the role of the Orthodox Church of Georgia (and it is recognized by the Constitution of Georgia) is great. But it should also be noted that the role of other religions is unforgettable in the history of our country.

I think it will not be difficult to conclude that religious diversity is not a threat but it is a wealth. Consequently, the goal is to share the norms and values for citizens, which is

the prerequisite for building a tolerant, united, strong and fair society where everyone has its place and indispensable role.

I would like to thank the organizers for conducting this conference.

God bless you! God Bless Georgia!

Pastor Shmagi Chankvetadze Evangelist-Protestant church

